

T.C.  
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI  
TALİM VE TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI



## **İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER 4-5. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMINDA GÖREV ALANLAR**

İlköğretim 4-5. sınıflar Sosyal Bilgiler programında alan eğitimcileri Prof. Dr. Mustafa SAFRAN, Yrd. Doç. Dr. Muhammet ŞAHİN, Yrd. Doç. Dr. Salih ŞAHİN, Dr. Bahri ATA; Arş. Gör. Hüseyin KÖKSAL; program geliştirme uzmanı Berna SERDAR, ölçme ve değerlendirme uzmanı Seher ULUTAŞ; öğretmenler Şerafettin ARIDİL, Kezban KAYA, Hayrunnisa ÖZBAŞ, Sevim CAN, Hasan IŞIK, Mustafa GÖKÇE, İrfan PURTUL, Suat KARDAŞ, Nazan ÖZÜR, Aylin ÖZTÜRK, Özden KARAKAYIŞ, Melek AKDOĞAN, Pınar KUNDİL görev yapmışlardır.

## **TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI**

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Milli Eğitiminin Genel amaçları:

### **I. Genel Amaçlar**

Madde 2.

Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı; kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgî, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

## Programın Uygulanması ile İlgili Açıklamalar

İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 4 ve 5. sınıflarda haftada üçer ders saati olmak üzere, her sınıf için toplam 36 haftada 108 saatlik bir ders süresi öngörülerek hazırlanmıştır.

### **Bu dersin eğitim ve öğretiminde;**

1. Etkili ve sorumlu Türk vatandaşı yetiştirmek amacıyla tasarlanmış Sosyal Bilgiler üniteleri; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimler ve vatandaşlık bilgisi açılarından çok yönlü olarak ele alınmaktadır. Öğretmen de konuları çok yönlü olarak işlemelidir. Örneğin, Türkiye'nin coğrafi bölgeleri ele alınırken, Millî Mücadele yıllarında bu bölgedeki faaliyetlere yer verilerek, coğrafya, tarih ve vatandaşlık konuları ile ilişkilendirilerek, millî bilinç ve tarih duyarlılığı oluşturulmaya çalışılmalıdır. Benzer şekilde edebî ürünler ve yazılı materyallerden (efsaneler, destanlar, masallar, atasözleri, halk hikayeleri, türküler ve şiirler vb.) yararlanılarak, sosyal bilgiler, edebiyat ve coğrafya kaynaştırılmalı, öğrencilere vatan sevgisi kazandırılmalıdır.
2. Sosyal Bilgiler Programında, belirlenmiş kazanımlara yönelik konu sıralaması yapılmamıştır. Programda kazanımların öngördüğü bir içerik sınırlaması söz konusudur. Öğretmen kazanımları gerçekleştirme koşuluyla; çevre özelliklerini, öğrenci grubunun ilgilerini, ihtiyaçlarını, beklentilerini, hazır-bulunmuşluk düzeylerini ve dolayısıyla da ön bilgilerini dikkate alarak, Türk millî eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda uygun çıkış noktaları, uyarıcı ve pekiştirici unsurlarını kullanarak çerçevesi belirlenmiş olan içeriğe bağlı oluşturacağı alt başlıklar etrafında hareket etmelidir. Çevresel etkiler ve grubun sözü edilen özellikleri açısından gerektiğinde, güncellik ilkesi gözetilmek kaydıyla ünite sürelerinde değişiklik yapabilir. Öğretmen, geçmiş, bugün ve gelecek düşünüldüğünde, bütün insan faaliyetlerini kapsayacak şekilde seçilmiş olan dokuz öğrenme alanının, birden fazla disiplini içerdiğine, “zaman, süreklilik ve değişim” öğrenme alanının, diğer sekiz öğrenme alanıyla birlikte değerlendirildiğine dikkat etmelidir.
3. Öğretmen, “sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler” ve “yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler” anlayışlarına önem vermelidir. Öğrencilere, sosyal bilimcilerin (coğrafyacının, tarihçinin, vb.) bilimsel yöntemleri sezdirilmelidir. Öğretmen, okulun içindeki ve dışındaki olaylardan yararlanarak, öğrencileri sık sık gerçek hayat problemleri ve çelişkili durumlarla karşılaştırmalı ve karşılaştıkları sosyal problemler üzerine yansıtıcı düşüncelerini sağlamalıdır. Tarih konuları da öğrencilere bir problem olarak sunulmalıdır. Örneğin “TBMM'nin Açılışı” konusunda, “Atatürk, 1920’de kurulan yeni devletin malî kaynakları problemini nasıl çözdü?” problemi ortaya atılabilir. Burada önce, bir devletin gelir kaynakları ile ilgili öğrencilerin görüşleri alınmalı, sonra veri ve kaynak toplamalarına yardım edilmeli, görüşleri test edilmeli ve tartışmaya teşvik edilmeli, daha sonra da öğrencilerin bir rapor yazmaları sağlanmalıdır.
4. Son yıllarda bazı eğitimciler tarafından “genişleyen çevreler” programına yönelik haklı ve yerinde eleştiriler yapılmaktadır. Örneğin 8-13 yaşlarındaki çocukların yakından uzağa ilkesinin tersine Çin Seddi, Piramitler, dünyanın en uzun, en kilolu, en yaşlı insanı gibi konularla ilgilendiği görülmüştür. Bu yüzden ünitelerin sıralanması “yakından uzağa” ilkesine göre yapılırken, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınmıştır.
5. Üniteler işlenirken doğrudan verilecek beceriler üzerine alıştırmalar yapılmalıdır. Dokuz temel becerinin yanı sıra, öğrencilerin zaman ve kronolojiyi algılama, mekânı algılama, değişim ve sürekliliği algılama ve sosyal katılım gibi sosyal bilgiler becerilerini kazanmaları üzerinde

özellikle durulmalıdır. Bu beceriler alt aşamaları ile birlikte öğretmen kılavuzunda verilmiştir. Kaynak kullanımı ve kanıt değerlendirmeye dayalı sosyal bilgiler eğitiminde öğrencilerin sebep-sonuç ilişkisi kurmaları ve kanıta dayalı akıl yürütmeleri sağlanmalı, kanıtların sınırlılıkları ve tarihin farklı yorumlarının olabileceği fark ettirilmelidir.

6. Öğretmen, öğrencilerin disiplinlere ait yapısal kavramları öğrenmelerine dikkat etmelidir. Öğrencilerin, çizdikleri kavram haritalarından yararlanarak, kavram yanılgıları varsa, düzeltmelerine yardımcı olmalıdır.
7. Programdaki değerler, bir örnek olaydan ya da öyküden hareketle, değerleri açıklamak, ahlâkî muhakeme ve değer analizi şeklinde verilmelidir.
8. Öğretmen, programda üç türlü ilişkilendirme ile karşılaşmaktadır. Bunlar, üniteler arası ilişkilendirme, dersler arası ilişkilendirme ve aradisiplinlerle ilişkilendirmedir. Programda üniteler arası ve dersler arası ilişkilendirme açıklamalar bölümünde yer alırken, aradisiplinlerle ilişkilendirme tabloları programın devamında yer almaktadır. Sınıf öğretmeni, 4 ve 5. sınıflarda Sosyal Bilgiler dersinde sık sık bu ilişkileri öğrencilerin kurmasına yardımcı olmalıdır. 6, 7 ve 8. sınıflarda dersin öğretmenleri diğer branş öğretmenleriyle toplantı yaparak planlarını oluşturmaktadır.
9. Öğretmen, okulun bulunduğu çevreye göre programdaki etkinlik örneklerini seçmeli ya da kendisi etkinlik hazırlamalıdır. Olguları ve olayları aktarmak ya da öğrencilere ders kitaplarını ezberletmek yerine, aktif öğrenme etkinliklerini uygulamalıdır. Yeni etkinlikler tasarlanırken, dersin 17 genel amacı, ünite kazanımları, farklı öğrenme stilleri ve zekâ türlerine sahip öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları göz önüne alınmalıdır. Öğretmen bilgi dağıtıcı rolü yerine, öğrencilerinin anlam kurmalarına yardımcı rolünü benimsemelidir. Öğrencileri düşündürücü ve açık uçlu sorularla sorgulamaya teşvik etmelidir. Öğretmen soru sorduktan sonra, 2-3 dakika beklemelidir. Öncelikle küçük veri kırıntıları ve olgu koleksiyonları yerine, öğrencilerin büyük fikirler, temalar ile karşılaşmalarına yönelik, becerileri ve değerleri geliştirici etkinlikler seçebilir. Örneğin, I. Dünya Savaşı'na, Milli Mücadele'ye ve II. Dünya Savaşı'na siyasal, ekonomik ve kültürel açılarından topluca bakılabilir. Öğretmen, önce bu savaflara ilişkin öğrencilerin ön bilgilerini saptamalı, öğrencilerin olguları birbirinden ve ders kitaplarından öğrenebileceği bir ortam sağlamalıdır. Öğretmen öğrencilerin, bu savafları, benzerlik ve farklılıklar açısından analiz etmelerine çalışır. Öğrencilerin erken yaşlardan itibaren bireysel ya da grup olarak birincil ve ikincil kaynaklar üzerinde çalışarak, kendi anlayışlarını sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturmalarına yardımcı olmalıdır. Oluşturmacı sınıfın gerçek anlamda demokrasinin yaşandığı bir yer olduğu unutulmamalıdır. Bu şekilde öğrenciler demokratik beceri ve değerlere sahip, bilimsel düşünmeye açık, insan haklarına saygılı, işbirliği içinde çalışabilen, cumhuriyet sevgisi gelişmiş, haklarını bilen ve sorumluluk sahibi Türk vatandaşları olarak yetişebilir.
10. Millî ve dinî bayramlar, mahallî kurtuluş ve kutlama günleri, önemli olaylar, belirli gün ve haftalardan yararlanarak, öğrencilerin tarihsel duyarlılığı geliştirilmelidir. Öğretmen, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı, Kurtuluş Savaşı'nda bir zaferin ya da Türk İnkılâbı ile ilgili herhangi bir olayın yıl dönümü, Ankara'nın başkent olması gibi olayların yıl dönümlerinde Atatürk'ün kişilik özelliklerini, inkılâplarını, ilkelerini ve düşüncelerini anlatmalıdır. Öğretmen, Atatürk'ün "Türk, öğün, çalış, güven", "Ne mutlu Türküm diyene!" ve "Yurtta sulh, cihanda sulh" gibi sözlerinden hareketle, Türklerin tarihte oynadıkları rolü; askerlik, idare, hukuk, bilim, fen ve sanat alanında insanlığa hizmetlerini göstermelidir. Öğrencilerin, Türk milletine, Türk bayrağına, Türk ordusuna ve vatanına hizmet eden kişilere sevgi, saygı ve takdir duygularını geliştirmelidir. Öğrenciler, yazılı ve görsel basın tarafından güncel konuların ve haberlerin etkisi altındadır. Öğrencilerin zihinlerinin güncel meselelerle meşgul olduğu zamanlarda ve dönem başında planlanmış dersin pek verimli olmadığı

durumlarda, öğretmen “güncellik ilkesinden” hareket etmeli, fırsatları değerlendirmelidir. Güncel konular, öğrencilere iş ve proje olarak verilmelidir.

11. Öğretmen, inceleme gezilerine önem vermelidir. Bu geziler pazar yerine, resmî dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazılara, atölyelere, müzelere ve tarihî mekânlara (tarihî yapılar, müze-kentler, savaş alanları) yönelik olabilir. Bu geziler, sadece eğlenceli bir gün geçirme olarak düşünülmemeli, her aşaması planlanmalı ve değerlendirilmelidir. Öğrenciler için çalışma kağıtları hazırlanmalı ya da müzelerin çalışma kağıdı kullanılmalıdır. Öğrencilerin doğal ve tarihî çevreyi koruma bilinci edinmeleri, sanat zevki ve estetik duygularını geliştirmeleri sağlanmalıdır. Tarihî bir kişilikten söz ediliyorsa, bu kişi de okulun bulunduğu çevrede doğmuş, bulunmuş ya da ölmüş ise bu yönden değerlendirilmelidir. Bu kişinin medrese, cami, kütüphane, imaret, han, türbe, mahalle, sokak ve ev gibi herhangi bir eserde kitabesi varsa, bu kişi ve eserleri ile ilgili öğrencilere araştırma projeleri verilebilir. Öğretmen, sınıfta ya da müzede drama etkinlikleri ile geçmiş yaşantıların canlandırılması ve öğrencilerin tarihî kişilikler ile empati kurmasını sağlamalıdır. Öğrencilere verilen ödevler gerçek (otantik) hayat problemlerinden seçilmelidir. Örneğin antik bir şehirden asfalt karayolu geçirilmek isteniyor. “Siz bu şehrin neden korunması gerektiğini açıklayan dilekçe yazınız”. “Ya da TRT için çalışan bir program yapımcısısınız. Safranbolu evleri ile ilgili bir belgesel yapmanız isteniyor. Bu belgeselin senaryosunu yazınız.” Bu tür etkinliklerle öğrencilerin dinleme, okuma, konuşma ve özellikle yazma becerileri geliştirilmelidir.
12. Öğretmen, öğrencileri millî, ahlâki, insanî, manevî, kültürel değerler bakımından besleyici; demokratik, lâik, ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yol gösterici olmalıdır. Ayrıca ders konularını sevdirici roman, tarihî roman, hikâye, hatıra, gezi yazısı, şiir ve fıkra gibi edebî ürünleri okumaya teşvik etmelidir.
13. Öğretmen fotoğraflar, haritalar, filmler, CD-ROM’lar, tarih ve sosyal bilgiler benzeşim (simülasyon) programları, çoklu ortam (multimedya) ve hipermedya gibi araçlar; telekomünikasyon hizmetlerini (internet gibi) imkânları ölçüsünde sosyal bilgiler dersinin bir parçası yapmalıdır. Gezi düzenleyemediği mekânlara, sınıf içinde internet yardımıyla, sanal alan gezileri yaptırmalıdır.
14. 24.01.2008 tarih ve 2 ve 3 sayılı kararlarla kabul edilen “Müze İle Eğitim” ve “Öğrenme-Öğretme Sürecinde Gazete Kupürlerinden Yararlanma” konusunda önerilen açıklama ve etkinlik örnekleri işlenişte dikkate alınmalıdır.
15. Öğretmen, ünitenin yapısına uygun olan değerlendirme araç ve yöntemlerini seçmelidir. Öğretmen, değerlendirmenin, öğrenmenin ayrılmaz bir parçası olduğunu bilmelidir. Sadece öğrenme ürününü değil, öğrenme sürecini de değerlendirmelidir. Değerlendirmede geleneksel yöntemlerle, alternatif değerlendirme yöntemlerini birlikte kullanmalıdır. Bu değerlendirme yöntemleri ve araçları; gözlem, performans ödevleri, görüşmeler, öz değerlendirme ölçekleri, öğrenci ürün dosyaları (portfolyo), projeler, posterler, çoktan seçmeli, eşleştirmeli, boşluk doldurmalı, açık uçlu sorulardan oluşan testlerdir. Öğretmen, geleneksel değerlendirme araç ve yöntemlerini kullandığında öğrencilerde ırsak düşünmeye yol açan özellikle ırsak sorular sormalıdır. Bazı öğrenciler grup tartışmalarında sessizdir. Fakat çok iyi kompozisyon yazar ya da resim yapar, bazıları çok iyi sunuş yapar; fakat yazıya dökemez. Görüldüğü gibi çok değişik ölçme araçlarının kullanılması öğrencilere öğrendiğini gösterme şansı vermektedir. Öğrenciler etkinlikler çerçevesinde fotoğraf, resim, proje, poster, şarkı sözü, powerpoint sunusu, maket gibi ürünler yapabilmeli ve bunlar aileleri ve çevreleriyle paylaşmak üzere sergilenmelidir.

## GENEL AMAÇLAR

### 7. sınıf sonunda öğrenci;

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
3. Atatürk İlke ve İnkılaplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretimde bilimsel ahlakı gözetir.
13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak, yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.

## İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI

### 4. SINIF

#### 4. SINIF ÖĞRENME ALANLARI, ÜNİTELER VE SÜRELERİ

ÖĞRENME ALANI	ÜNİTELER	KAZANIM SAYILARI	ORANI (%)	SÜRE/DERS SAATİ
Birey ve Toplum	Kendimi Tanıyorum	6	11	12
Kültür ve Miras	Geçmişimi Öğreniyorum	6	14	15
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yaşadığımız Yer	8	14	15
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretimden Tüketime	7	14	15
Bilim, Teknoloji ve Toplum	İyi ki Var	6	11	12
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Hep Birlikte	5	11	12
Güç, Yönetim ve Toplum	İnsanlar ve Yönetim	4	14	15
Küresel Bağlantılar	Uzaktaki Arkadaşlarım	4	11	12
	<b>Toplam</b>	<b>46</b>	<b>100</b>	<b>108</b>



## İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI

### 5. SINIF

#### 5. SINIF ÖĞRENME ALANLARI, ÜNİTELER VE SÜRELERİ

ÖĞRENME ALANI	ÜNİTELER	KAZANIM SAYILARI	ORANI (%)	SÜRE/DERS SAATİ
Birey ve Toplum	Haklarımı Öğreniyorum	4	11	12
Kültür ve Miras	Adım Adım Türkiye	6	14	15
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Bölgemizi Tanıyalım	8	14	15
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ürettiklerimiz	7	14	15
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Gerçekleşen Düşler	6	11	12
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Toplum İçin Çalışanlar	5	11	12
Güç, Yönetim ve Toplum	Bir Ülke Bir Bayrak	5	14	15
Küresel Bağlantılar	Hepimizin Dünyası	6	11	12
	<b>Toplam</b>	<b>47</b>	<b>100</b>	<b>108</b>

**ÖĞRENME ALANI:** Birbiri ile ilişkili beceri, tema ve kavramlar ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden yapıdır.

**KAZANIM:** Öğrenme süreci içerisinde, planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla öğrencinin kazanması beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerdir.

**AÇIKLAMALAR:** Kazanımları ve etkinlikleri, üniteler ve diğer dersler arasındaki ilişkilendirmeyi; beceri, değer ve değerlendirmeyi açıklayıcı ifadeler içermektedir.

**ÖĞRENME ALANI : BİREY VE TOPLUM**

4. sınıf

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
<b>KENDİMİ TANIYORUM</b>	Bu ünitenin sonunda öğrenciler,		
	1. Bireysel farklılıkları tanıır ve kabul eder.	🏠 “Küçük Farklar” (Kişisel eşyalar kullanılarak insanlardaki farklılıklara örnekler gösterilir.) (1. kazanım)	☑ Rehberlik Servisi: Bireysel farklılıkları tanıma, duygu ve düşünceleri ifade etme konularında iş birliği yapılmalıdır.)
	2. Duygu ve düşünceler arasındaki ilişkiyi fark eder.	🏠 “Farklı ve Özel” (İnsanların farklılıklarının bir zenginlik olduğuna örnekler gösterilir.) (1. kazanım)	☑ 3 ve 5. kazanım için Türkçe: Konuşma-yazma.
	3. Farklı durumlara ait duygu ve düşüncelerini ifade eder.	📅 “Günlük Tutma” (Duygu ve düşüncelerin ifade edildiği günlük tutulur.) (2, 3. kazanım)	☑ 5. kazanım için Matematik
	4. Başkalarının duygu ve düşüncelerini saygı ile karşılar.	🏠 “Mevlana’dan Hoşgörü Hikâyeleri” (Mevlana’nın hoşgörü anlayışını içeren metinler incelenir.) (4. kazanım)	X
	5. Yaşamına ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyar.	🏠 “Yaşamımdan Kesitler” (Yaşamı etkileyen olayları esas alan bir zaman şeridi oluşturulur.) (5. kazanım)	☑ Girişimcilik (1-1)
6. Sahip olduğu resmi kimlik belgelerindeki bilgileri analiz ederek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	🏠 “Atatürk’ün Kimlik Belgesi (Atatürk’ün kimlik bilgileri günümüzde kullanılan boş bir nüfus cüzdanına işlenir.) (1, 6. kazanım)	☑ Kariyer Bilinci Geliştirme (1-1)	
		🏠 “Bu Benim Kimliğim” (Nüfus cüzdanı, okul kimliği, spor kulübü kimliği v.b. kimlik belgelerindeki bilgiler karşılaştırılarak kimliği oluşturan ana öğeler fark edilir.) (6. kazanım)	☑ Rehberlik ve Psikolojik Destek (1-4)
			☑ Sağlık Kültürü (1-11)
			[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (Tüm kazanımlar-7.a. b. c, ç, d, e ile 8.a, b,c)
			[!] Resmi kurum ve kuruluşlar tarafından verilen kimlik belgeleri (nüfus cüzdanı, okul kimliği, spor kulübü kimliği, kütüphane kimliği vb.) ele alınacaktır (6. kazanım).
			[!] Doğrudan verilecek beceri: Kanıtı tanıma ve kullanma.
			[!] Doğrudan verilecek değer: Duygu ve düşüncelere saygı ve hoşgörü
			📅 Bu ünite; gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

**DÜZEY**

**DİĞER DERSLERLE İLİŞKİLENDİRME**

**DERS İÇİ İLİŞKİLENDİRME**

**ARA DİSİPLİNLERLE İLİŞKİLENDİRME**






**ÖRNEK ETKİNLİKLER:** Bu etkinlikler size yol göstermesi için konulmuştur. Okulunuzun bulunduğu çevreye ve imkanlarınıza göre örnek etkinliklerden seçebilirsiniz. Yalnız etkinliğin özelliğine göre gerekli hazırlık yapılmalıdır

**DEĞER:** Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ve da inançlardır.

**ÖNERİLEN ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ARAÇ VE YÖNTEMLERİ**

**BECERİ:** Öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir.

### Programda Kullanılan Semboller

 <b>Sınıf-okul içi etkinlik</b>	Bu sembol, ilgili etkinliklerin (yaratıcı drama, grup çalışması, zaman şeridi oluşturma, çalışma kağıdı doldurma, görsel materyal okuma, mektup yazma, film izleme, sanal alan gezisi vb.) sınıf içinde yapılacağını gösterir.
 <b>Okul dışı etkinlik</b>	Bu sembol, ilgili etkinliklerin (sözlü tarih, grup çalışması, aile soyağacı oluşturma, günlük tutma, grafik oluşturma, proje çalışmaları vb.) tamamının veya bazı aşamalarının ev, kütüphane ve konuyla ilgili kurum ve kuruluşlarda yapılabileceğini gösterir.
 <b>İnceleme gezisi</b>	Bu sembol, ilgili etkinliklerin okul dışında inceleme ve araştırma gezileriyle yapılabileceğini gösterir.
 <b>Uyarı</b>	Bu sembol, ilgili üniteye doğrudan verilecek beceri ve değer ifadelerini, işlenecek konuların sınırlarını, kullanılması önerilen araç-gereç ve dikkat edilmesi gereken noktaları gösterir. Bu sembol Atatürkçülük ile ilgili konuların ilişkilendirildiği kazanımları da göstermektedir.
<b>X Ders içi ilişkilendirme</b>	Bu sembol, ilgili üniteyle ilişkilendirilebilecek diğer sosyal bilgiler ünitelerinin adını, ilgili kazanımlarını ve konularını gösterir.
 <b>Diğer derslerle ilişkilendirme</b>	Bu sembol, ilgili üniteyle işbirliği yapılabilecek diğer derslerin adını gösterir.
 <b>Ölçme ve Değerlendirme</b>	Bu sembol, eğitim öğretim sürecinde yapılabilecek değerlendirme etkinliklerini göstermektedir. Burada yazılan değerlendirme etkinliği bir öneridir. Siz kılavuzda yer alan etkinliklerden öğrencilerin performansını en iyi ölçebileceğinizi düşündüğünüz başka yöntemleri de seçebilirsiniz.
 <b>Ara disiplinlerle ilişkilendirme</b>	Bu sembol Afetten Korunma ve Güvenli Yaşam, Girişimcilik, İnsan Hakları ve Vatandaşlık, Kariyer Bilinci Geliştirme, Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Özel Eğitim ve Sağlık Kültürü ara disiplin alanları ile ilişkili kazanımları gösterir.

## 1 GİRİŞ

Tüm dünyada bireysel, toplumsal ve ekonomik alanda yaşanmakta olan değişimi ve gelişimi; ülkemizde de demografik yapıda, ailenin niteliğinde, yaşam biçimlerinde, üretim ve tüketim kalıplarında, bilimsellik anlayışında, toplumsal cinsiyet alanında, bilgi teknolojisinde, iş ilişkileri ve iş gücünün niteliğinde, yerleşme ve küreselleşme süreçlerinde görmek mümkündür. Tüm bu değişim ve gelişimleri eğitim sistemimize ve programlarımıza yansıtma bir zorunluluk hâline gelmiştir.

Hazırlanmış olan program, dünyada yaşanan tüm bu değişimler ve gelişmelerle birlikte, mevcut programların değerlendirmelerine ilişkin sonuçları ve ihtiyaç analizlerini dikkate almaktadır.

## 2 PROGRAMIN VİZYONU

Sosyal Bilgiler programının vizyonu;

21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir.

## 3 PROGRAMIN TEMEL YAKLAŞIMI

Bilgi, insanlık tarihinin her döneminde önemli olmakla beraber, iletişim olanaklarının küçülttüğü dünyamızda en önemli etken durumuna gelmiştir. Çağımızda tartışılmaz üstünlük “bilgiyi üreten” ve “bilgiyi kullanan”larıdır. Bilginin kazanılmasında, kullanılmasında ve donanımlı insan gücünün yetiştirilmesinde de en önemli görev eğitim sistemimize düşmektedir.

Millî Eğitim Şûrası ve benzeri platformlarda sıklıkla, öğretim programlarının, öğrencilerin bilgiye ulaşma yollarını öğrenmelerine, sorun çözme ve karar verme becerilerini geliştirmelerine olanak sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesine ihtiyaç olduğu dile getirilmektedir. Tüm bu ihtiyaçlar doğrultusunda dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak, öğretim programlarında yeni yaklaşımlar dikkat çeker duruma gelmiştir. Bu nedenle program, tümüyle davranışçı yaklaşımlardan öte, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin varolan deneyimlerini dikkate alarak, yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşım doğrultusunda yapılandırmayı önemseyen bir gelişim göstermektedir. Bu yaklaşımla öğrenci merkezli, dolayısıyla etkinlik merkezli, sosyal bilgiler açısından, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir anlayış yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır.

Bu anlayış doğrultusunda Sosyal Bilgiler Programı;

1. Her öğrencinin birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
2. Öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına ışık tutarak, bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine duyarlılık gösterir.
3. Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesini sağlayarak, öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tutar.
4. Öğrencileri düşünmeye, soru sormaya ve görüş alışverişi yapmaya özendirir.

5. Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmesini amaçlar.
6. Millî kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesine önem verir.
7. Öğrencilerin kendi örf ve âdetleri çerçevesinde ruhsal, ahlâkî, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler.
8. Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetişmesini önemser.
9. Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmasını sağlar.
10. Öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlar.
11. Her öğrenciye ulaşabilmek için öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliği dikkate alır.
12. Periyodik olarak, öğrenci çalışma dosyalarına bakılarak öğrenme ve öğretme süreçlerinin akışı içerisinde değerlendirmeye olanak sağlar.

Bu çerçevede Sosyal Bilgiler dersi şu şekilde tanımlanabilir:

**Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.**

Sosyal Bilgiler Programı, Barr, Barth ve Shermis'in (1977) ortaya koyduğu üç geleneği de önemsemektedir. Bilindiği gibi bunlar:

1. Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler,
2. Sosyal Bilimler olarak sosyal bilgiler,
3. Yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgilerdir.

Sosyal Bilgiler dersi, demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar olarak öğrencilerin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamalarını ve öğrencilere bu bilgi birikimini yaşama geçirilebilecek donanımlar kazandırmayı amaçlamaktadır.

#### **4 PROGRAMIN YAPISI**

Sosyal Bilgiler Programını oluşturan temel ögeler: beceriler, kavramlar, değerler ve genel amaçlardır.

##### **4.1 BECERİ NEDİR?**

Şimdiye kadar bilgi edinimi, yaşam ve okulun temel amacı olarak görülmüştür. Günümüzde ise bilgiye bakış değişmiştir. Bilgi olguları, kavramları, ilkeleri ve süreçleri ezberlemek olarak görülmemektedir. Bilgiyi kullanma, bilgiyi edinmeden daha fazla vurgulanmaktadır. Bilgiyi öğrenmenin önemi göz ardı edilmemekle birlikte, öğrenciler bilgiyi problem çözmede, anlamlı ortamlarda eleştirel düşünmede ve yaratıcı düşünmede kullanmalıdır. Beceri ise bilgi gerektiren ve performans içeren karmaşık bir eylemdir. Hem bilgi hem beceri kısa zamanda kolayca öğretilir ve öğrenilebilir. Fakat yetenek daha geç gelişir ve daha karmaşıktır. Bilgi ve becerilerin birleşmesi ile yetenek ortaya çıkmaktadır.

Beceri öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir. Sosyal Bilgiler Programı, ilköğretim 4 - 8. sınıf düzeyinde diğer derslerle birlikte ilk 9 beceriyi kazandırmanın yanında, kendine özgü 6 beceriyi kazandırmayı da amaçlamaktadır. Bu beceriler aşamaları ile birlikte aşağıda gösterilmiştir. Bu becerilerin bazılarında ya da aşamalarında, üniteler göz önünde bulundurularak, doğrudan verilecek beceri olarak programda yer verilmektedir.

Bu becerileri şöyle sıralayabiliriz:

1. Eleştirel Düşünme Becerisi
2. Yaratıcı Düşünme Becerisi
3. İletişim Becerisi
4. Araştırma Becerisi
5. Problem Çözme Becerisi
6. Karar Verme Becerisi
7. Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi
8. Girişimcilik Becerisi
9. Türkçe'yi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi
10. Gözlem Becerisi
11. Mekânı Algılama Becerisi
12. Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi
13. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi
14. Sosyal Katılım Becerisi
15. Empati Becerisi

### **ELEŞTİREL DÜŞÜNME BECERİSİ**

1. Bir kanıtı kullanma ya da referansa dayanma
2. Sebep-sonuç ilişkisini belirleme
3. İlkeleri türetme
4. Genelleme yapma
5. Farklı bakış açılarını açıklama
6. Kararları sorgulama
7. Sınıflama yapma
8. Değerlendirme (ölçüt belirleme)
9. Karşılaştırma yapma
10. İlgili ve ilgisiz bilgiyi ayırt etme
11. Kalıp yargıları fark etme
12. Çıkarımda bulunma

### **YARATICI DÜŞÜNME BECERİSİ**

1. Esnek ve orijinal olma
2. İmgeleme
3. Analiz, sentez, değerlendirme yapma
4. Sıra dışı bağlantılar kurma

## İLETİŞİM BECERİSİ

1. Dinleme
2. Sözlü ya da yazılı olarak kendini ifade etme
3. Tartışma
4. Bağlantı kurma
5. Farklı perspektiften bakma
6. Açık fikirli olma
7. Başkalarının düşünce ve duygularını anlama
8. Farklılıklara saygı duyma
9. Görüşlerini gerekçelendirme
10. Ortak bir amaç çevresinde toplanma

## ARAŞTIRMA BECERİSİ

### 1. Okuduğunu Anlama

- a. Ana fikri çıkarmak için okuma
- b. Ana fikri bulmak için bölüm ve konu başlıklarını kullanma
- c. Çalışılan konu ile ilgili paragrafları seçme
- d. Okuduğunu yorumlama
- e. İlgili terim ve kelimenin anlamını bulmak için sözlük, kelime listesi oluşturma
- f. Kelime anlamına ulaşmak için uygun kaynakları kullanma
- g. Artan sosyal bilimler kavramlarını tanıma ve anlama
- h. Olgu ve fikirleri ayırma, propagandayı tanıma
- i. Yazarın yargısını tanıma
- j. Metni anlamaya yardımcı olan resimlerdeki ipuçlarını ve açıklamaları kullanma.
- k. Değişik amaçlar için okuma (eleştirel, analitik, soru cevaplamak için, fikir oluşturmak için...)
- l. Değişik şekillerde basılmış materyalleri okuma ( kitap, gazete, dergi...)
- m. Anlamı zenginleştirmek için edebi metinleri inceleme (tarihi roman, hikâye...)

### 2. Bilgiyi Bulma, Kullanılabilir Biçimde Planlama ve Yazma

- a. Kütüphane kullanma (Bilgisayarda katalog tarama, kitap fiş katalogu kullanma)
- b. Özel referans kaynaklarına ulaşma (almanak, ansiklopedi, sözlük, il yıllıkları, mikrofişler, dergiler)
- c. Basılı ve görsel kaynaklardaki bilgilere ulaşma (gazete, dergi, televizyon, radyo, video kaset...)
- d. Kitabın farklı bölümlerini kullanma (dizin, içindekiler...)
- e. Anahtar sözcükleri, ciltlerdeki rakam ve harfleri, indeksi ve referansları kullanma
- f. Bilgi kaynaklarını değerlendirme (basılı, görsel, elektronik..)
- g. Uygun bilgi kaynağı kullanma
- h. Kaynak olarak toplumu kullanma ve bireylerle görüşmeler yapma (sözlü tarih çalışmaları)
- i. Bilgiyi kullanılabilir biçimlerde planlama ve yazma (Konunun ana fikrini çıkarma, özet hazırlama, not alma, bilgiyi kaydetme, dipnot, italik kullanma, bilgi için dinleme, yönergeyi kullanma, rapor yazma).

- j. Yararlandığı kaynakları “Kaynakça”da titizlikle gösterme.

### **PROBLEM ÇÖZME**

1. Problemi tanımlama ve sınırlandırma
2. Problemin çözümüne yönelik hipotezler ortaya atma
3. Veri ve kaynak araştırması yapma
4. Hipotezleri test etme
5. Probleme yönelik bir çözüme varma

### **KARAR VERME BECERİSİ**

1. Sorunun farkına varma
2. Sorunu tespit edebilme ve tanıma
3. Sorunun çözümü için hipotez ileri sürme
4. Sorunun çözümü için veri toplama, düzenleme ve değerlendirme
5. Hipotezi test etme
6. Çözüm yollarını öğrenme
7. Çözüm yollarından uygun olanına karar verip, uygulamaya koyma
8. Çözümü değerlendirme

### **BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİ KULLANMA BECERİSİ**

1. Yönergeden yararlanarak bilgisayarı kullanma
2. Farklı kaynaklardan toplanmış bilgiyi kaydetme, biçimlendirme, tekrar kullanma
3. Biçimlendirdiği bilgiyi bilgisayar ortamında sunma
4. Metin, grafik, renk ve ses efektleri kullanarak çoklu ortamda rapor hazırlama
5. Telefon ve televizyon ağlarını kullanarak bilgiye ulaşma yeteneği kazanma
6. Günlük hayatta ulaşabildiği teknolojik ürünleri amacına uygun olarak kullanma

### **GİRİŞİMCİLİK**

1. Meslekleri ve çevresindeki iş yerlerini tanıma
2. Çevresindeki tanınmış ve başarılı girişimcileri tanıma
3. Kişilerin ekonomi içinde, çalışan ve tüketici olarak oynadıkları rolleri keşfetme
4. Eğitimin kendi gelecekleri üzerindeki önemli rolünü anlama
5. Ekonominin temel kavramlarını edinme
6. Girişimciliğin karşı karşıya olduğu zorlukları anlama
7. Yenilikçi fikirler sunma ve ürünler tasarlayabilme

### **TÜRKÇEYİ DOĞRU, GÜZEL VE ETKİLİ KULLANMA**

1. Dinleme
2. Konuşma
3. Okuma
4. Yazma
5. Görsel Okuma/Sunu

### **GÖZLEM**

1. Çevresindeki olay ve olgulara dikkat etme
2. Çevresindeki olay ve olguları algılama
3. Çevresindeki olay ve olguları doğru ve tarafsız tanımlama



4. Çevresindeki olay ve olguların neden ve sonuçlarını açıklama
5. Gözlediklerinin nedenlerini sorgulayıp sonuçlarını tahmin edebilme
6. Olay ve olgular arasında ilişkiler kurabilme benzer ya da farklı yönlerini ortaya koyma
7. Gözlediklerini kaydetme ve aktarma
8. Gözlediklerini daha önce öğrendikleri ile karşılaştırabilme ve bağdaştırabilme
9. Gözlediklerini araştırmalarda veri olarak veya gelecek ile ilgili planlamalar yapmak için kullanabilme
10. Benzer olaylarla ilişkilendirme ve böyle bir olayla karşılaştığında ne yapması gerektiğine dair davranış geliştirme

### **MEKÂNI ALGILAMA**

1. Uzay ilişkilerini görebilme:
  - a. Bir cismin uzayda ya da bir şeklin kâğıt üzerindeki biçimini, göz önünde canlandırma
  - b. Bir şekli üç boyutlu görebilme
  - c. Bir alanı, krokiyi, sokağı veya binayı göz önünde canlandırabilme
2. Harita, plan, kroki, grafik, diyagram çizme ve yorumlama
3. Küre kullanma

### **ZAMAN VE KRONOLOJİYİ ALGILAMA**

1. Takvim bilgisi edinme
2. Zamanları ayırt etme (Geçmiş-şimdiki-gelecek zaman)
3. Zaman ifadelerini doğru kullanma
4. Kronolojik sıralama yapma
5. Zaman şeridindeki veriyi yorumlama
6. Zaman şeridi oluşturma

### **DEĞİŞİM VE SÜREKLİLİĞİ ALGILAMA BECERİSİ**

1. Benzerlik ve farklılıkları bulma
2. Zamanla oluşan süreklilik ve değişimi algılama
3. Tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme
4. Geçmişteki problemlerin neden- sonuç ilişkisini tanıma
5. Tarihsel problemin çözümüne alternatif çözümler bulma

### **SOSYAL KATILIM BECERİSİ**

1. Kendisini, yakın çevresini etkileyen konularda bilgi sahibi olma
2. Birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için insanlar arasındaki ortak ilişkiyi tanıma
3. Bireyler, gruplar ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için bireyler, gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki ilişkiyi tanıma
4. Farklı grup ve durumların dinamiklerine uyma
5. Sosyal katılımın gerekli olduğu durumları belirleme
6. Yakın çevresini ve toplumu etkileyen konularda ihtiyaçların karşılanması için fikir üretme, bu fikri çevresindekilere iletme, görüşme, tartışma, planlama, uzlaşma ve eylemde bulunma
7. Lider ya da izleyen olarak gruba, kuruma, sosyal örgütlere ve topluma hizmet etme

## EMPATİ BECERİSİ

1. Kendisini karşısındakinin yerine koyma
2. Olaylara karşısındakinin bakış açısıyla bakma
3. Kendisini yerine koyduğu kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlama, hissetme ve karşısındakine iletme
4. Dönemin şartlarına uygun olarak geçmişteki insanların düşünce, amaç ve duygularını anlama (Tarihsel Empati)

4 SINIF	
ÖĞRENME ALANI	DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ
BİREY VE TOPLUM	Kanıtı tanıma ve kullanma
KÜLTÜR VE MİRAS	Bilgiyi kullanılabilir biçimlerde planlama ve yazma
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	Mekanı algılama
ÜRETİM, TÜKETİM VE DAĞITIM	Tablo, diyagram ve grafik okuma
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	Karşılaştırma yapma
GRUPLAR, KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER	Sebep-sonuç ilişkisini belirleme
GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM	Karar verme
KÜRESEL BAĞLANTILAR	Kütüphane ve referans kaynakları kullanma

5. SINIF	
ÖĞRENME ALANI	DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ
BİREY VE TOPLUM	Yazılı anlatım
KÜLTÜR VE MİRAS	Görsel kanıt kullanma (nesne, minyatür, gravür, fotoğraf, karikatür, temsili resim)
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	Gözlem
ÜRETİM, TÜKETİM VE DAĞITIM	Basit istatistik verilerini yorumlama
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	Kütüphane ve referans kaynakları kullanma
GRUPLAR, KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER	Sosyal katılım
GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM	Basılı ve görsel kaynakları (gazete, televizyon v.b.)kullanma ve değerlendirme (5N1K Formülü)
KÜRESEL BAĞLANTILAR	Olgu ve düşünceleri ayırt etme

## DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİLERE ÖRNEKLER

### 1.Kanıt Kullanma

Sosyal Bilgiler dersinin en önemli amaçlarından birisi de; öğrencilerde, kanıt kullanma, kanıta dayalı akıl yürütme becerilerini geliştirmektir. Bu açıdan Sosyal Bilgiler dersinde öğrencileri kanıt niteliği taşıyan birinci elden kaynaklar ve ikinci elden kaynaklarla karşılaştırmak gereklidir. Birincil kaynak olayın geçtiği döneme ait kaynaklardır. İkincil kaynaklar ise bu kaynaklara dayanılarak hazırlanmış telif eserlerdir.

Birincil kaynaklar yazılı, görsel ve işitsel dokümanlardan ve nesnelere oluşmaktadır:

- Gazeteler, mektuplar, tarihsel yemekler, günlükler
- Nüfus verileri, haritalar, mimari çizimler
- Fotoğraflar, aile fotoğrafları, filmler, videolar, güzel sanatlar
- Sözlü tarih kayıtları, görüşme kayıtları, müzik kayıtları
- Buluntular, aletler, silahlar, aletler, malzemeler, giysiler icatlar, mezar taşları.

İlköğretimde 4 ve 5. sınıf çocukları için birincil kaynak olarak öncelikle, kendi yaşamlarına ait malzemeler kullanılmalıdır. Kimlik belgeleri, doğum günü kartları, ilk kitapları, oyuncakları, koleksiyon defterleri, aileye miras kalan eşyalar, okul kayıtları, posta kartları, demir ve kağıt paralar gibi.

**Yazılı metinlerin sınıf içi bir etkinlikte kullanılmasında dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır:**

- Öğrencilere sunulmadan önce belge gözden geçirilmelidir.
- Birçok mektup, kitap ve belgedeki ifade ve kelime sayısı yetişkinler için uygun olabilir. Eğer belgelerin anlaşılır ve yararlı olması isteniyorsa gerekli terim ve deyimler önceden öğrenciye açıklanmalıdır.
- Eski basılı kaynaklar ve el yazısı ile yazılmış belgelerin öğrenciler tarafından okunması zor olabilir. Bu belgelerin basılı şekilde öğrenciye ulaştırılması daha uygundur.
- Reklamlar ve gazete makaleleri hem yazı hem de fotoğraf içerir. Harita ve diyagramlarda görsel malzemelerdir. Bu tür malzemeler öğretmenler tarafından öğrenciye sunulmalıdır.

**Belirlenen kaynağın sınıf içinde kullanımında şu yol izlenebilir:**

**Olguların çıkarılması ve bilginin seçilmesi:** Bu, belgesel kanıt incelemede kullanılabilir en basit seviyedir. Sorular öğrencilerin belli bir dönem hakkındaki, belli olguları ya da kaynaktaki olayları bulması için desteklenmelidir. Öğrencilerin doğru/yanlış işaretleyebilecekleri çalışma kâğıtları daha kullanışlıdır.

Kayıt defterleri veya okul kayıtlarından çıkarılan olgular şunları içerebilir:

- Okula giden erkek sayısı kızlardan fazladır. Doğru/Yanlış
- Erkeklerin çoğu çiftçi çocuğudur. Doğru/Yanlış
- Öğrenciler 6 yaşında okula gelir. Doğru/Yanlış
- Tüm çocuklar 12 yaşında okuldan ayrılır. Doğru/Yanlış

**Bilginin bir formattan diğer bir formata dönüştürülmesi:** Örneğin belli bir dönemi kapsayan kayıt defterindeki bilgiler, bir yıl içerisinde aydan aya değişen devam durumunu tespit etmek için grafik formatına dönüştürülebilir.

**Çıkarım yapma:** Örneğin öğrenci devam durumu ile ilgili kanıt olarak, devam durumunu ekim, mart ve haziran aylarında devamın düşük olduğunu gösterebilir. Daha ileri bir inceleme, erkeklerin devamlılığının bu aylarda düşük olduğu sonucunu verebilir. Daha sonra öğrencilere bunun nedenleri sorulabilir.

**Kaynağı yazan kişilerin bakış açısı ve duygularının değerlendirilmesi:** Günlükler ve kişisel mektuplar gibi belge çeşitleri, karakterlerini motivasyonlarını ve güdülerini değerlendirmek için mükemmeldir.

**İki ya da daha fazla yazılı kaynağın karşılaştırılması:** Bu, üstteki etkinliklerden daha karmaşık bir beceridir. Üst sınıflara uygulanmalıdır. Örneğin aynı olayın iki farklı yorumu, farklı bakış açıları ile yazılmış olabilir.

**İki ya da daha fazla kaynaktan alınan bilgileri sentezlemek:** Bu beceri, incelenen dönem hakkında bilgi gerektirir. Kanıtların incelenmesi, öğrencilerin incelenen dönemde bir günü anlatan değerlendirme yazılarında etkilidir.

## 2. Bilgiyi Kullanılabilir Biçimlerde Planlama ve Yazma

Öğrencilerinizin söyleşi, röportaj veya sözlü tarih çalışması gibi etkinlikleri yürütürken sahip olmaları gereken en önemli beceri not alma becerisidir. Aşağıda not alma ile ilgili bazı temel noktalar ve kolaylıklar sunulmuştur.

### Not alma ile ilgili temel noktalar:

1. Kısa ve öz not almaya çalışın. Her kelimeyi yazmak zorunda değilsiniz
2. Hızlı yazmanın yanı sıra okunaklı yazmaya çalışın
3. Noktalama işaretlerini kullanmayı ihmal etmeyin
4. Rakamları yazı ile yazmak yerine rakamla ifade edin. (bir yerine 1)
5. Bazı işaret ve sembollerini kullanabileceğinizi unutmayın. Eksi için (-), artı için (+) gibi...
6. Kelimeleri anlaşılır biçimde kısaltabilirsiniz veya sadece sessiz harfleri kullanabilirsiniz. “Üniversite” yerine üniv., “imparatorluk” yerine “imp.” gibi...
7. Not alacağınız malzemeyi “defter veya kâğıt parçaları gibi” seçme şansınız varsa işiniz kolaylaşabilir.

### Önemli noktaları yakalayabilmek için ipuçları:

Anlatıcı,

1. Bir cümleden önce veya sonra duraklıyorsa,
2. Bir noktayı vurgulamak için tekrar ediyorsa,
3. Önemli bir düşünceyi öncüllemek için giriş ifadeleri kullanıyorsa, genellikle önemli gördüğü bir konuya işaret ediyordur.

#### **Not alma biçimleri:**

##### **1. Anahatlar haline getirme:**

I. Konu cümlesi veya ana düşünce

A. Konu hakkında bilgi veren önemli noktalar

1. Önemli noktayı niteleyen alt başlık

a. Altbaşlığı destekleyici ayrıntılar

##### **2. Örneklem:** Akış şeması, diyagram

##### **3. Liste haline getirme:** Kenar notları, altını çizme

#### **Dinleme becerisi ile ilgili bazı önemli noktalar:**

1. Anlatıcı ile göz teması korunmalı.
2. İçeriğe yoğunlaşılmalı, nasıl anlatıldığına değil.
3. Duygusal dinlemeden uzak durulmalı, nesnel ve açık fikirli olunmalı.
4. Dikkat dağılmamalı.
5. Öğrenci dinlemeyi önemli zihinsel bir faaliyet olarak görmeli.
6. Öğrenci dinleme esnasında kafasında sorular sorarak dinlemeyi aktif hâle getirmeli.

### **3. Mekânı Algılama Becerisi**

Mekânı algılama becerisi sadece ortamda olan unsurları fark edip söyleme, onların niceliği ve niteliklerini tanıma ile ilgili değildir. Özellikle mekânın farklı şekillerde ifade edilmesinde, yani en basit anlamıyla çizilmesinde mekânı algılama becerisi çok önemlidir. Mekânı algılama becerisi gelişmiş bir öğrenci, mekânla ilgili çizimleri iyi okuyabilir ve mekâna ait bilgileri kullanarak kağıt üzerinde çeşitli çizimler yapabilir ve bir yeri, kağıt üzerine çizilmiş hali ile karşılaştırabilir. Sonuçta varlıklar arasındaki ilişkiyi daha kolay kavrayabilir; buna bağlı olarak da coğrafi kavramları algılaması, bunlar arasındaki ilişkilerle, bunların sebep ve sonuçlarını açıklayabilmesi mümkün olur.

Sosyal bilgiler dersi için mekânı algılama becerisini kazandırmak çok önemlidir. Çünkü mekânı algılama çevresinde gördüğü somut ve üç boyutlu olay ve olguları kâğıda çizmeyi veya kâğıttaki çizimlere bakıp, gerçek şekli canlandırabilmeyi mümkün kılar. Sosyal bilgiler 4-5. sınıflarda mekânı algılama becerisinin ilk aşamaları olan, kroki ve taslak çizimler oluşturma, nesne veya olguları sembollerle ifade etme ve hazırlanmış krokilerden faydalanabilme ve küre kullanma becerileri üzerinde durulacaktır.

#### **Mekânı Algılama Becerisini Geliştirmek İçin Ne Yapılabilir?**

Öncelikle öğrencilerinizden çevrelerine ait zihin haritaları oluşturmalarını isteyin. Örneğin yaşadıkları mahalleyi, köylerini, yaz aylarında gittikleri bir yeri veya bildikleri herhangi bir yeri zihinlerindeki haliyle çizmelerini isteyin. Zihin haritaları kişiye özel olmaları nedeniyle öğrencilerinizin ön bilgilerini yoklamanız ve onları daha iyi tanımanız için iyi bir araç olacaktır. Öğrenciler ise bu eğlenceli faaliyetle kendilerine has ürünler ortaya koyacaklar, öte yandan çevreleri ile ilgili basit çizimler yapma becerilerini geliştireceklerdir. Zihin haritalarında semboller kullanmaları ve bu sembolleri açıklayan bir işaretler kutusu oluşturmaları gerekmektedir. Öğrencilerinizden yaşadıkları yer veya okul çevresinin krokisini çizmelerini, adreslerini tanımlarken kroki kullanmalarını, bir yere giderken önce o yerin plan veya haritasını incelemelerini isteyebilirsiniz.

Ünitelerle ilişkili olarak yapacağınız gezilerde krokilerden faydalanabilirsiniz. Örneğin bir tarihi mekan gezisinde, bir fabrika gezisinde, belediye binası gezisinde veya müze gezilerinde krokiler kullanarak öğrencilerinizin farklı konuları işlerken bu becerisini pekiştirebilirsiniz. Yine diğer etkinliklerinize kroki çizme ve okuma ile zihin haritaları oluşturma ile ilgili bölümler ekleyebilir, bu sayede hem etkinliğinizi zenginleştirebilir, hem de bu becerinin daha iyi öğrenilmesini sağlayabilirsiniz.

Küre kullanma becerisi için öğrencilerinize kürenin dünyanın bir modeli olduğunu belirtmelisiniz. Henüz soyut düşünme becerileri tam gelişmediği için küreyi daha çok fen bilgisi ünitelerinde işlevsel hale getirebilirsiniz. Öte yandan küresel bağlantılar ünitesinde ülkemiz dışında dünyanın bazı ülkeleri işleneceği için daha gerçekçi bir araç olan küre üzerinde yer bulma veya ülkelerin bulunduğu yerleri gösterme uygun olacaktır.

Öğrencilerinize küreye nasıl bakılacağı ile ilgili bazı bilgiler verebilirsiniz. Örneğin henüz yarımküre ve kutup kavramlarını giriş düzeyinde verebilirsiniz. Öğrencilerinizin her birinin küreyi ellerine alarak incelemelerini sağlayın. Bazı kürelerin kabartma olmasından yararlanarak, dünya üzerindeki yeryüzü şekillerine de dikkat çekebilir ve küre üzerinde daha çok odaklanmalarını sağlayabilirsiniz.

Eğer küre bulmak mümkün olamadıysa plastik bir top alınarak üzerine kağıt üzerine çizilmiş kıta ve okyanuslar yapıştırılabilir veya bozulmaların getireceği sorunları ( kutup çevresi gibi) engellemek için taslak halinde doğrudan topun üzerine çizilerek bir model küre oluşturulabilir.

#### 4. Tablo, Diyagram ve Grafik Okuma Becerileri

##### TABLO

Hepimiz konuşarak ya da yazarak bir şeyleri ifade ederken belli bir sınıflandırma yaparız. Bu sayede anlattıklarımız düzgün ve anlamlı bir hâl alır. Örneğin yazı yazmak harfler arasında önceden belirlenmiş bir sınıflandırmanın ürünüdür. Tıpkı bunun gibi veriler için de sınıflandırma ve daha iyi ifade etme yöntemleri oluşturulmuştur.

Tablo okuma becerisi 4-5. sınıflarda basit tablolar kullanılarak verilmelidir. Ayrıca öğrencilerden seviyelerine uygun tablolar oluşturmaları da istenebilir. Öğrencilerin matematik dersindeki altyapılarına dikkat edilerek sunulan tabloların neyi anlatmak istediği üzerinde durulabilir. Verilen bir tabloya sorulan sorularla önce tablonun satır ve sütunlarının hangi bilgiler için ayrılmış olabileceği belirlenir. Rakamların ve ya ifadelerin ait olduğu konu belirlendikten sonra bunlar arasındaki ilişki fark ettirilir.

Örneğin aşağıdaki tabloda Temmuz ayının günleri haftalık dilimlere bölünerek gösterilmiştir. Bu takvimlerde çok rastladığımız bir tablodur.

TEMMUZ AYI						
PAZARTESİ	SALI	ÇARŞAMBA	PERŞEMBE	CUMA	CUMARTESİ	PAZAR
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

Yukarıdaki tablo ile ilgili şu sorular yöneltilebilir.

- Tablodaki yazılar neyi ifade ediyor?
- Tablodaki rakamlar neye göre yerleştirilmiş?
- Ayın ilk günü haftanın hangi gününe denk geliyor?
- Ayın son günü haftanın hangi gününe denk geliyor?
- Bu tabloyu nerelerde kullanabiliriz?

Öğrencilerinizden karışık olarak verilen bilgileri sıralamalarını istediğinizde basit tablolar oluşturmalarını sağlayabilirsiniz. Örneğin okula servisle gelenler, yürüyerek gelenler ve aileleri tarafından getirilenlerin listesini bir tabloya dönüştürmelerini isteyebilirsiniz. Örneğin;

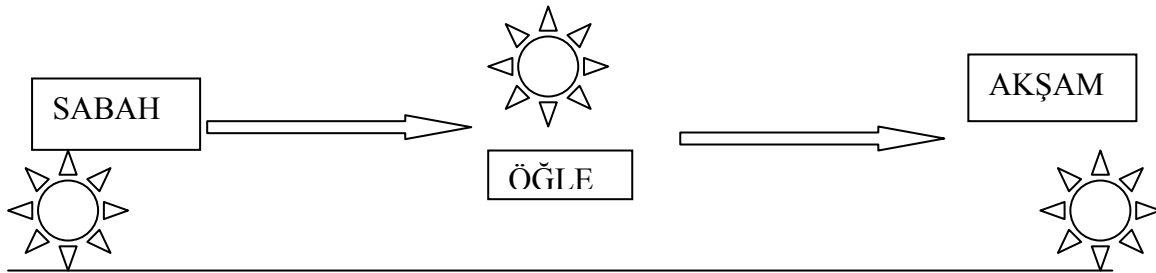
Yürüyerek gelenler	Servisle gelenler	Aileleri taraf.get.
Onur	Ali	Nergis
Ahmet	Mehmet	Atakan
	Ozan	
	Hakan	

Sosyal bilgiler dersinin hemen tüm konuları ile ilgili yapacağınız etkinliklerde tablo oluşturma ve okuma becerisini kullanabilirsiniz.

## DİYAGRAM

Çeşitli şekillerde elde ettiğimiz istatistikî verileri diyagramlarla da gösterebiliriz. Diyagramların çok geniş bir kapsamı vardır. Ancak bizler basit anlamda bir veriyi görselleştirmeye yarayan şekilleri kullanacağız. Ancak diyagram, tablodan farklı olarak biraz daha özet ve seyrek bilgiler içerirken sadece rakamları değil, bir olay veya olguyu da ifade edebilir. Örneğin bir olayın oluşum aşamalarını veya bir konudaki sıralamayı gösteren akış şemaları, en sık kullanılan diyagramlardır.

Aşağıda güneşin gün içindeki konumları ve sonuçlarını gösteren bir diyagram görülmektedir.



Şekil: 1- Güneşin gün içindeki konumları ve sonuçları.

Diyagramlarda genellikle anlatılmak istenen olay ya da verilmek istenen bilgi oklar ve geometrik şekiller yardımıyla sunulur. Bu da bizim işimizi kolaylaştırır.

Bir konuyu anlatırken sık sık diyagrama başvurmak ve öğrencilerinizden de ders sırasında yaptıkları faaliyetlerde diyagramlardan yararlanmaları için önerilerde bulunmak diyagram okuma becerilerini geliştirecektir. Örneğin bir gün boyunca neler yaptıklarını diyagram ile anlatmalarını isteyebilirsiniz. Bir resme ya da fotoğrafa baktıklarında bu fotoğrafın onlara neler düşündürdüğünü basit bir diyagramla öncelik sırasına göre göstermelerini isteyebilirsiniz.

Bir doğa olayının oluş sırası, bir sosyal etkinliğin planlanma aşamasındaki iş bölümü ve işlerin öncelik sırası, yaşadıkları yerdeki yönetim birimleri, üretim-dağıtım-tüketim örüntüsü, teknolojik ürünlerin zaman içindeki gelişimi ve ortak kutlanan özel günler ünitelerle ilişkili olarak bu iş için kullanabileceğiniz konular olabilir.

## GRAFİK

Grafik çizmek belli bir teknik donanım gerektirse de, grafik günlük hayatımızdan bilimsel çalışmalara kadar, pek çok alanda sıkça başvurduğumuz bir araçtır. Eğitim öğretim faaliyetlerinde göze hitap etmesi, bilgiyi öz bir şekilde ve somut olarak ortaya koyabilmesi, öğrencilerin ilgisini daha çok çekmesi gibi avantajları nedeniyle tercih edilir.

Grafikler öğrencilerin bilgilerini artırırken becerilerini de geliştirir. Sayılar arasındaki bağıntıyı görebilme, şekilleri ve üç boyutlu ifadeleri algılayabilme becerileri grafik okumak için gereklidir.

Grafikler kolayca anlaşılabilen konuyu somutlaştıran, kalıcı öğrenme sağlayan araçlardır. Rakamsal değerlerin akılda tutulmasını, rakamlar arasındaki ilişkinin kolayca görülmesini de sağlarlar. Ayrıca öğrencilerin ilgilerini çekerler. Öğrencilerin grafik okurken,

- Grafik eksenleri üzerindeki değerleri ve bunların birimlerini fark etmeleri,
- Grafikte sunulan bilgiyi fark etmeleri,
- Grafikteki çeşitli değerler arasında bağlantı kurmaları,
- Birden fazla değeri karşılaştırma ve sonuç çıkarmaları,
- Grafikte sunulan bilgiyi kanıt göstererek genellemeler yapmaları gereklidir.

Öğrencilerin grafik okuma becerilerini geliştirmek için grafikleri oluşturan temel unsurları tanımaları ve nereye ne için bakacaklarını bilmeleri gerekir. Grafiklerin hangisinin oransal dağılışı gösterdiğini, hangisinin artış ve hangisinin miktar gösterdiğini sezmeleri gerekir. Ancak unutulmamalıdır ki grafikler bazı matematiksel becerileri gerektirir. O nedenle derslerinizde öğrencilerinizin seviyelerine uygun, basit hazırlanmış ve kolay anlaşılır grafikleri tercih etmelisiniz.

Özellikle hava şartları, ekonomik faaliyetler, ürün türleri, ve çeşitli konularda yaptığı anketlerden elde ettiği verileri grafik haline dönüştürebilirsiniz. Bu seviyede öğrencilerden sadece basit resimli grafikleri yapmaları beklenmektedir. Daha sonraki sınıflarda bu beceri üzerinde tekrar durulacaktır.































Özellikle eksenlere bilgileri uygun şekilde yerleştirme veya oransal dağılışı belirleme konuları daha sonraki sınıflarda ele alınacağı için, öğrencilerden grafik oluşturmaları istendiğinde eksenlerin üzerinde hangi veriye ait oldukları önceden öğretmen tarafından belirtilmelidir.

Öğrencilerinizin grafik okumalarını kolaylaştırmak için çeşitli sorular sorarak işe başlayabilirsiniz.

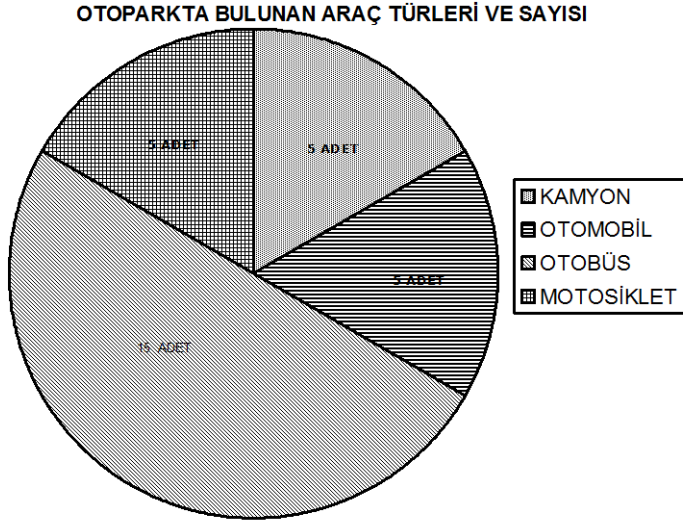
- Otoparkta kaç tür araç var?
- Otoparkta toplam kaç araç var?
- Otoparkta en az sayıda bulunan araç türü nedir?
- Otoparkta en fazla sayıda bulunan araç türü nedir?



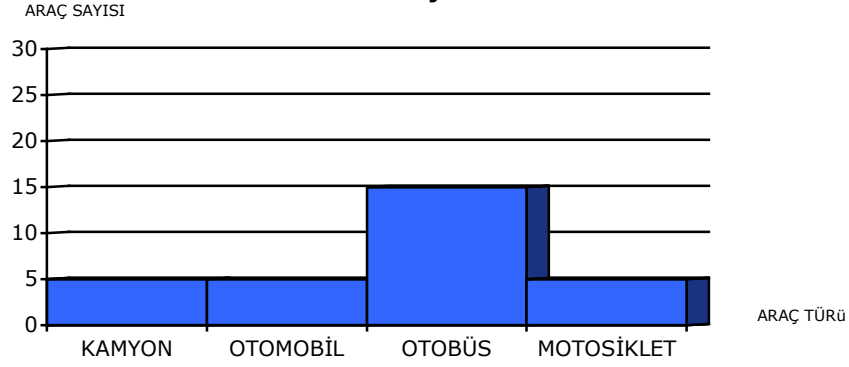
OTOPARKTA BULUNAN ARAÇ TÜRLERİ VE SAYISI

KAMYON								
OTOMOBİL								
OTOBÜS								
								
MOTOSİKLET								

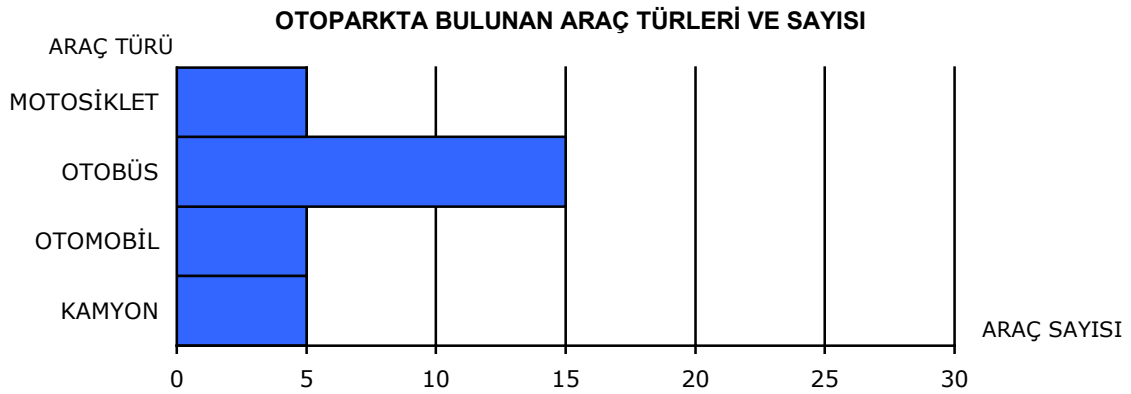
Şekil 1- RESİMLİ GRAFİK



**OTOPARKTA BULUNAN ARAÇ TÜRLERİ VE SAYISI**

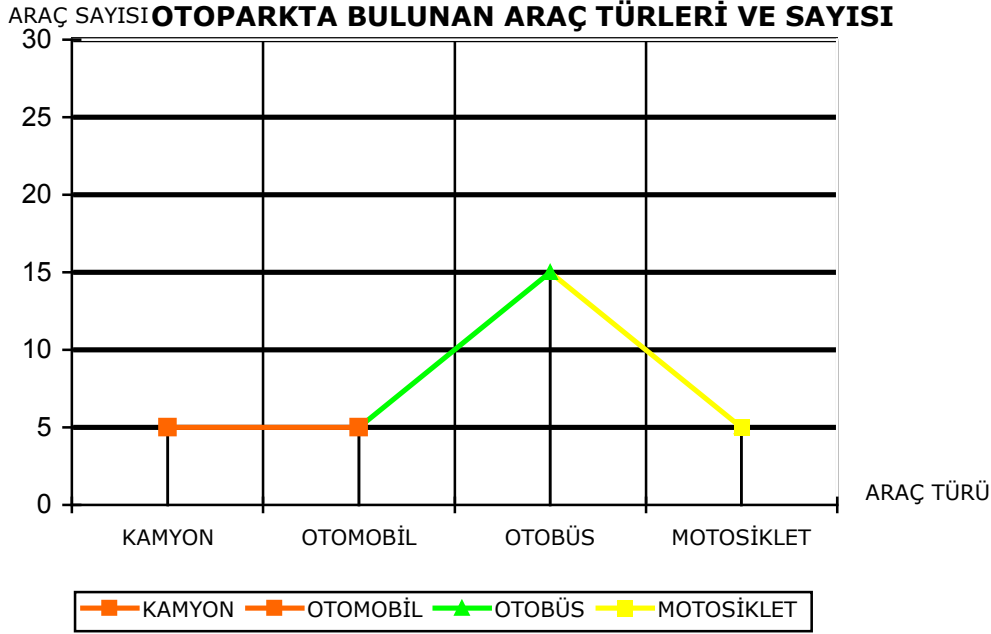


**Şekil 2- SÜTUN GRAFİK (a) Burada eksenlere verilen değerle değiştirilmiştir.**



**Şekil 3-SÜTUN GARAFİK (b)**

#### Şekil 4- DAİRE GRAFİK



#### Şekil 5- ÇİZGİ GRAFİK

Yukarıda çeşitli türlerde hazırlanmış grafikler verilmiştir. Aynı konu farklı grafiklerde verilerek öğrencilerin grafikleri daha yakından tanımaları sağlanmaya çalışılmıştır.

### 5. Karşılaştırma Yapma

Karşılaştırma yapma, belirlenmiş geçerli ve güvenilir bir kriter yardımıyla, aynı kategoriye giren şeylerin bir arada değerlendirilmesidir. Birikim ve tutarlı bir mantık gerektirir. Karşılaştırma yapmak nesnel, olgular, kişiler, eserler, kurum, kişi ya da süreçler arasındaki benzerlik ve farklılığı belirlemek anlamına gelmektedir. Bu uygulama gerçekte, öğrencilerin beklenmedik sonuçlar çıkarmalarına, genellemeler ve ilkeler türetmelerine yardımcı olan bir yaratıcı düşünme etkinliğidir. Herhangi bir veriler bütününden çıkarılan sonuçların karşılaştırılması, nesnel ve kabul edilebilir sonuçların belirlenmesinde önemli katkı sağlayabilmektedir.

Karşılaştırma yapmak için aşağıda sunulan basamaklar izlenebilir:

- Karşılaştırmanın amacı belirlenmelidir.
- Bilgi olmadan karşılaştırma yapılmaz; karşılaştırılacak konular hakkında bilgi toplanmalıdır.
- Toplanan bilgi sınıflanmalıdır.
- Benzerlik ve farklılıklar belirlenmelidir.
- Benzer ve farklı yönlerden yola çıkarak bir sonuca varmaya çalışılmalıdır.

Bilgilerin benzerlik ve farklılıklarını bulmanın en kolay yolu tablolarla yapılan karşılaştırmalardır. Tablolar öğrencilere hem bilgilerdeki benzerlik ve farklılıkları görmelerinde hem de bilgileri hatırlamalarında yardımcı olur.

Tablo yaparken konu başlıklarının seçimi, sütun başlıkları ve satır başlıklarının düzenlenmesi, bilgiyi kullanmada çok önemlidir.

Aşağıdaki tabloda trenin Türkiye Cumhuriyetindeki konumu hakkında bilgiler verilmiştir. Tablonun üst kısmındaki başlıklarda trenin ülkemizdeki tarihçesiyle ilgili hangi bilginin hangi sütunda bulunabileceği gösterilmektedir. Sol sütunlardaki başlıklarda ise takip eden satırda hangi döneme ait bilgilerin yer aldığı belirtilmiştir. Üçüncü sütundaki bilgilere bakıldığında 80 yıl önce ve günümüzde tren yapımında kullanılan maddelerin neler olduğu öğrenilebilir. Trenlerin hızı merak edilirse dördüncü sütuna bakılabilir.

Tren	Kullanan insan sayısı (yaklaşık)	Yapımında kullanılan materyaller	Saatte ulaştığı hız	Kullandığı yakıt
80 yıl önce (1925)	3.685	Demir, tahta	60 km/h	Kömür
Bugün	78.530.000	Demir	90-120 km/h	Elektrik, mazot

## 6. Sebep- Sonuç İlişkisini Belirleme

Günlük yaşamımız, sebepler ve bunların etkileri ile doludur. Öğle yemeği yemeyi unutabilirsiniz. Öğleden sonra geç bir vakitte açlık hissedersiniz. Öğle yemeğinizi unutmak, sebep; acıkmak, bir sonuçtur.

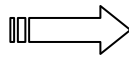
Öğrencilerin sebep-sonuç ilişkisini kavrayabilmelerinde ilk adım, onların günlük yaşamlarındaki -yukarıdakine benzer- sebep-sonuç ilişkileri üzerine düşünmeleri ve ilişkiyi özetleyen basit sebep-sonuç diyagramları oluşturmalarıdır. Bu aşamada olay örgülerinin basit olması kavramayı kolaylaştırır.

Bazı kelimeler sebep ve sonuç ilişkilerini belirlemede, öğrenciye yardımcı olabilir. Öncelikle öğrencilerinize bir metni okudukları zaman şu ifadelere dikkat etmelerini söyleyebilirsiniz: Çünkü, bundan dolayı, bu nedenle, bunun sonucu olarak, bu yüzden... Bu kelimeler sebep-sonuç ilişkisini belirtirler.

Sebep-sonuç ilişkilerini belirlemede bir diğer önemli nokta, olayların kronolojik olarak sıraya dizilmesidir. Birbirini zincirleme takip eden ve birbirleriyle bağlantılı olduğu düşünülen olayları kronolojik olarak düşünmek, aralarındaki sebep-sonuç ilişkisinin belirlenmesinde önemlidir.

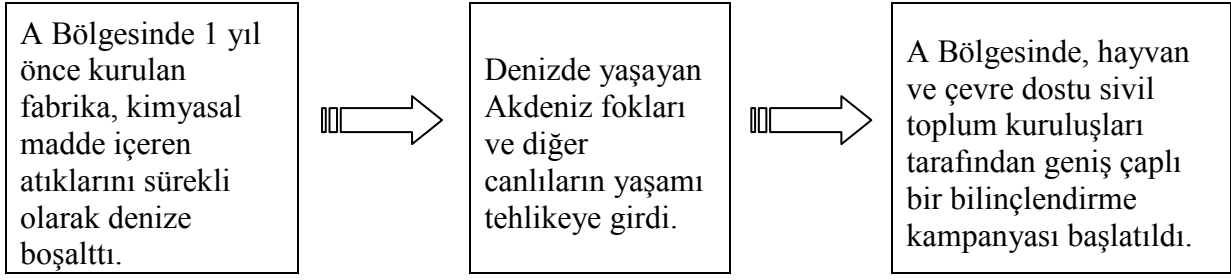
Sebep-sonuç ilişkisini özetleme ve göstermede öğrencinin kullanabileceği araçlardan biri de diyagram oluşturmaktır. Örneğin öğrencilere aşağıdakine benzer basit sebep-sonuç diyagramı sunabilirsiniz. İlk diyagram sol taraftaki nedenin, nasıl sağ taraftaki olayla sonuçlandığını göstermektedir. Öğrencilerden de işlediğiniz bir ünitadaki bilgileri kullanarak, aşağıdaki gibi basit bir sebep-sonuç diyagramı oluşturmalarını isteyebilirsiniz.

A Bölgesinde 1 yıl önce kurulan fabrika, kimyasal madde içeren atıklarını sürekli olarak denize boşalttı.

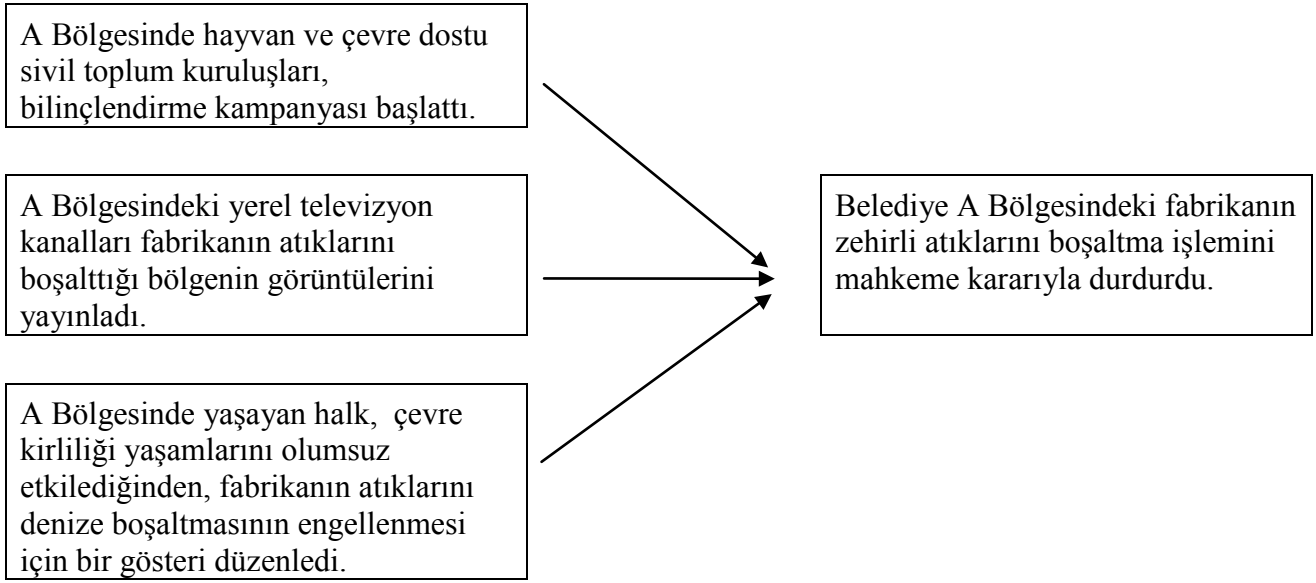


Denizde yaşayan Akdeniz fokları ve diğer canlıların yaşamı tehlikeye girdi.

Bazen bir olay, diğer olaylardan oluşan bir tepki zincirine yol açabilir. Aşağıdaki zincirleme sonuç diyagramını inceleyin. Soldaki neden, ortadaki olayı doğurmuş; bunun dönüşümünde, ortadaki olay sağdaki olayın nedeni olmuştur.



Bir olayın birden fazla sebebi olduğunu farz edin. Bu durumda aşağıdaki çoklu sebep diyagramını kullanabilirsiniz. Soldaki üç neden sağdaki tek bir sonucu doğurmuştur. Bu gibi diyagramlar karmaşık sebep-sonuç ilişkilerinin yer aldığı uzun vadeli süreçleri göstermede kullanılabilir.



Diyagram kullanma ve kelime ipuçlarını bulma yoluyla öğrenciler sebep-sonuç ilişkisini belirleme becerisini geliştirebilirler. Becerinin gelişmesini sağlamak ve becerinin ne ölçüde kazanıldığını ölçmek amacıyla öğrencilerden, derste işlenen herhangi bir üniteye yer alan bir olay örgüsündeki sebep-sonuç ilişkisini belirlemelerini isteyebilirsiniz. Daha sonra öğrencilerin, yukarıdaki üç farklı diyagramdan bu sebep-sonuç ilişkisini özetleyebilecek en uygun olanını kullanarak, bir sebep-sonuç diyagramı oluşturmalarını sağlayabilirsiniz.

Daha farklı bir uygulama yapmak isterseniz, öğrencilerden gazete makalelerini sebep-sonuç ilişkisini bulmak için okumalarını isteyebilirsiniz. Daha sonra öğrenciler her bir sebep-sonuç ilişkisini tanımlayan kısa özetler yazsın. Son olarak öğrenciler, bu üç diyagramdan bir tanesini, okudukları makalelere dayanarak sebep-sonuç ilişkisini göstermek için kullansınlar.

#### Sebep-Sonuç İlişkisini Belirleme:

Öğrenciler sebep-sonuç ilişkilerini belirlerken, onlara aşağıdaki bilgileri hatırlatabilirsiniz:

- Sebep, bazı şeylerin meydana gelmesine neden olur. Bir sebebin sonucu tepkidir.
- Olayları kronolojik olarak sıraya dizin.
- Olaylar hakkındaki bağlantıları araştırın.
- Anahtar kelimeleri bulun, örneğin çünkü, bundan dolayı, bunun sonucu olarak... Bunlar sebep-sonuç bağlantılarını gösterir.

## 7. Karar Verme

Sosyal Bilgiler programının önemseydiği becerilerden biri de karar vermedir. Karar verme becerisinin geliştirilmesi için her fırsat kullanılmalıdır. Bu bağlamda aşağıdaki örnek incelenebilir.

### “Taşıt Giremez”

Mavikent Belediyesi, kentin en güzel yeri olan Boğaz kıyısında, çok güzel ve geniş bir park yaptırdı. Belediyenin amacı, burayı büyüyen ve kalabalıklaşan kentte insanları trafikten, kalabalıktan ve gürültüden uzaklaşabilecekleri, doğayla baş başa kalabilecekleri bir yer hâline getirmektir. Bu amaçla parkın bütün girişlerine, üzerinde “*Taşıt Giremez*” yazan tabelalar asıldı.

Zamanla, görünüşte çok anlaşılır olan “*Taşıt Giremez*” kuralının yorumu üzerinde bazı tartışmalar ortaya çıktı.

Şimdi siz de sınıfınızda, aşağıda belirtilen durumlarda bu kuralın nasıl yorumlanabileceğini tartışın.

- Bir ambulans, durumu ağır bir hastayı hastaneye yetiştirmeye çalışmaktadır. En kısa yol parkın içinden geçmektedir.
- Nermin Hanım, üç aylık torununu bebek arabasıyla parkın içinde gezdirmektedir.
- Erdoğan Bey, arabasıyla parkın içinden geçerse işine on dakika daha kısa sürede gidebilecektir.
- Birkaç çocuk parkta bisiklete binmektedir.
- İki polis arabası, bir banka soygunu şüphelisini kovalamaktadır. Eğer arabalardan biri parkın içinden geçerse, şüpheli aracın önüne geçebilecek ve on iki devriye ekibi arasında tuzağa düşürülebilecektir.
- Mısırcı İzzet, haşlanmış mısır sattığı arabasıyla parka girmiştir. İnsanlar, parkta faytonla gezmek istemekte, bu nostaljik gezinin parkı daha da güzelleştireceğine inanmaktadırlar.
- Parkın yapılmasına maddi katkıda bulunan “Uçaksevenler Derneği” parkın ortasına büyük bir model uçak yerleştirilmesini istemiştir.
- Parkta bulunan çöp kutularının boşaltılması için çöp arabalarının parka girmesi gerekmektedir.

Kaynak: Yurttaş Olmak İçin, s.8-9, Umut Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998.

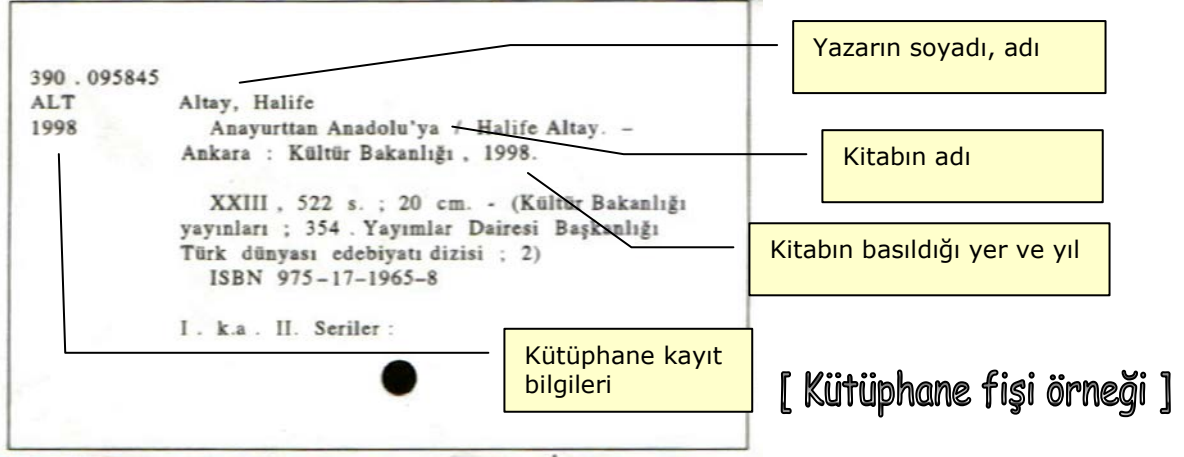
## 1. Kütüphane ve Referans Kaynaklarını Kullanma

### 1- Kütüphanede Araştırma Yapma

Öğrenciler araştırma yapmak için kütüphanelere yönlendirilebilir. İllerde İl Halk Kütüphanesi ve özel kütüphaneler bulunur. Kütüphanede kitaplar katalog sistemi veya bilgisayarlı sistemle konu, kitabın adı veya yazarın soyadına göre ayrı ayrı sıralanmıştır.

Kütüphaneye giden öğrenciye, kaynağa ulaşmak için önce kitabın ya da yazarın adını bilmeleri gerektiği belirtilmelidir. Katalog taraması yaparak kaynağa ait bilgi fişini bulabilecekleri ve katalog taramasında harf sıralamasının önemli olduğunu öğretmelisiniz. Bu katalog fişi ile kitabın kütüphanedeki yerini belirleyebilecekleri ve eğer orada açık raf sistemi kullanılıyorsa kitaba kendilerinin ulaşabilecekleri, kapalı raf sistemi uygulanıyorsa katalogdan aldıkları tasnif numarasını görevliye bildirerek, kitabı ondan alabileceklerini belirtmelisiniz. Referans kaynakları, kütüphanede genellikle ayrı bir bölümde bulunur. Referans kaynakları eve götürülemeyen kitaplardandır.

Öğrencilerinize, kütüphanedeki kitaplardan yararlanmak için ya fotokopi yaptırıp evde çalışılabileceklerini ya da yanlarında defter, kalem bulundurarak not almaları gerektiğini belirtmelisiniz.



## 2- Ansiklopedi, Almanak ve Atlas Kullanma

Sosyal Bilgiler ders kitabı her konuda çok fazla bilgi vermez. Çünkü kitapta bunun için yeterli yer yoktur. Daha fazla bilgi için bakılacak kaynaklar ansiklopediler, almanaklar ve atlaslardır.

Ansiklopediler bir çok konuda bilgi içeren kitap setleridir. Ansiklopedilerde konular alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Ansiklopedinin her bir kitabına “cilt” denir. Her bir cildin kapağında bulunan harfler o ciltte hangi harfle başlayan konuların yer aldığını gösterir. Örneğin “Ankara”, A harfi ile başlayan I. cilttedir. “Aydın” ise “a-y”den dolayı “a-n” den sonra gelir. Bu bilgilerden sonra öğrencilerin öğrenip öğrenmediklerini kontrol etmek için şöyle bir soru sorabilirsiniz: “Kırgızistan ansiklopedinin hangi cildinde yer alabilir?”.

Ansiklopedide her konu, kolay anlaşılması için bölümlere ayrılmıştır. Her bir bölümde başlık ve alt başlık bulunur. Konunun bitiminde, o konu ile ilgili daha fazla bilgiye ulaştıracak diğer kaynaklar belirtilir. Her ansiklopedide bir indeks bulunur. İndekste makaleler ve konular sayfa numaralarına göre sıralanmıştır.

Bazı güncel bilgiler ansiklopedilerde yer almayabilir. O zaman almanaklar yardımcı olur. Almanaklarda “dizin” ve “içindekiler” kısmı vardır. Öğrencilere bu bölümleri kullanma metodu öğretilmelidir. Öğrencilerin illerine ait çıkmış en son yıllığı görmeleri sağlanmalıdır.

Atlaslar, haritalara daha çok yer veren kitaplardır. Atlaslar sayesinde insanların yaşadığı yerler, dağların yüksekliği, bir yere yılda ne kadar yağmur düştüğü, doğal kaynakların yerleri gibi pek çok bilgiye ulaşmak mümkündür. Atlasların arka sayfalarında ülke ve şehirlerle ilgili kısa bilgiler yer alır. Bu bilgilerle birlikte ülkelerin bayrakları da bulunur. Öğrencilerden Türkiye’ye komşu olan ülkelerin bayraklarını bulmalarını isteyebilirsiniz.

## 3- Okuduğunu Düzenleme

Okuduğunu düzenleme kişiye okuduğunu anlamada ve kolay hatırlamada yardımcı olur. Öğrenci bu beceriyi kazanmışsa bilgi öbeğinden kendisine lazım olanı seçebilir, yorumlayabilir ve kendi ifadesi ile yazabilir. Okuduğunu düzenlemenin iki yöntemi vardır:

- Özet çıkarma
- Not tutma

Özet çıkarma ve not tutma, okunanı ya da anlatılanı aynen yazmak demek değildir. Okuduğunu düzenlemede şu sıralama takip edilmelidir: Okunan metnin temel fikirleri, önemli noktaları ve destekleyici ayrıntıları tespit edilir. Bu işlem sırasında kitaptaki başlık ve alt başlıklardan yararlanılabileceği gibi okuyucu kendi alt başlıklarını da ekleyebilir.

## 9. Yazılı Anlatım Becerisi

Her tür yazının bir amacı vardır. Yazı, bir öykü, köşe yazısı, proje, reklam, roman, gezi yazısı, mektup olabilir. Farklı amaçlar, farklı yazı türlerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Aşağıdaki tablo amaçlarına göre yazı türlerini göstermektedir.

Türleri	Amaç	Örnekler	Özellikleri
Açıklayıcı Yazı	Bilgiyi açık ve doğrudan vermek amacıyla yazılan yazılardır.	Berlin Duvarı Doğu ve Batı Almanya'nın siyasi, ekonomik ilişkilerini uzun bir süre engellemiştir.	Ansiklopedi makalelerinde olduğu gibi olgular nesnel olarak sunulur. Kim, Ne, Nerede, Ne zaman ve Neden sorularına cevap aranır.
Anlatı (narratif) Yazıları	Bir olayın nasıl olduğunu hikâye tarzında anlatan yazılardır.	Berlin Duvarı'nın yıkımına katılmak için gelen kalabalık, duvar boyunca giderek çoğalıyordu. Birden, grupta bir dalgalanma oldu.	Zaman, karakterler, ortam ve olayların tasviri yapılır. Olayların kronolojik sırasına dikkat edilir. (birincisi, az sonra, sonra, ondan sonra, daha sonra gibi bağlaçlar kullanılmaktadır.)
Betimleyici Yazılar	Okuyucunun zihninde tecrübeyi hissedebilmesi için okuyucuya canlı imajlar sunan yazılardır.	Duvardan çekiçleriyle küçük parçalar koparan insanların yüzlerinde, buruk bir sevinç vardı.	Duygulara yönelik bir dil kullanılır. Analogiler, metaforlar, benzetmeler yapılır.
İkna Edici Yazılar	Okuyucuyu, bir görüş açısını kabul etmesi konusunda ikna etmeye çalışan yazılardır.	Berlin Duvarı'nın yıkılmadan öylece kalması anlamsızdır. Çünkü bu hâliyle duvar, ülkeler arasında ileri teknoloji ürünleri ile gerçekleştirilen casusluğu engellemek bir yana her iki yanda yaşayan sıradan insanların gündelik ilişkilerini bile önleyememektedir.	Olgular ve görüşler bir tarafın tezini yansıtır.

Öğrenciler, sosyal bilgiler derslerinde okudukları yazının türlerini ayırt edebilmeli ve bu tür yazılar yazmaya teşvik edilmelidir. Örneğin öğrenciler, tarihsel yazıların anlatı tarzındaki yazı stiline girdiğini; bu yazılar için araştırma, sentez ve yapı unsurlarının önemini fark edebilmelidir.

Araştırma aşaması konunun belirlenmesi, kaynakçanın oluşturulması, notların alınmasını içerir. Bu aşamada öğretmenin ve kütüphanecilerin yardımı alınabilir.

Sentez aşamasında, ansiklopedideki, kitaptaki makale aynen yazılmamalı; internetten yazı indirilmemeli; yazar-öğrencinin bir sentezi olmalıdır.



Yapı aşamasında, yazının ana fikrine göre içindekiler kısmında yer alacak alt konular ana hatları ile belirlenir. Kaynaklardan tutulan notlar kronolojik veya mantık sırasına konarak ilk taslak metin yazılır. Metin dil bilgisi, noktalama işaretleri ve gramer açısından kontrol edilir. Bu taslak metin öğretmene gösterilerek, metnin son şekli için önerileri alınır.

Yazılı ödevler başlangıçta 4 ve 5. sınıflarda kapak ve kaynakça kısmı hariç 3-4 sayfa iken, üst sınıflarda 8-10 sayfa olabilir. Ödevlerde en az 3-4 birincil ve ikincil kaynak kullanılmalı, üst sınıflarda kaynak sayısı 10 olabilmelidir.

Gezi sonrasında öğrencilerin gördüklerini kompozisyonlarına aktarırken mekanik betimlemelerin ötesinde duygularını ifade etmeleri istenmelidir. Gazete yazıları okunurken, olgular ve görüşler üzerine ayrıştırmalar yapılmalıdır. Öğrenci yazarın görüşünün ne olduğunu fark etmelidir.

Öğrenciler, kendi yazılarında ana fikirlerini belirlemeli, nedensellik içinde "çünkü", "bundan dolayı", "bunun için" gibi bağlaçları doğru ve yerinde kullanarak, bu ana fikri destekleyebilmelidir. Öğrenciler, bir yazı yazarken veya okurken ne, kim, ne zaman, nerede, nasıl, neden gibi sorulara cevap aramak üzere yazmalı ve okumalıdır.

## 10. Görsel Kanıt Kullanma<sup>1</sup>

Görsel materyaller (fotoğraf, resim, grafik, karikatür, harita vb.), sadece metinden oluşan bir yazılı materyalden daha etkilidir. Bazı öğrencilerin görsel betimlemeler yoluyla daha kolay öğrendikleri bilinmektedir. Hatta sözel yolla daha kolay öğrenen öğrenciler bile bazı kavramları öğrenmede, görsel desteğe ihtiyaç duymaktadırlar.

Teknoloji, pek çok tarihsel kanıtı, birer eğitim amaçlı görsel kanıt haline getirme imkanı sunmaktadır. Bugünün öğrencileri, farkında olmadan kendilerinden önceki nesillere göre görsel materyallere daha bilimsel, irdeleyici ve çok yönlü yaklaşmaktadırlar.

Öğrenciler okula birçok görsel imgeyle karşılaşmış olarak başlarlar. Tarihsel sanatlara oranla, bilgisayardaki animasyonlarla ya da çizgi filmlerle daha alâkalı olsalar da zihinlerinde, tarihsel kanıtlara ilişkin görsel ipuçları vardır. Çok erken yaşlardan itibaren, çocuklar görerek ve duyarak kişiler, yaşadıkları sosyal olaylar ve geçmişteki deneyimler hakkında çıkarımlarda bulunurlar.

### Görsel Kanıtın Kullanılabileceği Alanlar

Karşılaştırma yapmak, istatistik ve diğer verileri daha anlaşılır kılmak, nesnelere açıkça görebilmek için büyütme ya da küçültme, sözel mesajları desteklemek (sözel mesajları tekrarlamak değil), bir noktayı açıklığa kavuşturmak; değişiklikten, çeşitlilikten yararlanmak; ilişkileri, kural ya da formülleri göstermek amacıyla görsel materyaller kullanılabilir.

### Görsel Kanıt Kullanımının Faydaları

- ✓ Öğrenen bireylerin dikkatini çekerek onları güdüler, onların dikkatlerini canlı tutar.
- ✓ Duygusal tepkiler vermelerini sağlar.
- ✓ Kavramları açıklar.
- ✓ Kavramları somutlaştırır.
- ✓ Anlaşılması zor olan kavramları basitleştirir.
- ✓ Şekiller yoluyla bilginin düzenlenmesini ve alınmasını kolaylaştırır.

<sup>1</sup> Arş. Gör. Bülent AKBABA, Gazi Üniv. Eğitim Bilimleri Enstitüsü

- ✓ Bir kavramla ilgili öğeler arasındaki ilişkileri örgüt şemaları ve akış şemaları yoluyla kolayca verebilir.
- ✓ Sözel olarak anlatılması çok zor olan bir kavram ya da rakamsal olarak anlam ifade etmeyen sayılar veya oranlar, bir resim ya da bir grafik aracılığıyla kolayca öğrenciye anlatılabilir.
- ✓ Bu görsel materyalden yararlanarak öğretmen ve öğrenciler tarafından kolaylıkla yeni bilgiler üretilebilir.
- ✓ Sınıf ortamına taşınmaları kolaydır.
- ✓ Resim ve grafiklerin gerçeğe uygunluğu, renkli oluşu ve gerektiğinde yazılı açıklamaları içermesi, bu materyallerin etkililiğini arttıran diğer faktörlerdir.

### **Görsel Kanıt Kullanma Becerisini Geliştirmek Amacıyla Kullanılabilecek Materyallerin Özellikleri**

Kanıt, geçip gitmiş tarihî olayın hikâyesi değil, somut bir göstergesidir. Bu yönüyle kanıt, sosyal bilgiler öğretiminde bir laboratuvar hizmeti yüklenir. Tarihî gerçekliğin gelip geçici olmayan bir ürününü, bugüne ve sınıfa taşıyarak gözlem imkanı sunar.

Sınıfa taşınacak bir kanıt:

- Sosyal bilgiler ve tarih öğretiminin amaçlarına uygun olmalıdır.
- Konulara ve ünitelerin amaçlarına göre seçilmelidir.
- İşlenen konu hakkında sorulabilecek soruların cevaplarını içermelidir.
- Önceden işlenmiş konu ya da ünitelere atıfta bulunabilecek muhtevaya sahip olmalıdır.
- Öğrencide heyecan ve merak uyandırabilecek ifade biçimine ve anlama zenginliğine sahip olmalıdır.
- Öğrencilerin yaş ve gelişim özellikleri gözetilerek seçilmelidir.
- Öğrencilerin bilişsel düzeyleri gözetilerek seçilmelidir.
- Öğrencilerin dil seviyelerine çevrilebilecek bir üslûba sahip olmalıdır.
- İncelenen konu veya ünitenin birinci derecede önemli kişi veya olaylarla ilgili olmalıdır.
- Mümkün olduğu kadar ilk elden kaynaklardan seçilmelidir.
- Kanıtlar yazılı belge, resim, para, eşya vs. türünden çeşitlilik arz edebilir.

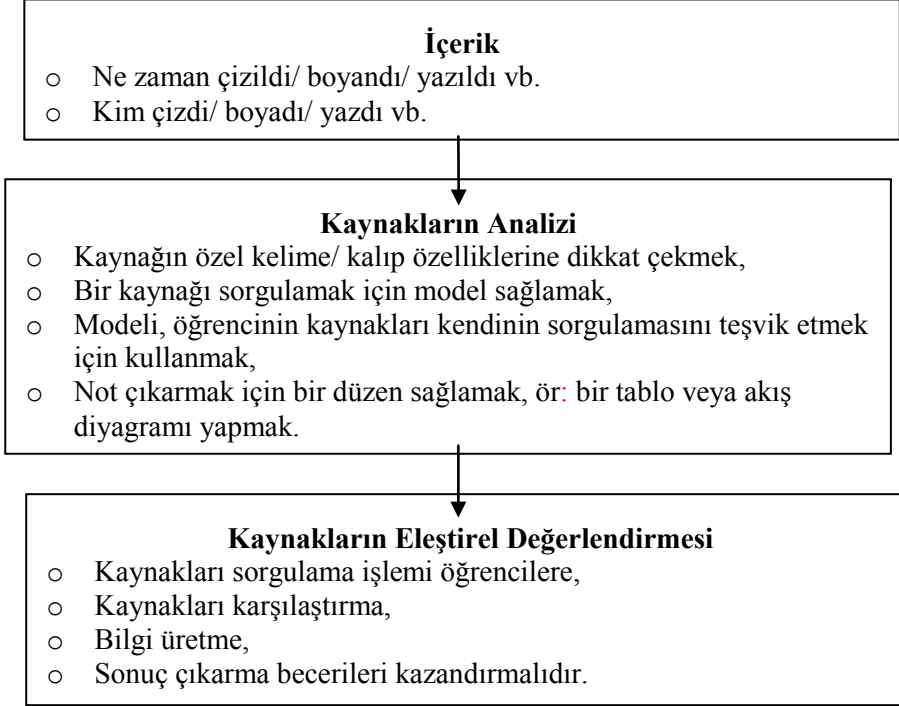
### **Görsel Kanıt Olarak Kullanılabilecek Materyal Türleri**

Sosyal Bilgiler öğretiminde görsel kanıt olarak kullanılabilecek materyal türlerini tarihî eserler, resimler, portreler, yazılı ya da basılı dokümanlar, anıtlar, yapılar, fotoğraflar, haritalar, mitler, masallar, folklor, edebiyat, müzik, istatistikler, hatırat vb. olarak sıralayabiliriz.

Geçmişin yeniden yapılandırılmasında ve anlamlandırılmasında öğretmenlerin ve öğrencilerin görsel kanıtlardan faydalanması gerekmektedir.

## TARİHSEL KANITLARI ANALİZ İÇİN ÖRNEK MODELLER

### Model 1: Öğrencilerin kaynakları eleştirel değerlendirmeleri için yardım süreci



### Model 2: Kanıt hakkında düşünce çeşitleri geliştiren basit bir model

Bilgi üreten sorular: Gelişim	Yansıma yapan sorular: Kararsal	Kavram Üreten Sorular	
		Birbirine Karşı Olanlar	Birbirine Yakın Olanlar
Bu sorular gerçekleri, tam hatırlamayı, tanıma ve gözlemi gerektirir. Bunlar, basit ve doğru bir cevap arayan birbirine yakın sorulardır.  -Neden yapılmıştır? -Bu resimde krala ne oluyor?	Bu sorular şahsi cevaplar içerir. Bunlar fotoğrafı çeken ya da resmi yapan kişinin kişisel tercih ve değerlendirmelerini sorgular. -Bu gibi tabloları korumak için para harcamalı mıyız? -Bu fotoğrafı çeken kişi ön yargılı olabilir mi?	Bu tip sorular birden fazla olası doğru cevap sağlar. Bunlar yaratıcı düşünce, hipotez, formüle etme ve problem çözme becerisi gerektirir. Tahmin, çıkarsama ve yeniden yapılandırma gerektiren sorulardır. - Resimdeki nesnenin dizaynı nasıl geliştirilebilir? -Resimdeki detaylardan yararlanarak olayın bütününe nasıl bir yorum katabiliriz?	Bu tür sorular en uygun ya da en iyi cevabı ararlar. Kesin ve üzerinde uzlaşmış bilgi üzerinde yoğunlaşırlar. Açıklamalar, yorumlar, mukayeseler ve etkileşimlere ihtiyaç duyarlar. -Bu nesne niçin kullanılıyordu? -Bu mektup niye yazıldı? -Bunu nasıl kullanabilirim? -Kanıt, bunun bu şekilde olduğunu düşünmemizi sağlıyor mu?

**Model 3: Birincil veya ikincil türde bir kanıtın sorularla incelenmesi**

Soru Tipi	Açıklama
<b>Veri anımsama sorusu</b>	Öğrencinin sadece belli başlı olay, kişi ya da olguları hatırlamasını gerektirir.
<b>Adlandırma sorusu</b>	Öğrenciden, tarihsel olayla ilişkilendirmeksizin, resimdeki kişi ya da nesnelerin adını söylemesi istenir.
<b>Gözlem sorusu</b>	Öğrencilerden, olayla ilgili bilgilerle bağlantı kurmaksızın, resimdeki bir nesneyi tanımlamaları istenir.
<b>Mantık sorusu</b>	Öğrencilerden resimde yeterince açık olmayan bir durum ya da bir süreci açıklamaları istenir.
<b>Kuramsal soru</b>	Öğrenciden resimde anlatılan olayın nasıl gelişmiş olabileceğini veya ona neyin sebep olabileceğini düşünmesi istenir.
<b>Duyuşsal soru</b>	Öğrencinin kanıtta kişisel olarak ilgi duyduğu noktalar üzerinde konuşması istenir.
<b>Hipotez oluşturma sorusu</b>	Öğrencinin olası sebep ve sonuçlar hakkında sorular sorması istenir.
<b>Problem çözme sorusu</b>	Öğrencinin kanıtı değerlendirmesi için sorulur.
<b>Kanıtı sorgulama sorusu</b>	Olayın gerçekliğini görmek için sorulan sorulardır.
<b>Sentez sorusu</b>	Sorgulama sürecini toparlayan ve problemin çözümüne imkân veren sorulardır.
<b>Kontrol sorusu</b>	Öğretmenden ziyade öğrencilerin sorgulama süreçlerine yönelik sorulardır.
<b>Kapalı soru</b>	Çoğunlukla tek bir yanıt ile sınırlandırılmayan ve “fotoğrafi çeken kişinin düşüncesini yakalamaya yönelik” sorulardır.

(Kaynak: John Nichol, (1996) *Tarih Öğretimi*, çev. Mustafa SAFRAN, Ankara)

### 11. Gözlem Becerisi

Gözlem çeşitli şekillerde olay ve olguların incelenmesidir. Öğrencilerde zaten var olan merak duygusu gözlem becerisinin gelişmesine yardımcı olur. Dikkatlerini belli bir olay veya olguya yoğunlaştırarak olay ve olguların farkına varır ve çevrelerindeki olayları algılayarak daha etkin öğrenirler. Olayların içinde olarak ve yaşayarak öğrenirler. Aynı zamanda, gözlem becerisi gelişmiş bir öğrenci araştırma, katılım, karar verme, rol oynama, drama ve problem çözme gibi becerilerini de kolayca geliştirebilir.

Sosyal bilgiler dersi 4-8. sınıflarında kazandırılması düşünülen gözlem becerisi daha çok basit gözlem çalışmalarını kapsamaktadır. Burada amacımız öğrencilerin çevreleriyle iletişim kuran, çevresindeki olay ve olguları fark eden, bu olay ve olguları izleyen, neden ve sonuçlarını açıklayabilen, gözlemlerini tarafsız, önyargısız aktarabilen gözlediği şeyleri aktarırken duygu ve düşüncelerini değil sadece orada gerçekleşen olay veya olguyu tanımlayan bireyler olmalarını sağlamaktır. Gözleme başlarken önyargısız olunmalıdır. Öğrencilerin gözlem sonucu elde ettikleri bilgileri bir şekilde düzenleyip genellemelere ulaşmaları, bu genel yargıları sorun çözme veya geleceğe yönelik planlamalar yapmada kullanmaları çok önemlidir.

Gözlem becerisi çeşitli etkinliklerin eğitim öğretim ortamlarında sıkça yapılmasını gerektirir. Öğretmen bu beceriyi öğrencileri etkinliklerle aktif tutarak geliştirebilir.

#### **Gözlem Becerisini Geliştirmek İçin Neler Yapılabilir?**

Günlük hayatımızda canlı ya da cansız çok çeşitli unsur ile karşılaşırız. Uyandığımızda karşımızda duran dolabımızdan, okula gelirken yol boyunca gördüğümüz selamlaştığımız insanlara kadar çok fazla obje unsur ve canlı hayatımızı etkiler ve biz de onları etkileriz. Aslında gözlem becerisini farkında olmadan kullanırız.

Öğrencilerin gözlem becerilerini geliştirmeleri için bu seviyede daha çok çevresindeki olay ve olgulara dikkat etme onların farkına varma becerisi üzerinde durulmalıdır. Bu beceriyi geliştirmek için öğrencilerinizden çok iyi bildikleri bir yer ile ilgili tüm akıllarına gelenleri yazmalarını isteyin. Daha sonra oraya giderek orada gördüklerini yazmalarını isteyin. Önce yazdıklarıyla, son yazdıklarını karşılaştırın.

Öğrencilerinizden evlerindeki bir eşyaya bakarak gördüklerini yazmalarını isteyin. Birkaç saat sonra tekrar aynı eşyayı inceleyip, listeye ekleyebilecekleri yeni şeyler olup olmadığına bakmalarını söyleyin. Bu işi birkaç gün boyunca tekrar etmelerini ve her seferinde eşya ile ilgili farklı şeyler bulup bulmadıklarına bakmalarını söyleyin. Bu işlem sonunda gözlemledikleri eşyayı tanımlayan bir yazı yazmalarını isteyin.

Bir grup oluşturarak sokağa çıkın ve kendinize bir nokta belirleyin. Burada durarak gelip geçen insanları gözlemleyin. Bu sırada öğrencilerinizin kişi sayısı, kişilerin özellikleri, çevrenin durumu gibi sınırladığınız başlıklarda gözlem yapıp notlar almalarını isteyin. Öğrencilerinizin gözlem becerilerini geliştirmek için onlara bu konuda uzun süreli ödevler de verebilirsiniz. Örneğin bu ödev bir bitkinin büyümesi (fasulyenin çimlenmesi) olabilir.

## 12. Basit İstatistik Verilerini Yorumlama Becerisi

İstatistik tarafsız, geçerli, doğru ve sonuca götürücü nitelikleriyle bilgi elde etmede kullanılan teknikler ve uygulama süreçlerinin tümünü kapsar.

Veri olarak niteleyebileceğimiz her türlü rakamsal değer ya da ifadeler istatistikler sayesinde anlaşılır ve kullanılabilir duruma gelir. Günlük hayatımızda bize sunulan pek çok bilgi aslında istatistiki sonuçlardır. Örneğin hava durumu raporları her gün yayın araçları ile bizlere sunulur. Ülkeler için de istatistiki veriler çok önemlidir. Örneğin, nüfus istatistikleri gibi.

Bazen yazılı bir ifade, bazen de rakamsal değer olarak karşımıza çıkan istatistiksel veriler pek çok araştırmaya temel oluşturur. Buradan elde edilen bilgiler alınıp yorumlanır. İstatistiki verileri kullanırken, araştırma yapılacak konuyla ilgili olmasına dikkat edilmelidir. Yanlış seçilmiş istatistiki veriler bizi yanıltabilir.

İstatistiki verileri yorumlarken;

Rakamsal değerleri veya ifadeleri anlamlandırmak,

Belirsiz olan durumu ortaya koymak,

Örneklendirmek, geçmişteki durum ile bağlantı kurmak,

Tahminler ortaya atmak,

Karar oluşturmak,

gibi hususlara dikkat edilmelidir. Çünkü rakamsal veriler bizi yanlış noktalara götürebilir. Amacımıza uygun ifadelere ulaşmak için istatistiki veriyi iyi yorumlayabilmeliyiz. Aşağıdaki örneği inceleyiniz:

### 1970-2000 YILLARI ARASINDA SAYIM YILLARINA GÖRE TÜRKİYE NÜFUSU

YILLAR	NÜFUS MİKTARI
1970	35 605 176
1980	44 736 957
1990	56 473 035
2000	67 844 903

1. Yukarıda on yıllık dönemlere ait nüfus sayımı verileri vardır.
2. Bu verilere dayanarak nüfusumuzun bugünkü durumunu açıklayabiliriz. Bu verileri örneklendirmede kullanabiliriz.
3. Bu verilerin tümü ile ilgili genellemelere gidebiliriz. Örneğin son kırk yıldır nüfusumuz artıyor.
4. Gelecek ile ilgili öngörülebiliriz. Örneğin önümüzdeki yıllarda da nüfusumuzun artması muhtemeldir.

Bu beceri de matematik dersindeki konularla ilişkili olarak verilmelidir. Zira öğrencilerin kaç basamaklı rakamları öğrendikleri, bunlarla ilgili hangi işlemleri yapabildikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Verilerin basit bir tabloda gösterilmesi kolay anlaşılır olması gereklidir.

Öğrencilerde istatistik verileri yorumlama becerisini geliştirmek için, gerek öğrencilerin kendi topladıkları basit verileri, gerekse öğretmen tarafından verilen verileri bir tabloda gösterip yukarıdaki basamaklar göz önünde bulundurulmak şartıyla sorular şu sorulabilir.

- En yüksek değer, en düşük değer nedir?
- Kaç tane veri var?
- Bunların ortalaması ne olur?
- Bu rakamların hangisi değişebilir?
- Zaman içinde nasıl bir değişim göstermiştir?
- Daha önce bu konuda ne biliyordunuz?
- Bu rakamlardan ne öğrendiniz?
- Sonuçta ne olmuştur?
- Sonuçta ne olabilir?
- Sonuç nedir?

### 13. Sosyal Katılım Becerisi

Demokratik, modern toplumlarda eğitimin en önemli amaçlarından birisi kendisine çevresindeki kişilere ve doğaya değer veren, kendisine yaşadığı toplumun ve dünyanın bir parçası olarak güvenen ve topluma katkıda bulunabilen bir bilince sahip bireyler yetiştirmektir. Böyle bir bilinç kazandırmak ve topluma katkısı olan bireyler yetiştirmek için öğrencilerin okul çağından itibaren toplumsal hayattaki işleyişi kavraması gerekir. Öğrenciler, toplumsal olaylara ilgi duymalı, sorunların farkında olmalı, gerektiğinde hem kendi hem de başkalarının iyiliği için harekete geçebilmelidir. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları, yaşadıkları toplumun sosyo-ekonomik durumu, sosyal katılımı etkileyen faktörlerdir. Öğrenci, toplum ve çevre sorunlarına duyarlı olmalı ve çözümüne yönelik sürece katılımında istekli olmalıdır.

**Öğrencilerin Eğitsel, Sosyal, Spor ve Eğlence İçerikli Faaliyetlere Katılımı:** Öğrenciler sosyal, eğitsel, spor, eğlence içerikli faaliyetlere zaman ayırmalı ve bu tür etkinliklere katılmalıdır. Sosyal etkinliklerin çocuğun iletişim becerilerini geliştireceği unutulmamalıdır. Öğretmen, öğrencileri gözlemli ve bu tür faaliyetler için teşvik etmelidir. Önemli gün ve haftalarda öğrencilere bu konuda yapabileceği işler vermelidir. Öğrenciler sosyal, eğitsel, spor, eğlence içerikli etkinlikler düzenlemek üzere cesaretlendirilmelidir. Sosyal katılım ile birlikte düzenleme ve liderlik becerileri de vurgulanmalıdır.

**Dersin İşlenişi:** Sosyal bilgiler dersinde, öğrenciler insanlık tarafından birlikte hareket edilerek çözümlenen toplumsal problemlerle karşılaştırılmalıdır. Geçmişteki insanların da birlikte hareket ederek, bu problemlerle başa çıktığı gösterilmeli ve örnekler verilmelidir. Öğrencilerin, büyüklerinin iyi ve kötü hareketlerine ilişkin gözlemlerini sınıfa aktarmalarına ve üzerinde tartışmaya önem gösterilmelidir.

**Grup Çalışmalarına Katılım:** Öğrenciler, grupla çalışmaya, birlikte problem çözmeye, sorumluluk almaya teşvik edilmelidir. Grup kendi arasında grubun sözcüsü olarak bir başkan seçebilir. Bir kişi de grubun fikir ve kararlarını yazmakla görevlendirilmelidir. Öğrenci grup çalışmalarında işbirliği yaparak hareket etmeyi öğrenmelidir.

**Gönüllü Çalışmalara Katılım:** Öğrenciler, boş zamanlarında toplum hizmetleri programı çerçevesinde çevresindeki gönüllü kuruluş ve resmi kurumlarda çalışmaya teşvik edilmelidir. Bunlar huzur evleri, kütüphaneler, sosyal hizmet kurumları vd. Örneğin öğrenciler sosyal hizmetler kurumundaki akranlarına satranç öğretmeye yönlendirilmelidir.

**Vatandaşlık Katılımı:** Öğrenciler, kamu, okul ve çevre yararına iyi ve etkili bir vatandaş olarak harekete geçmenin bilincine varmalıdır.

#### 14. Basılı ve Görsel Kaynakları Kullanma ve Değerlendirme (5N 1K Formülü)

Konuları anlamak ve bilgiyle donatılmış, açık bir mantıkla karar verebilmek için amaca yönelik iyi sorular sorabilmek gereklidir. Farklı bir görüşü ya da yeni karşılaşılan bir bilgiyi dikkatlice dinlemek ona katıldığımız anlamına gelmez. Bu, bütün bakış açılarını dikkatlice dinlediğimiz anlamına gelir.

Amaca götüren sorular sorabilme yeteneği gazeteciler ve televizyon muhabirlerince kullanılan bir beceridir. Çünkü bir konuyla ilgili makale yazabilmek, program yapabilmek için konunun farklı yönlerini de araştırmak zorundadırlar. Bu amaca ulaşmak için her zaman şu soruların cevapları aranır: Kim?, Ne?, Ne zaman?, Nerede?, Neden?, Nasıl?

Aşağıdaki metin bu beceriye örnek oluşturacak bir çalışma içermektedir:

*“Belediyeler topluma hizmet etme görevi üstlenmiş kurumlardır. Halk sağlığını koruma görevi bunlardan birisidir. Bu görevi yerine getirirken diğer kurumlarla da iş birliği yapabilirler.”*

#### Üniversite Belediye İşbirliği

Ekmeğe bayatlamamanın geciktirilmesi konulu araştırma tezi, Hacettepe Üniversitesi tarafından Büyükşehir Belediyesi Halk Ekmeği Fabrikası’nda yapılan çalışmalarla hazırlandı.

Halk Ekmeğinin ürettiği besleyicilik özelliği yüksek köy ekmeği üzerinde yaklaşık 3 ay süreyle yapılan incelemelerde, ekmeğin bayatlamasını geciktirici formül geliştirildi.

Üniversite ile işbirliğine önem verdiklerini ve tesislerinin akademik çalışmalara açık olduğunu söyleyen Fabrika Genel Müdürü Ali İlkbahar, Hacettepe Üniversitesi Gıda Mühendisliği bölümü ile yürütülen ortak çalışmalarla fenilketonüri hastalığını önlemeye yönelik tıbbi ekmeği ürettiklerini belirtti. Bu kez de ekmeğe bayatlamamanın geciktirilerek ekmeği israfının önlenmesi konulu araştırma tezine, kendi ürettikleri köy ekmeğinin model olduğunu belirten İlkbahar, üniversite çalışmalarına destek olmaya devam edeceklerini söyledi.

Hacettepe Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Gıda Teknolojisi Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Hamit Köksel ise ekmeğinin bayatlamasını geciktirerek ekmeği israfını engelleyebilmek için böyle bir proje geliştirdiklerini projenin, 13- 14 Mayıs tarihlerinde Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü’nde sergileneceğini söyledi.

Haber Merkezi : [www.ankara-bel.gov.tr](http://www.ankara-bel.gov.tr)

Kim? \_\_\_\_\_:Belediye ve Üniversite.  
Ne? \_\_\_\_\_:Ekmek Üretimi.  
Ne zaman? \_\_\_\_\_:13-14 Mayıs  
Nerede? \_\_\_\_\_:Belediye Halk Ekmek Fabrikası  
Neden? \_\_\_\_\_:Halk sağlığını korumak ve israfı önlemek için.  
Nasıl? \_\_\_\_\_: Üniversitede araştırması ve uygulaması gerçekleştirilmiş projenin belediye fabrikalarında üretilmesi.

### 15. Olgu ve Düşünceleri Ayırt Etme

Öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmede olgu ve düşünceleri ayırt etme becerisi en önemli basamaktır. (Öğrencilerin okudukları bilgileri ya da duydukları değerlendirmelerinde olgu ve düşünceleri ayırt etme becerisine sahip olmaları onlara yardımcı olacaktır.) Öğrencilerin elde ettikleri bilgilerdeki ifadelerin olgu ya da düşünce olduğunu bilmeleri, bilgileri daha verimli olarak kullanmalarını sağlar.

Bildiğiniz gibi olgularla düşünceleri ayıran en önemli özellik olguların doğruluğunun ispatlanabilmesidir. Düşüncelerin doğruluğunu ispatlamak gibi bir imkân yoktur. Olguları, kişisel gözlemler, bilgi kaynakları, arşiv belgeleri, arkeolojik kanıtlar vb. yollarla ispatlayabiliriz. Düşünceler ispatlanamamasına rağmen herhangi bir olay karşısında kişilerin gösterdikleri davranışları anlamamız konusunda o kişilerin düşüncelerini bilmek bize yardımcı olur.

Olgu ve düşünceleri ayırt etme becerisini geliştirmek için tarihî olayları anlatan metinleri, gazetede başyazıları vb. kullanabilirsiniz. Bu metinleri dağıtarak öğrencilerden, metinlerdeki doğrulukları ispatlanabilir ifadelerin altlarını çizmelerini isteyebilirsiniz. Yine metinlerdeki kişiler ya da olaylar hakkındaki yazarın ya da başka kişilerin görüşlerini içeren ifadeleri daire içine almalarını isteyebilirsiniz. Örnekteki gibi çalışma kağıtları da düzenleyebilirsiniz.

#### ÖRNEK ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KAĞIDI

Not: Aşağıdaki cümlelerden düşünce cümlesi olduğunu düşündüklerinizin başına “D”, olgu cümlesi olduklarını düşündüklerinizin başına “O” yazınız.

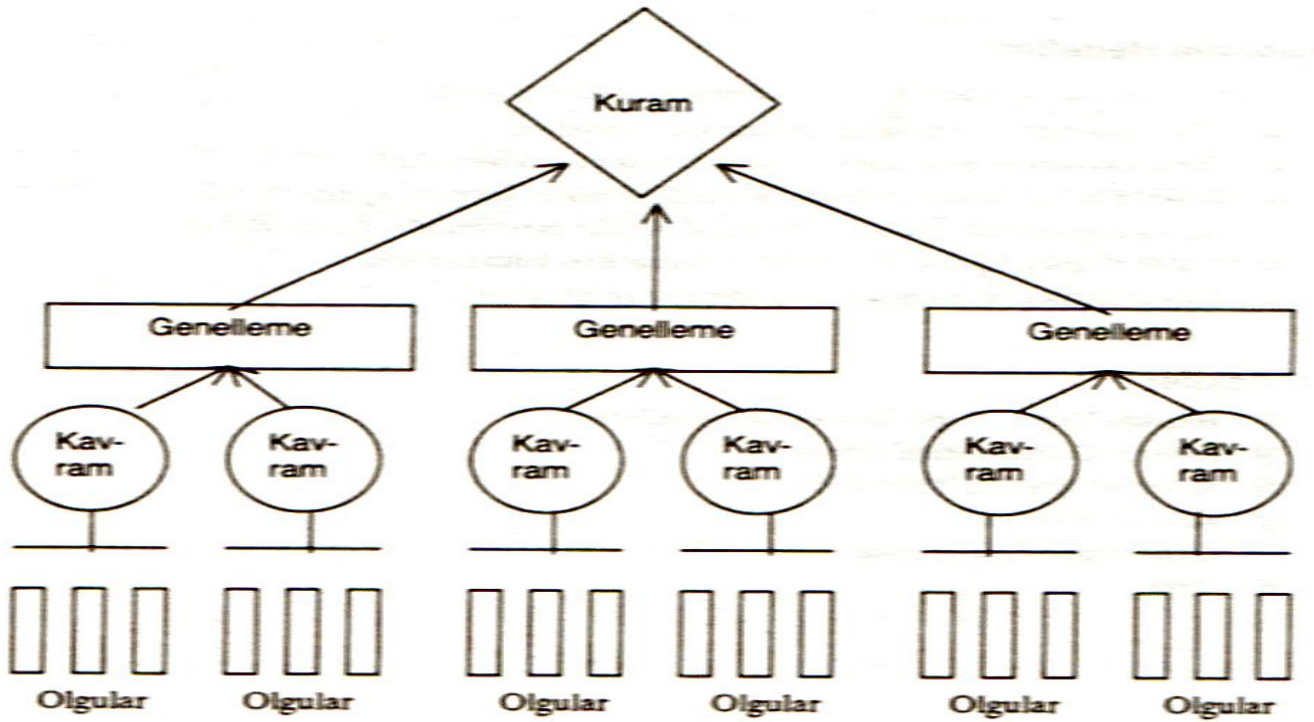
- \_\_\_ İlk cumhurbaşkanımız Mustafa Kemal Atatürk'tür.
- \_\_\_ Türkiye’de yaşıyoruz.
- \_\_\_ Türkiye, dünyanın en güzel ülkesidir.
- \_\_\_ Hindistan’ın nüfusu Türkiye’nin nüfusundan fazladır.
- \_\_\_ Dünya bir gezegendir.
- \_\_\_ Dünya en güzel gezegendir.
- \_\_\_ Büyük araçlar trafikte daha güvenlidir.
- \_\_\_ İstanbul, Türkiye’nin en önemli şehridir.
- \_\_\_ İstanbul, Türkiye’nin en kalabalık şehridir.



### 1.4.2. KAVRAMLAR\*

Sosyal Bilgiler Programı, bireyin kendinden yola çıkarak yaşadığı topluma ve dünyaya kabul edilebilir bir anlam yükleyebilmesinin yollarını belirlemeye çalışmaktadır. İnsan ya da kendine, hayata ve dünyaya verdiği anlamı “dil” aracılığıyla yapılandırır, ifade eder ve başkalarıyla yine dil ile paylaşır. Bu anlamın yapılandırılması, dört ana evreyi içermektedir. Bu evreler “olgu-kavram-genelleme ya da ilke-kuram” olarak belirlenebilirler. Sosyal hayatı oluşturan insan deneyimlerinin bütünlüğü, bu evrelerin tek başlarına ele alınmalarını engellemektedir. Sosyal Bilgiler Programında ne olgu, ne kavram, ne genelleme/ilke ve ne de kuram, tek başına ele alınmamaktadır. Denilebilir ki bu dört evre, dünyaya bakan insanın, ona bütüncül bir anlam verebilmesi yolunda sergilediği hiyerarşik zihinsel etkinliklerdir. Olgular, kavramlarla tanımlanmaya ihtiyaç duyarlar. Doğru belirlenen kavramlar genellemeler/ilkeler türetirler. İlkeler hayatın sürekliliği içinde anlamlı açıklayıcı yapılara dönüşerek kuramları oluştururlar.

Aşağıda, Doğanay’ın “Olgu-Kavram-Genelleme/ilke-Kuram” ilişkisini özetleyen şema sunulmuştur.



Kavramların tanımlanabilmesi, bu hiyerarşik yapı içindeki yerlerinin belirlenebilmesiyle ilişkilidir. Yani, kavramın tanımlanabilmesi için, önce olgunun tanımının yapılması gereklidir. Olgu kısaca, “doğal çevremizdeki olaylar, objeler, insanlar ve kolayca kanıtlanabilip, anlaşılıp hakkında ortak bir karara varılabilen şeyler hakkındaki veriler” olarak tanımlanabilir. Aşağıda Sosyal Bilgiler dersiyle ilişkili olabilecek olgu örnekleri sunulmuştur:

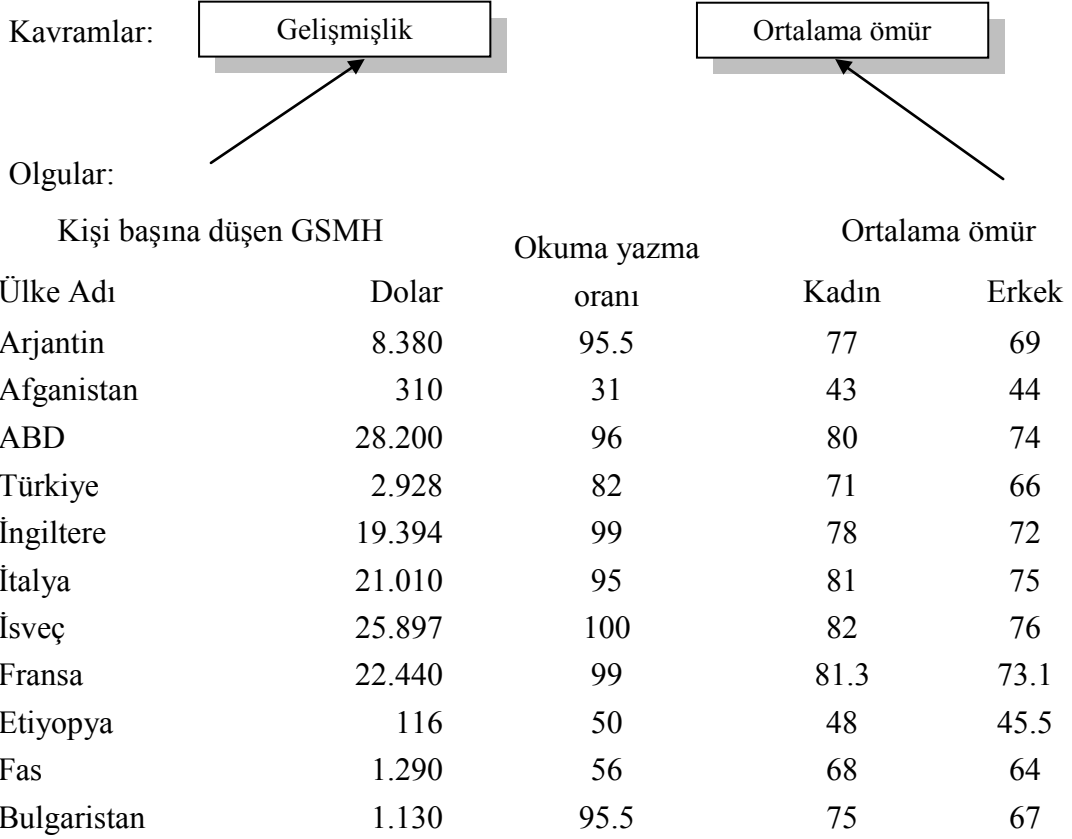
- Yakın çevremde en çok üretilen ürün, pamuktur.
- Türkiye’nin başkenti Ankara’dır.
- Yüz yıl önce aydınlatma için “gaz lambası” kullanılıyordu.
- 1923’te Türkiye’deki hastane sayısı x’ti.
- Atatürk 19 Mayıs 1919’da Samsun’a çıkmıştır.
- Çevre kirliliği % x oranında fabrika atıklarından oluşmaktadır.
- Kasabamızdaki adliye binası x yılında yapılmıştır.

\*Dr. Ahmet Sait Candan , Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Tarih Öğretmenliği A. B. D.

Sosyal Bilgiler Programı, tek başlarına bir anlam kurmaya yetmeyen olgular bilgisini son hedef olarak ele almak yerine onu, öğrencinin bizzat kendisinin yapılandıracağı zihinsel şemanın yapıtaşları olarak görmektedir. Olguların ayırt edici ortak özellikleri; yani bir olgular kümesini diğer bir olgular kümesinden ayıran adlandırma, “kavram” denilen bir üst sınıflamayı oluşturur.

Aşağıda, Ahmet Doğanay’dan yararlanılarak “olgu-kavram” ilişkisi şemalaştırılmıştır.

**Şekil :** Olgular-Kavram arasındaki ilişki



Görüldüğü gibi kavram, olgulardan yola çıkarak “geliştirilen” bir zihinsel yapıdır. Bu çerçevede kavram, “nesnelerin, insanların, duyguların ya da fikirlerin ortak özelliklerini tanımlayan ve dil ile ifade edilen bir yapı” olarak tanımlanabilir.

Kavramlar insan düşüncesinin temel taşlarıdır. Nesne ya da olayların hem doğrudan hem de dolaylı olarak gözlenebilen özelliklerinden oluşurlar. Zihinsel bir sınıflama oldukları için gerçek dünyada değil, düşüncelerimizde vardır. Gerçek dünyada, ancak kavramları örnekleyen olgular bulunabilir. Yeni deneyimlerle kavramların özellikleri nitelik ve nicelik açısından değişirler. Böylece kavramlar sürekli, yeniden tanımlanabilirler. Kavramların bazı özellikleri, bazen birden fazla kavramın özelliği olabilir. Çok boyutlu olan kavramlar dille ilgilidir. Denilebilir ki, insanların zihinsel etkinlikleri geliştirdikleri kavramlarla sınırlıdır. Hangi yolla kazanılırsa kazanılsın, bunlara yalnız kişinin kendi yaşamı anlam kazandırır.

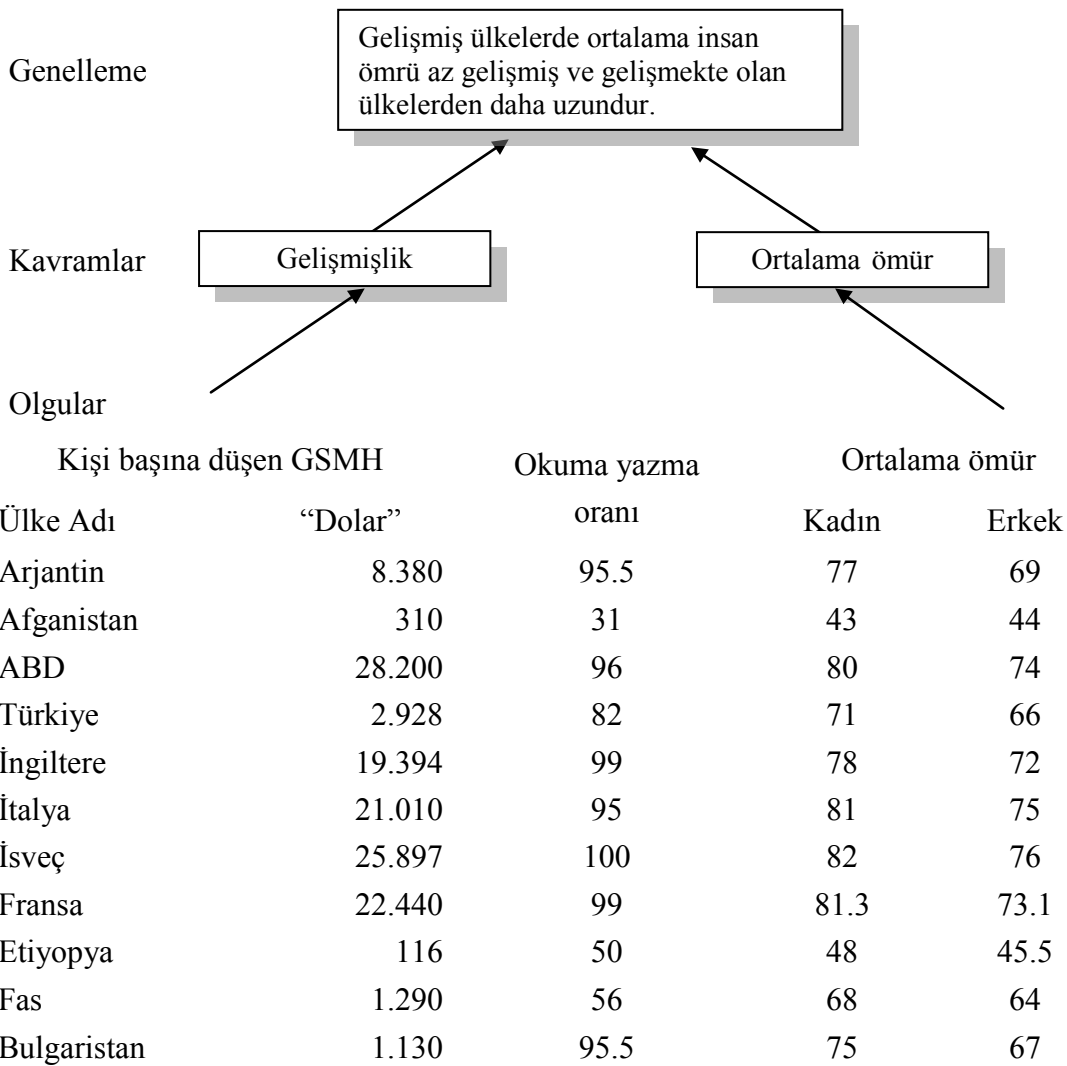
Kavramlar belli bir konuda bir çok bilgiyi düzenleyen ve birleştiren unsurlardır. Eğitim, çoğu zaman, kavramların öğretilmesiyle ilgilidir. Coğrafya, sosyoloji, ekonomi, siyaset bilimi, tarih, vs. disiplinlere ait temel kavramlar bilgisi olmadan, kim olduğumuzu ve yaşadığımız dünyanın ne olduğunu anlamamız büyük oranda sınırlandırılmış olacaktır.

Sosyal bilgiler öğretiminde, kavramların öğrenilmesini, öğretimin odak noktası olarak belirlemenin birçok faydası vardır: Öğrencilerin akademik başarıları üzerinde olumlu etki sağlar. Öğrenme ve hatırlamayı basitleştir. İletişimi kolaylaştırır. Öğretimi kişiselleştirir. Gerçek ve yanlış algılamayı ayırt etmeye yardımcı olur. Karmaşık anlamaya yardımcı olur. Problem çözme ve akıl yürütme becerisini geliştirir (Doğanay, 2003:234-237).

Kavramların öğretiminde kullanılabilir yöntemlere bakıldığında ise karşımıza ilk olarak geleneksel yöntem çıkmaktadır. Kavram öğretimindeki geleneksel yöntem, öğrenciye kavramı ifade eden sözcüğü vermek, kavramın sözel bir tanımını vermek, tanımın anlaşılması için kavramın tanımlayıcı ve ayırt edici niteliklerini belirtmek, öğrencinin kavramla ilgili olumlu ve olumsuz örnekler bulmasını sağlamak basamaklarından oluşur. Bu yöntem, kavramları öğretmede yeterince etkili olmaz; çünkü bir çok kavramda sıkıntı, kesin bir sözel tanım yapılamamasından doğar. Kavram öğretiminde uygulanan daha yeni sayılabilecek diğer bir yöntem de, öğrencinin kavramı en iyi anlatan örnekten hareket ederek bir genellemeye ulaşmasını sağlamaktır. Bu yöntemde öğrencinin kavramla ilgili bir çok örneği inceleyerek tanımlayıcı nitelikleri bulması ve bu yolla genellemeye gitmesi sağlanır. Aslında bu iki yöntem birbiriyle bağdaşmaz değildir. Deneyimlerden genellemeye gitme süreciyle öğretim, aşağı yaş düzeylerinde; tanımlarla kavram geliştirme ise yukarı eğitim düzeylerinde daha etkili olabilir.

Aşağıda “olgu-kavram ve genelleme” ilişkisi şemalaştırılmıştır.

**Şekil : Olgu-Kavram ve Genelleme arasındaki ilişki**



Kavramlar, belli başlı soyutlamalardır. Tümüyle soyut bir içeriğin öğrenilmesi oldukça zordur. Bu nedenle kavramları bir dereceye kadar “somutlaştırma” gayretleri olmuştur. Bu amaçla kavram öğretiminde kullanılabilir grafik materyaller geliştirilmiştir. **Anlam Çözümleme Tabloları**, **Kavram Ağları** ve **Kavram Haritaları** bunların en başlıcalarıdır.

**Anlam Çözümleme Tabloları**, öğrencilerin de katıldığı bir etkinlik ile, iki boyutlu bir tablo olarak geliştirilir. Tablonun bir boyutunda özellikleri çözümlenecek olan varlıklar veya kavramlar yer alır, diğer boyutunda özellikler sıralanır. Anlam Çözümleme Tabloları kavramların tanımlayıcı ve ayırt edici özelliklerinin öğrenilmesinde etkili biçimde kullanılabilir. Öğrenci, bu

araç hazırlanırken, öğrendiği sözcüklerin anlamlarını daha önceden bildiği sözcüklere bağlar, böylece kavram geliştirmiş olur. Anlam Çözümleme Tablosu bir defa hazırlandıktan sonra kavramları pekiştirmek için de kullanılabilir.

**Kavram Ağları**, öğrencilerin izlenimlerini, düşüncelerini yazılı öğretim araçlarındaki (ders kitabı, dergi, ansiklopedi, vs.) kavram ve ilkelerle uyumlu bir biçimde sergileyen grafik araçlardır. “Semantik Ağ” da denilen bu araç, öğrencileri; önceki bilgilerini harekete geçirmek, yeni kavramları geliştirmek, kavramlar arası yeni ilişkiler bulmak ve kavramları yeniden düzenlemek gibi zihin etkinlikleri ile yazılı metinleri daha iyi anlamalarına yardım eder. Kavram Ağları bir üniteye hazırlık basamağında kullanılabileceği gibi ünite işlenirken ve ünite sonunda da kullanılabilir. Bu araç özellikle, kavramları gruplamada ve bu yolla çocuğun zihin yapılanmasını düzenleyerek daha üst kavrama ve düşünme düzeyine erişmesine yardım eder.

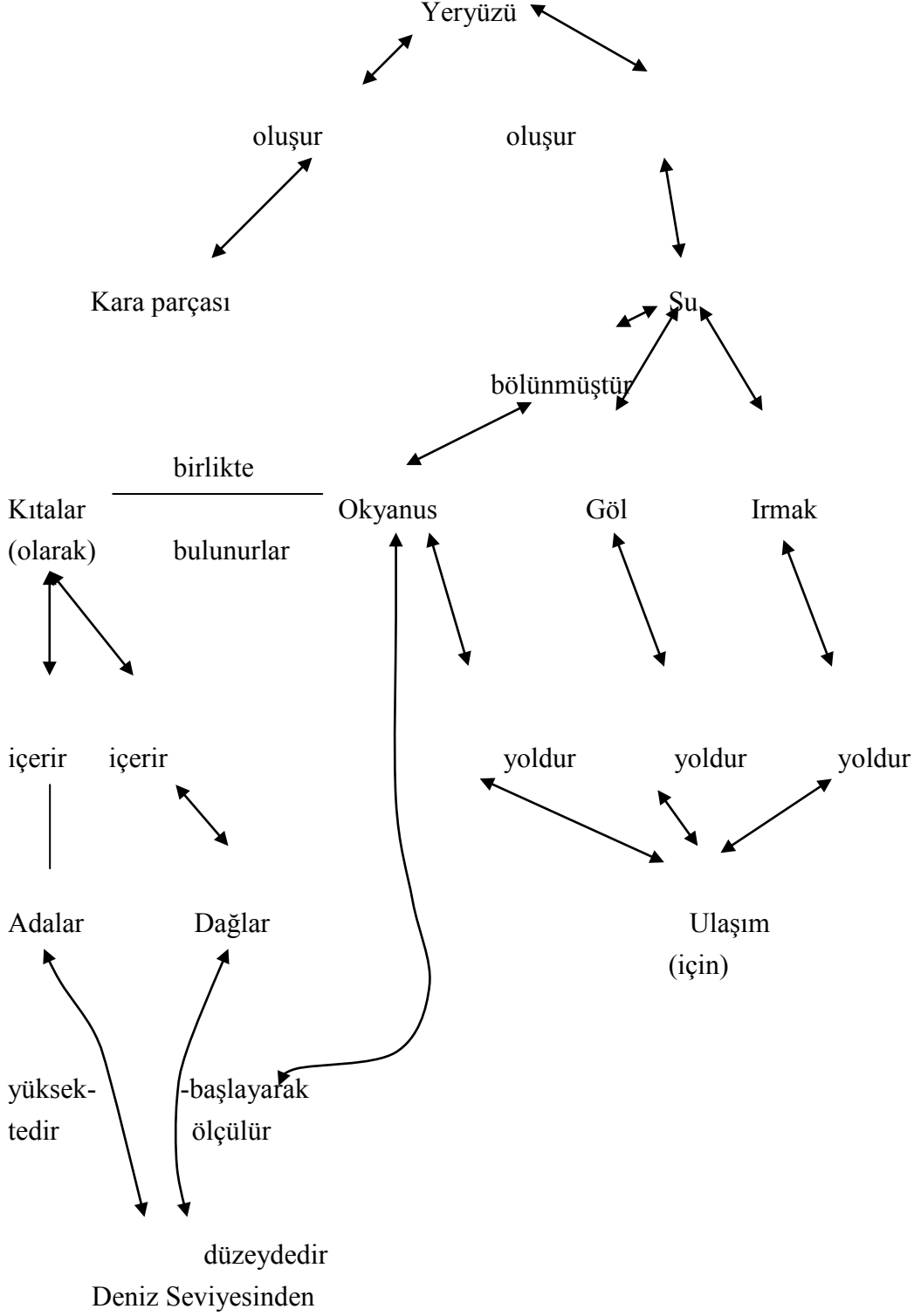
Bir konuyla ilgili kavramların isimlerinin genelden özele doğru, birbirleriyle ilişkilerine göre şematik gösterimine **kavram haritası** adı verilir (Erden, 1996:212). Sözlük anlamından da anlaşılacağı üzere, kavram haritası, kavramlar arası ilişkileri anlamlı kılmayı göstermede kullanılır. Çoğunlukla belli bir alanla ilgili kavramlar birbirleriyle ilişkilidir. Bir obje, fikir ya da olay bazı durumlarda birden fazla kavram grubuna girebilir. Kavram öğrenmede öğrencilere öncelikle en geniş kavramın verilmesi gerekir. Bu kavram verildikten sonra öğrenciler bu kavramla ilgili alt kavramları öğrenebilir. Öğrencilerin kavramlar arasındaki ilişkileri daha kolay görebilmeleri amacıyla kavram haritaları en uygun materyaller olarak karşımıza çıkar. Kavram haritaları, doğru yapılmaları halinde, öğretimin her basamağında kullanılabilir. Kavram haritalarının yararlarını Erden (1996) şu şekilde sıralar: Karmaşık konuların öğretilmesinde öğrencilerin kavramlar arasındaki ilişkileri görmesini sağlar, öğrencilerin sınava hazırlanırken konuyu tüm boyutlarıyla görmesini ve konuyu özetlemesini sağlar, öğrencilerin bilgi eksikliklerini görmesini sağlar, dersin planlanmasını kolaylaştırır. Kavram haritaları, kavram öğretilirken tahtaya çizilebileceği gibi büyük bir kağıda çizilerek sınıf duvarına da asılabilir. Sosyal bilgiler dersi üniteleri genellikle belli bir kavramın etrafında örgütlendiği için, bu haritalar öğrenciler tarafından ünite boyunca incelenebilir. Haritalar yardımıyla ünite öğrencilere özetlenebilir.

### ÖRNEK 1- ANLAM ÇÖZÜMLEME TABLOSU ÖRNEĞİ

#### REJİM (YÖNETİM) BİÇİMİ

Türleri	Yöneten Kişi	Günümüzde örneği var mı?	Uygulandığı Ülke	(+)Demokratik (x)Yarı demokratik (-)Demokratik değil
Oligarşi				
Monarşi				
Diktatörlük				
Meşrutiyet				
Aristokrasi				
Cumhuriyet				
Askeri Cunta				

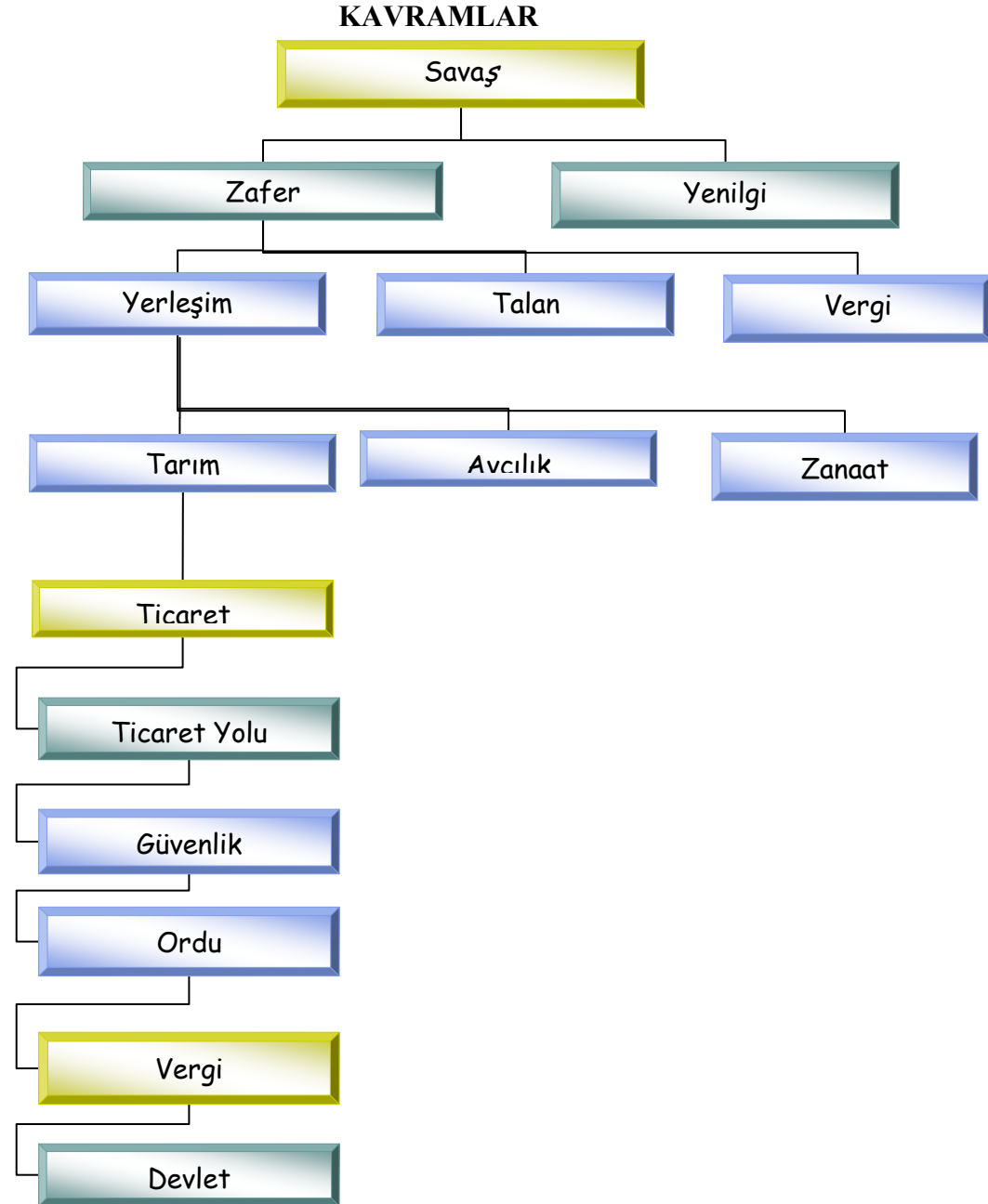
## ÖRNEK 2- KAVRAM HARİTASI ÖRNEĞİ -I



## KAVRAM HARİTASI ÖRNEĞİ II

### ÖRGÜTLEYİCİ SORULAR

1. Savaşın kaç sonucu olabilir? Bunlar nelerdir?
2. Galip olan taraflar neler yaparlar?
3. Yeni bir ülkeye yerleşen insanlar ne ile geçimlerini sağlarlar?
4. İhtiyaçlarından fazla olan ürünleri hangi yolla ellerinden çıkarırlar? Buna ne denir?
5. Sürekli olarak ticaret yapılan güzergâhlara ne ad verilir?
6. Tüccarlar ticaret yollarından geçerken soygun, gasp vb. olaylara karşı neye ihtiyaç duyarlar?
7. Güvenlik kimler ile sağlanır?
8. Orduyu hazır bulundurmak için neye maddi kaynak nasıl temin edilir?
9. Vergiyi kim toplar?



**SOSYAL BİLGİLER 4. VE 5. SINIF PROGRAMINDA YER ALAN KAVRAMLARIN LİSTESİ**

<b>Kavramlar</b>	<b>4.</b>	<b>5.</b>
Afet	⊙	⊙
Aile	⊙	⊙
Akrabalık	⊙	⊙
Anayasa	○	⊙
Bağımsızlık	○	○
Barış	○	○
Benzerlik ve farklılık	⊙	⊙
Beşeri ortam	⊙	⊙
Bildirge (Beyanname)		○
Bilim		⊙
Birey		⊙
Birinci elden kaynak		○
Bölge	○	⊙
Bütçe	⊙	⊙
Cumhuriyet	⊙	⊙
Çevre	⊙	⊙
Çevre kirliliği	○	⊙
Dağıtım	○	⊙
Dayanışma	⊙	⊙
Davranış	⊙	⊙
Değer	○	⊙
Değişim ve süreklilik	○	⊙
Demokrasi	○	⊙
Devlet	○	⊙
Dil	○	⊙
Din	○	⊙
Doğal kaynaklar		○
Doğal ortam	⊙	⊙
Duygu	⊙	⊙
Düşünce	⊙	⊙
Egemenlik	○	⊙
Ekonomi	○	⊙
Ekonomik faaliyet	○	⊙
Emek	○	⊙
Enerji		○
Etkin yurttaş	○	⊙
Gelenek	○	⊙
Gelir ve gider	○	○
Girişimci		○
Giyim	⊙	⊙
Göç		○
Grup	○	○
Güç	○	⊙
Haberleşme		○
Hava durumu	⊙	⊙
Hava olayı	⊙	⊙
Hoşgörü	○	○

İhracat		○
İkinci elden kaynak		○
İklim	○	⊙
İletişim		○
İsraf	○	○
İstek ve ihtiyaçlar	⊙	⊙
İş bölümü	○	⊙
İşsizlik		○
İthalât		○
Kamu	○	⊙
Kamuoyu	○	⊙
Kanıt	○	⊙
Kâşif		○
Katılım	○	⊙
Kaynak	○	⊙
Kentleşme		○
Keşif		○
Kıta	○	○
Kimlik	○	⊙
Kronoloji	○	⊙
Kurum	○	⊙
Kültür	○	⊙
Kültürel öge	○	⊙
Lâiklik		○
Liderlik	○	⊙
Medya	○	○
Meslek	⊙	⊙
Millet	○	○
Millî egemenlik	○	⊙
Millî kültür	○	○
Nedensellik	○	⊙
Nüfus		○
Olgu	○	○
Ortak miras		○
Özgürlük		○
Para	⊙	⊙
Pazar	○	⊙
Rol		○
Saltanat		○
Sanat	○	⊙
Savaş	○	○
Seçim	○	○
Sivil Toplum Kuruluşu	○	⊙
Sorumluluk	⊙	⊙
Sosyal etkileşim	○	○
Sosyal örgüt	○	○
Sözleşme	○	⊙
Şehirleşme		○

Tasarruf	⊙	⊙
Teknoloji	○	⊙
Temel hak ve özgürlükler	○	⊙
Teşkilât	○	○
Ticaret	○	○
Tören	○	○
Turizm		○
Tüketim	○	⊙
Ulaşım	○	⊙
Ücret	○	○
Üretim	○	⊙
Ürün	○	⊙
Vakıf		○
Vatan	○	○
Vergi	○	○
Verimlilik		○
Yargı	○	⊙
Yasa	○	⊙

Yasama		○
Yatırım		○
Yer	⊙	⊙
Yerleşme	○	⊙
Yön	⊙	⊙
Yönetim	○	⊙
Yurttaşlık	○	⊙
Yüzyıl		○

**TOPLAM KAVRAM 91 121**

○ Bu kavram **giriş** düzeyinde verilecektir.

⊙ Bu kavram **geliştirme** düzeyinde verilecektir.

⊙ Bu kavram, **pekiştirme** düzeyinde verilecektir.



### 1.4.3. DEĞERLER

Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlâkî ilke ya da inançlardır. (Özgüven,1999)

Değerin özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:5

1. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
2. Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
3. Sadece bilinç değil duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
4. Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
5. Değerlerin normlardan farkı normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır. Değer normu da içerir.

**Sosyal Bilgiler Programının değerleri aşağıdaki gibidir;**

- |                             |                              |                  |
|-----------------------------|------------------------------|------------------|
| • Adil olma                 | • Duyarlılık                 | • Saygı          |
| • Aile birliğine önem verme | • Dürüstlük                  | • Sevgi          |
| • Bağımsızlık               | • Estetik                    | • Sorumluluk     |
| • Barış                     | • Hoşgörü                    | • Temizlik       |
| • Bilimsellik               | • Misafirperverlik           | • Vatanseverlik  |
| • Çalışkanlık               | • Özgürlük                   | • Yardımseverlik |
| • Dayanışma                 | • Sağlıklı olmaya önem verme |                  |

<b>4. SINIF</b>	
<b>ÖĞRENME ALANI</b>	<b>DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞER</b>
<b>BİREY VE TOPLUM</b>	Duygu ve düşüncelere saygı, Hoşgörü
<b>KÜLTÜR VE MİRAS</b>	Türk büyüklerine saygı, Aile birliğine önem verme, Vatanseverlik
<b>İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER</b>	Doğa sevgisi
<b>ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM</b>	Temizlik ve Sağlıklı olmaya önem verme
<b>BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM</b>	Bilimsellik
<b>GRUPLAR, KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER</b>	Yardımseverlik
<b>GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM</b>	Bağımsızlık
<b>KÜRESEL BAĞLANTILAR</b>	Misafirperverlik

<b>5. SINIF</b>	
<b>ÖĞRENME ALANI</b>	<b>DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞER</b>
<b>BİREY VE TOPLUM</b>	Sorumluluk
<b>KÜLTÜR VE MİRAS</b>	Estetik
<b>İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER</b>	Doğal çevreye duyarlılık
<b>ÜRETİM, TÜKETİM VE DAĞITIM</b>	Çalışkanlık
<b>BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM</b>	Akademik dürüstlük
<b>GRUPLAR, KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER</b>	Dayanışma
<b>GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM</b>	Adil Olma, Bayrağa ve İstiklâl Marşı'na saygı
<b>KÜRESEL BAĞLANTILAR</b>	Tarihsel mirasa duyarlılık

## DEĞER ÖĞRETİMİNDE YENİ YAKLAŞIMLAR\*

Okullarda değer öğretiminin nasıl yapılması gerektiği konusunda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Okullarda seçilen değerler, geleneksel telkin yöntemiyle aktarılabilirdiği gibi değer açıklama yaklaşımı ile öğrencinin kendi değerlerinin farkına varması sağlanabilir. Ayrıca öğrencinin değerlerini anlamak ve değerinin sistematik analizini yapmak amacıyla ahlâkî muhakeme ve değer analizi yaklaşımları da kullanılabilir. Alanla ilgili kaynaklar incelenerek değer öğretiminde kullanılan farklı yaklaşımlar aşağıda verilmiştir.

### 1. DEĞER AÇIKLAMAK

Bu yaklaşım bireyin kendi duygu, inanç, öncelik ve değerlerinin farkında olmasını, güçlü ve zayıf yönlerini bilmesini ve yaşam onuruna sahip olmasını kapsar. Bu yaklaşım bireyin yaşam değerlerini fark etmesine, karar almasına, kararını uygulamasına ve başarmasına yardım eder. Yaşam becerileri eğitimi olarak da anılır. Değişen dünyada öğrencinin yaşamının tümünde ona rehberlik edecek bilgi, beceri ve duyguları öğrenmesine yardım eder. (Kirschenbaum, 1995:16)

Veliler ve öğretmenler tarafından telkine dayalı direkt değer öğretimi etkisini yitirmeye başlamıştır. Çünkü genç bireyler veli ve öğretmenlerinin dışında, akran gruplarından, televizyondan, yazılı basından ve sinema ve sanat dünyasının yıldızlarından etkilenmeye başlamıştır. Genç insanın kendisine örnek alabileceği insan sayısı artmış, öğretmen ve velinin öğrenci üzerindeki etkisi azalmıştır. Öğrencinin modeli velisi, öğretmeni olabileceği gibi, bir şarkıcı, politikacı veya sinema yıldızı da olabilmektedir. Bütün bu etkiler altında genç insanın değerleri yetişkinler tarafından yönlendirildiğinde kendileri değerlerinin farkına varamamaktadırlar. Bu yüzden yaşamlarında önemli kararlar alma durumlarında akran gruplarının baskısıyla ve propagandanın etkisi altında kalmaktadırlar (Simon, 1972:3).

Öğrencilerin hayatını nasıl yaşayacağı, seçimlerinde ve karar almada nasıl davranacağı ve aklına gelen soruların cevaplarını doğru verebilmesi için kendi değerlerini açıklığa kavuşturması gerekir. Genç veya yaşlı herkes otorite, çalışma, arkadaşlık, para, cinsellik, din, siyaset, boş zaman, okul gibi konularda anlaşmazlığa ve karışıklığa düşer ve değer çatışması yaşar. Bu günün genç ve çocukları geçmişe nazaran daha çok seçimle karşı karşıyadır. Alternatiflerin çok olması onları daha çok karmaşaya ve görgüsüzlüğe itmiştir. Bu karmaşıklık ve anlaşmazlık karşısında öğrencilere yardım gereklidir (Simon, 1972:4).

Bu yaklaşımda öğrencilere kendi değerlerinin farkına varması için yardımda bulunmaktadır. Bu tekniğin altında yatan varsayım bireylerin kendi değerlerini açık bir şekilde anlayamayacaklarıdır (Welton and Mallan, 1999:140). Değer açıklama yaklaşımı, öğrencilere yardım ederek kendi değer sistemlerini kurmalarına yardımcı olur. Bu yaklaşım değerlerin içeriğinden çok değerlerin oluşma süreciyle ilgilenmiştir (Simon, 1972:6).

Ryan'a (1991:742) göre, değer açıklama, sınıf oyunları, sergiler, farklı zaman ihtiyaçlarında alıştırmalar ve özel olarak seçilmiş konular sayesinde yapılır. Öğretmenler değer açıklamasını tüm yaş seviyelerinde ve konularda kullanabilir. Bu yaklaşımı benimseyen öğretmenler grupla çalışmaya önem verirler. Uygulama sırasında her düşünceye saygı gösterir ve belli değerleri empoze etmeden öğrencilerin değerlerini açığa vurmalarını teşvik ederler (Bacanlı, 2000:199).

Değer açıklama yansız bir yaklaşımdır. Değer açık bir şekilde öğretildiğinde etkisinin azalacağı düşünülmektedir. Bu nedenle değerler empoze ve zorlama yapılmadan, yedi basamakta değer kazandırmayı temel alır (Simon, 1972:8).

#### Seçme

- 1.Özgürce seçim ya da bağımsız seçim yapma (seçme özgürlüğü)
- 2.Bir dizi mevcut seçeneği değerlendirdikten sonra alternatifler arasından seçebilme
- 3.Her alternatifin olası sonuçlarını düşünerek değerlendirdikten sonra seçebilme

\* Dr. Oktay Akbaş, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

## Ödüllendirme

- 4.En önemli ve değerli olduğu düşünülen şeyleri ödüllendirme ve değer verme
- 5.Serbestçe (özgür) seçilen bir değeri açıkça söyleyebilme

## Hareket

- 6.Serbestçe (özgür) seçilen değerle uyumlu olan bir hareket tarzı (tavır) hareket edebilme
- 7.Seçilen değerle uyum içerisindeki bir hareket tarzında tekrar tekrar hareket edebilmek

Değer açıklama yaklaşımında amaç, yukarıda verilen yedi basamağı kullanarak, öğrencilerin kendi yaşantıları yoluyla değerleri içselleştirmelerini sağlamaktır. Bu basamakların kullanılması durumunda öğrencilerin değer ve davranışlarının farkına varması beklenir.

Değer açıklamanın anahtar ögesi cevap açıklamadır. Cevap açıklama öğrencinin kendi fikirlerinin denemesi durumunda onu cesaretlendirir. Öğretmen cevap açıklarken, kendi doğru cevabını önermemeli, değerlendirmemeli, eleştirmemeli ve ahlâki hale dönüştürmemelidir. Öğrencinin verdiği cevabı açıklamasına yardım etmek amacıyla aşağıda verilen tipte sorular sorulabilir (Welton and Mallan, 1999:140).

- Senin için bu önemli midir?
- Şu an mutlu musun?
- Diğer alternatifleri yapabileceğini düşündün mü?
- Gerçekten yapabilir ve konuşabilir misin?
- Aynı şeyleri tekrar yapabilir misin?

Sonuç olarak öğretmen, sınıf içinde ve dışında öğrencilerin kendi seçim ve değerlendirmelerinin bilinçli olarak geliştirmeleri için fırsatlar sunar.

Değer açıklama yaklaşımında kullanılacak örnek uygulamalar şunlardır:

1.Aşağıda verilen değerleri en önemliden en önemsize doğru sıralayınız.

Cesur olmak	Araştırmacı olmak
Sorumluluk sahibi olmak (görev bilinci)	Meraklı olmak
Çalışkan olmak	Güvenilir olmak
Girişimci olmak	Tutumlu olmak
Hayattan tat almak	Saygılı olmak
Başarılı olmak	Yaratıcı olmak

Öğretmen, sıralama sonrasında öğrencilerin cevaplarını işaretler ve sonuçları tartışır. Öğretmen öğrencilerin cevaplarını açıklamaları için onlara açık uçlu sorular sorar. Bu değer senin için kesinlikle önemli midir? gibi sorularla öğrencilere cevaplarını açıklama fırsatı verilir.

2.Aşağıda verilen ifadelere katılıp katılmadığınızı belirtiniz.

Katılıyorum	Katılmıyorum	Düşünce
( )	( )	İnsanlara yardım etmek onları tembelleğe alıştıır.
( )	( )	Her insan bir gün yardıma muhtaç duruma düşebilir.
( )	( )	Yardımsever olmak diğer insanlarla geçinmeyi kolaylaştırır.
( )	( )	Yardımsever olunmadan da bir toplum varolur.
( )	( )	Mutlu olmak için yardımsever olmak gerekir.
( )	( )	Her insan yardıma layık değildir.

Bu tip alıştıırma da öğrencilere, her biri için en azından iki seçenek olan bir dizi ifade sunulur. Öğrenciler seçimlerini yaptıktan sonra öğretmen kendi yaptığı bir çeteleye öğrencilerin verdikleri

cevapları işaretler. Verilen cevaplar tartışılır ve öğrencilerin mantığını araştırmak için açıklayıcı sorular kullanılır.

3.Cümleleri tamamlayınız?

İnsanların .....öğrendim.

.....beni mutlu ettiğini öğrendim.

.....ihtiyaç duyduğumu öğrendim.

.....mutsuz ettiğini öğrendim.

.....düşündüm.

.....üzüldüm.

.....memnun oldum.

Boşluk doldurmalı sorular ile öğrenciye değerlerini ve kendisi için önemli olan durumları açıklama fırsatı verilir. Öğretmen verilen cevapları eleştirmeden öğrenciye cümleleri açıklama için fırsat verir.

4.Sonu –malı-meli ile biten on cümle yazınız.

İyi bir lise kazanmalıyım.

Çok iyi bir futbolcu olmalıyım.

.....

.....

Bu uygulamada öğrencinin geleceğini ve davranışlarını yönlendiren değerleri ortaya çıkarma amaçlanmaktadır. Öğretmen öğrenciye açık uçlu sorular sorarak onun cevaplarını açıklamasına olanak tanır.

## 2.AHLÂKÎ MUHAKEME

Kohlberg tarafından geliştirilen bu yaklaşımda amaç öğrencilere verilen ahlâkî ikilem içeren hikayelerle onların ahlaki yargılarını ortaya çıkarmaktır. Kohlberg yaptığı araştırmalarda aynı hikayelere farklı yaş grubunda bulunan öğrencilerin farklı yargılarda bulunduğunu saptamıştır. Araştırmaları sonucunda öğrencilerin gelişme dönemlerinin üç düzey ve altı basamakta toplandıklarını görmüştür. (Selçuk, 2000:112)

**I.Gelenek öncesi düzey:**Bu düzeyde değerler dışa bağımlı ve kişinin kendi ihtiyaçları ön plandadır.

1.Dönem: Ceza ve İtaat (4-6 yaş); kişi cezadan kaçındığı için kurallara uyar.

2.Dönem:Çıkara dayalı alış-veriş (6-9 yaş); ödüle ulaşmak için kurallara uyar.

**II.Geleneksel Düzey:**Başka kişilerin ve grupların ihtiyaçlarını dikkate alır. Geleneksel değerler benimsenir.

3.Dönem:Kişiler arası uyum (10-15 yaş); iyi çocuk evresinde olup başkalarının onayını almak için kurallara uyar.

4.Dönem: Kanun ve düzen (15-18 yaş); otoriteye, sosyal kurallara ve kanunlara suçluluk ve dışlanma kaygısından dolayı uyar.

**III.Gelenek ötesi düzey:** İnsan haklarının gözetildiği evrensel değerler benimsenir.

5.Dönem:Sosyal anlaşma (18-20 yaş); davranışlarına insanlığın ortak mutluluğu için gerekli olan değerler yön verir.

6. Dönem:Evrensel ahlaki ilkeler (20-üstü); davranışlarına insan hakları, eşitlik, demokrasi, özgürlük gibi evrensel ilkeler yön verir.

Bu yaklaşımda öğretmenin rolü, ahlâkî ikilemlerin bulunduğu örnekler vererek öğrencilerin kendi çıkmazlarını çözmelerine yardım etmektir. Öğretmen bunu yaparken her öğrenciyi ahlaki ikilemle

karşılaştırır ve diğer öğrencilerin verilen örnek olayla ilgili söylediklerini duyma fırsatı verir. Bu yaklaşımda amaç, öğrencilerin zihnine seçilmiş değerleri yerleştirmek değildir (Leming, 1997:7).

Öğretmen uygulama sırasında sınıfı gruplara böler ve örnek olayda yapılacak en iyi davranışın ne olduğunu sorar. Her grup bu soru etrafında tartışır. Çıkmazlar, öğrencilerin deneyim ve gelişim seviyelerine göre çözülür. Araştırmalar öğrencilerin görüş belirtme sırasında diğer öğrencilerin tesiri altında kalmadıklarını göstermiştir (Ryan, 1997:741). Bu yöntemde esas amaç öğrencilerin davranışlarına rehberlik edecek ahlâkî ilkeler geliştirmelerine yardım etmektir. Yaklaşım tüm okul seviyelerinde kullanılabilir.

Kohlberg'in öykülerinden uyarlanmış bir öykü aşağıda verilmiştir (Erden ve Akman, 1998:118).

Ege bölgesinde bir ilçede bir kadın kanserden ölmek üzeredir. O ilçedeki bir doktor da bitki özlerinden yaptığı bir ilâcın kanseri tedavi ettiğini söylemektedir. Gerçekten de ilâcı kullanan bazı hastalar iyileşmiş görünmektedir. Ancak doktor ilâcı kendisine mal oluşunun 10 katı fazlasına satmakta, bir doz ilâç için bir milyar TL. istemektedir. Hasta kadının kocası ilâcı satın alabilmek için her türlü çareye başvurmuş, gerekli paranın ancak yarısını toplayabilmiştir. Bunun üzerine doktora giderek karısının ölmek üzere olduğunu anlatmış ya ilacı kendisine daha ucuz vermesini ya da ilâcın parasını taksitle ödeyebilmeyi rica etmiştir. Ancak doktor bunu kabul etmemiş "Bu ilâcın isteklisi çok fazla, parası olana satarım" demiştir. Çaresiz kalan hasta kadının kocası sonuçta bir gece gizlice ilâcı çalmıştır.

Sizce ilâcı çalmalı mıydı?

Adam suçlu mudur?

Suçluysa neden suçludur?

Suçsuzsa neden suçsuzdur?

Öykünün sonunda öğrencilerin görüşleri alınır. Öğrenci değerlendirme yaparken bir çok bileşeni dikkate alır. Verdiği kararında dayanakları bireyin ahlâkî gelişimi hakkında bilgi verir. Burada öğrencinin çözümü önemli değildir. Önemli olan öğrencinin çözüme ulaşırken kullandığı akıl yürütme ve neden o çözüme ulaştığıdır.

İlaç çalma ikilemine ilişkin muhtemel öğrenci cevapları aşağıda verilmiştir.

**Gelenek öncesi düzey:**

*Adam suçludur. Nedeni ne olursa olsun çalmak kötüdür.*

*Adam suçsuzdur. Çünkü karısı da onun için aynı şeyi yapardı.*

**Geleneksel düzey:**

*Adam suçludur. Toplumdaki insanlar onu ayıplar.*

*Adam suçludur. Çünkü kanunlara aykırı davranmıştır.*

*Adam suçlu değildir. Çünkü iyi bir eş, karısının hayatını kurtarmak için elinden geleni yapmalıdır.*

**Gelenek ötesi düzey:**

*Adam suçludur. İnsanlar toplum içinde birbirlerinin özel eşyalarına saygı göstermek zorundadır.*

*Adam suçsuzdur. Çünkü insan yaşamının devamı için çaba göstermek, her şeyin üzerinde olmalıdır.*

### 3.DEĞER ANALİZİ

Değer analizi yaklaşımı, değer eğitiminde dikkati, düşünceyi ve ayırt etmeyi gerektiren bir analizdir. Değer soruları üzerinde duygusal olmadan, akılcı bir şekilde değer sorularını test eder. Bu yaklaşımda ahlâkî gelişim teorisinin tersine öğrenciler bir pozisyon alır ve yargılar. Değer analizi yaklaşımı gerçek ya da yapay bir problemle karşılaşıldığı zaman uygulanan bir yaklaşımdır.

Bu yaklaşımda öğrenciler örnek olaylarla ahlâkî düşünme becerisini kazanırlar. Aynı zamanda öğrenciler bilimsel problem çözme yöntemini sosyal problemlere uygulamayı da öğrenirler (Ryan, 1991:742). Öğrencilere değerlerle ilgili soruları anlamaları için analiz yeteneklerinin ve dikkat yeterliliklerinin geliştirilmesi gereklidir.

Değer analizinde temel görevler şu şekildedir (Welton and Mallan, 1999:147; Ryan, 1991:742).

- 1.Konunun (Çıkmazın) tanımlanması
- 2.Alternatiflerin açıklanması
- 3.Her alternatifle ilgili kanıtlar toplayarak sonucun tahmini
- 4.Kanıtların değerlendirilmesi ve uzun vadeli sonuçların tahmini
- 5.Muhtemel durumların tanımlanması
- 6.Her durum için mümkün olan sonucun değerlendirilmesi ve açıklanması
- 7.Alternatifler arasından seçme ve uygun hareket için karar alma

Öğrenciler bütün yeterlilikleri kazanana kadar, her bir aşamayı uygular. Değer analizi çoğu kez desteklenir ve çok az eleştirilen bir yaklaşımdır. Ancak, bazı basamakları değer öğretiminin diğer yaklaşımlarına benzer. Değer analizinde de bir çok basamak öğretmenin soracağı seri sorulara bağlıdır. Öğretmen 25 kişilik bir sınıfta öğrencinin biriyle meşgulken, diğer öğrenciler ilk başlarda dikkatlice dinleyecektir. Ama öğretmenin öğrenciyle diyalogun uzaması durumunda diğer öğrenciler ilgilenmemeye başlayabilirler. Bu durumdan kurtulmak için aşağıda verilen çözüm yolları uygulanabilir.

- 1.Öğretmen öğrencinin ilgi seviyesine dikkat etmelidir.
- 2.Mümkün olduğu zaman yaklaşım küçük gruplar biçiminde uygulanmalıdır.
- 3.Öğrencinin dikkati dağıldığı zaman özetleme yapılmalıdır.
- 4.Değer analizine, çözüme ulaşmayı görmeye yetecek zaman ve konunun yeterli içeriği olmadıkça başlanmamalıdır.

Aşağıda değer analizi yapılabilecek bir örnek olay verilmiştir (Naylor and Diem,1987:368).

#### ***Köpek ve Kurt***

Açlıktan ölmek üzere olan bir kurt varmış. Öyle zayıfmış ki kemikleri kısa tüylü kürkünden bile belli oluyormuş. Zar zor yürüyormuş. Yiyecek bulmaya da pek ümidi yokmuş.

Bir ağaca yaslanmışken bir köpek ona doğru yaklaşmış “Çok kötü görünüyorsun çok uzun zamandır yemek yememiş gibisin” demiş.

“Doğru söylüyorsun” demiş kurt. “Sen ve arkadaşların koyunları çok iyi koruduğunuz için uzun zamandır açım. Şimdi çok güçsüzüm ve yiyecek bulma konusunda ümitsizim. Sanırım yakında öleceğim.”

“O halde neden bize katılmıyorsun?” diye sormuş köpek. “Ben düzenli olarak çalışıyorum ve karnımı doyuruyorum. Sen de aynısını yapabilirsin. Bana yardım edersen ve beraber koyunları koruruz. Böylece biz de senin koyun çalmandan korkmayız. Sen de aç kalma konusunda endişelenmezsin. Bu hepimiz için iyi bir anlaşma olur.” demiş köpek.

Kurt, birkaç dakika düşünmüş ve köpeğin haklı olduğuna karar vermiş. Birlikte köpeğin yaşadığı kulübeye doğru ilerlemeye başlamışlar. Fakat yürürken kurt köpeğin boynundaki tüylerin azalmış, boynunun incelmış olduğunu fark etmiş. Köpeğe bunu sormaya karar vermiş ve sormuş.

“Bunun için endişelenme” demiş köpek. “O boynuma bağladıkları tasmanın yeri, sahibim beni geceleri bağlar.”

“Bağlamak” diye bağırmış kurt. “Sen geceleri bağlandığımı mı söylüyorsun? Öyleyse seninle gelirim benim de boynuma tasma takıp bağlayacaklardır.” demiş kurt.

“Bu doğru” diye cevap vermiş köpek. “Fakat buna sonra alışacaksın. Ben bunu artık düşünmüyorum bile.”

“Fakat tasmayla bağlanırsam istediğim gibi yürüyüşe çıkamam ve koşmak istediğim yere koşamam” demiş kurt. “Eğer seninle gelirim özgür olamam” ve böyle dedikten sonra kurt dönmüş ve kaçmaya başlamış.

Köpek kurdun arkasından bağırmış. “Bekle geri dön, istediğim zaman istediğim her şeyi yapamıyorum. Ama ben sağlıklıyım ve uyumak için sıcak bir yerim var. Sen hayattan zevk alarak yaşamak için çok endişeleniyorsun. Ben senden daha özgürüm.” demiş.

Sorular:

- 1.Köpeğin değerleri nelerdir?
- 2.Kurdun değerleri nelerdir?
- 3.Öğrencilerin köpeğin değerlerini desteklemeleri için nedenleri nelerdir?
- 4.Öğrencilerin kurdun değerlerini desteklemeleri için nedenleri nelerdir?
- 5.Kurdu ve köpeği nasıl bir yaşam beklemektedir?
- 6.Köpek mi yoksa kurt mu doğru seçimi yaptı?
- 7.Bu tip değer çatışması hayatta nasıl karşımıza çıkabilir?
- 8.Böyle bir durumla karşılaştığımızda nasıl hareket etmeliyiz?

Verilen hikaye öğretmen tarafından dramatik bir tavırla okunur. Öğrencilerin olayı analiz etmeleri için yukarıda verildiği gibi sorular sorulur.



#### 1.4.4 ÖĞRENME ALANI

**Öğrenme alanı, birbiri ile ilişkili beceri, tema, kavram ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden yapıdır.**

Sosyal Bilgiler dersi dokuz öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır.

1. Birey ve Toplum
2. Kültür ve Miras
3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler
4. Üretim, Dağıtım ve Tüketim
5. Zaman, Süreklilik ve Değişim
6. Bilim, Teknoloji ve Toplum
7. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler
8. Güç, Yönetim ve Toplum
9. Küresel Bağlantılar

Öğrenme alanları, bir ya da birden fazla akademik disiplini içerebilir. Örneğin, “Birey ve Toplum” Psikoloji ve Vatandaşlık Bilgisini; “Kültür ve Miras”, Antropoloji, Tarih ve Vatandaşlık Bilgisini; “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” Coğrafya’ yı, “Üretim, Tüketim ve Dağıtım” Ekonomi’ yi, “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” ve “Güç, Yönetim ve Toplum” Sosyoloji’ yi, Vatandaşlık Bilgisini, Hukuku içermektedir. “Bilim, Teknoloji ve Toplum” ve “Küresel Bağlantılar” disiplinler arası alanlardır.

Öğrenme alanları, 4. sınıftan 8. sınıfa kadar devam etmektedir. Bir ünite, bir ya da birden fazla öğrenme alanını içerebilir. 4. ve 5. sınıfta 8 ünite vardır. 4. sınıfta “Zaman, Süreklilik ve Değişim” öğrenme alanı diğer öğrenme alanları içinde düşünülmekle birlikte, özellikle “Kendimi Tanıyorum”, “Geçmişimi Öğreniyorum” ve “İyi ki Var” ünitelerinde kazanım olarak ifade edildi. Aynı şekilde 5. sınıfta da diğer öğrenme alanları içinde düşünülmüş, “Zaman, Süreklilik ve Değişim” öğrenme alanı özellikle “ Adım Adım Türkiye” ve “Gerçekleşen Düşler” ünitelerinde kazanım olarak yer almıştır .

**Aşağıda öğrenme alanlarının içerikleri verilmiştir.**

##### 1. Birey ve Toplum

Bireyin kişisel gelişimi ve sosyal çevrenin bu gelişime etkisinin değerlendirilmeye çalışıldığı “Birey ve Toplum” öğrenme alanı, değişim ve gelişimin devam eden bir süreç olması sebebiyle geniş bir zaman dilimini kapsamaktadır.

Öğrencinin bu öğrenme alanında edindiği kazanımlar sonunda, kişisel ve sosyal yeterliliklerini tanıyan, yeniliklere açık, etkili iletişim kurabilen, sorumluluk alabilen, başkalarına saygılı, işbirliğine açık, kendine güvenen, topluma yararlı birey olarak yetişmesi esas alınmıştır. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak hak ve sorumluluk ilişkisini kurabilmesi ve aidiyet duygusunu kavraması amaçlanmaktadır.

Öğrenciler bu öğrenme alanında ilköğretim 4 ve 5. sınıf düzeyinde, birey olarak fiziksel ve duygusal farklılıkları tanıyacaklardır. Çeşitli gruplar içerisindeki yerini belirleyecek, rol-hak ve sorumluluk ilişkisini kurmaya çalışacaklar ve çocuk olarak hakları olduğunun bilincine varacaklardır.

Bu öğrenme alanında, psikoloji, sosyoloji, antropoloji, sosyal antropoloji, siyaset bilimi, disiplinlerinin temel kavramları kullanılacaktır. Ünitelerin içeriği açısından öncelikle, Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler, Güç, Yönetim ve Toplum öğrenme alanları ile ilişkileri sağlanacaktır. Bu öğrenme alanında öğrenciler, karar verme, empati ve iletişim becerilerini geliştirecek etkinliklerle destekleneceklerdir

## 2. Kültür ve Miras

Öğrenciler bu öğrenme alanıyla genel olarak Türk kültürünü oluşturan temel öğeleri tanıyıp benimseyerek, ulusal bilincin oluşmasını sağlayan kültürün korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder. Öğrenciler, kültürel öğelerin bir toplumun ulusal kimliğinin oluşmasındaki önemini fark ederler. Böylece kültürel öğelerin, bir toplumu diğer toplumlardan ayıran özellikler olduğunu kavrarlar. Diğer taraftan da yerelden ulusala ve ulusaldan evrensele doğru taşınarak dünya kültürel mirasının renklenmesine ve zenginleşmesine katkı sağladığını kavrarlar.

Bu öğrenme alanında ilköğretim 4 ve 5. sınıfta bulunan öğrenciler; ailesinden, okulundan, yaşadığı çevredeki insanlardan etkilendiğini fark eder. Öğrenciler kendisini ve ailesini oluşturan kültürel öğeleri keşfeder. Kültürle ilgili etkinlikler ile kültürü kendine mülk etmeyi öğrenir. Yakın çevresinden hareketle Türkiye'deki tarihî mekânları, nesnelere ve yapıtları tanıyarak sanat ve kültür eserlerini tanıyarak onları koruması gerektiğini kabul eder. Çevresindeki diğer kültürleri öğrenmeye yönelik etkinliklerde bulunur. Öğrenciler kültürün insanlar tarafından oluşturulduğunu bilincine varır. Kültürün insanın sosyalleşmesindeki önemini anlar.

Bu öğrenme alanı, kullandığımız eşyaların geçirdiği safhalarla ilgili olarak “Bilim, Teknoloji ve Toplum”; mekân ve insan ilişkisi açısından “İnsanlar Yerler ve Çevreler”; Millî Mücadele yılları ve Cumhuriyetin ilanı açısından “Güç, Yönetim ve Toplum” ile “Kültür ve Miras”; sorumluluklarla ilgili olarak “Birey ve Toplum” öğrenme alanları ile işbirliği içinde olacaktır.

Öğrenciler bu öğrenme alanında tarih, antropoloji, sosyoloji bilim dallarının temel kavramları hakkında bilgi sahibi olacaklardır.

## 3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler

“İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı ile insanın çevresi ile etkileşimini tanımak, bu konuda çeşitli beceri ve değerleri kullanarak bu etkileşimin neden ve sonuçlarını anlamak ve geleceğe yönelik bireysel ya da toplumsal bakış açısı kazanabilmek amaçlanmaktadır.

İnsan, yer ve çevre etkileşimi, geniş ve renkli bir yelpaze oluşturur. Günümüzün teknolojik gelişmeleri sonucunda insanlar tüm dünya ile iletişim kurabilmekte, bu sayede etkilemekte ve etkilenmektedirler. Çağdaş olma ve bunu eğitim yaşantısına da yansıtma isteği, artık bu etkileşim süreçlerinin öğrenciler tarafından da algılanmasını gerektirmektedir. Sosyal Bilgiler dersi ile ilköğretim boyunca “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı sayesinde bu eksik giderilmesine çalışılacaktır.

Öğrenciler bu alana, basitten karmaşığa, yakından uzağa ve bulunduğu yerden çevreye doğru açılan ve gittikçe kompleks bir hâl alan bir yaklaşım ile dahil edileceklerdir. Öğrencilerin ihtiyaçları, ilgi alanları ve kabiliyetleri göz önünde bulundurularak konular basamaklandırılmıştır. Bu basamaklar her ünite içindeki kazanımlarda belirtilmiştir.

İlköğretim 4 ve 5. sınıfta öğrenciler bu öğrenme alanıyla, yaşadıkları yeri tanıyacaklar, bu yer ile ilgili nasıl, neden, nerede ve gelecekte ne olabilir sorularına yanıt arayacaklardır. Yaşadıkları yeri çeşitli ifadelerle tanımlayabilecekler, yaşadıkları yerde beşerî ve doğal çevre kavramlarının anlamlarını arayacaklardır. İnsanın yaşadıkları yerde üstlendiği rolü sorgulayıp, aynı zamanda çevreye duyarlı olmayı, çevrelerinin önemini ve çevreyi korumanın sadece kendileri için değil toplum ve gelecekteki yaşam için de önemli olduğunu kavrayacaklardır.

Yaşadıkları yeri tanıyıp tanımladıktan sonra, aslında yaşadıkları yere benzeyen ortak bazı özelliklere sahip olan daha geniş ama etkileşim içinde bulunan bölgeyi tanıyacaklardır. Burada özellikle benzerlik ve farklılık kavramının önemini fark edeceklerdir. Tüm dünya yüzeyinin tek bir parça gibi görünmesine rağmen aslında insan ya da doğal ortam nedeniyle birbirinden farklı birimlerden oluştuğunu fark edeceklerdir.

#### 4. Üretim, Dağıtım ve Tüketim

Bu öğrenme alanında ilköğretim 4 ve 5. sınıfta bulunan öğrenciler, istekleri ve ihtiyaçları ile bunlar arasındaki farkları ayırt eder. İsteklerinin sınırsız ama kaynakların sınırlı olduğunun farkına varır ve isteklerini mevcut kaynaklara göre oluşturması gerektiğini öğrenerek bilinçli tüketici olmanın temellerini oluşturur. Ülke ekonomisinde de kaynakların yetersiz olduğunu kavrar ve mevcut kaynakları korumak gerektiğinin önemine inanır. Kendi ekonomik yaşantısını diğerlerinininki ile karşılaştırır, farklılıkları ve benzerlikleri ortaya koyar. Yaşadığı yerin ekonomik koşullarını inceler ve geliştirmek için çaba gösterir. “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, ekonomiyle ilgili ünite ve konuların tipik temasıdır. Öğrenciler üretim, dağıtım ve tüketim ile ilgili temel kavramları öğrenir. Meslekleri tanıyarak hayatımızı kolaylaştırmak için var olduklarını bilirler.

Ekonominin uluslararası boyutuyla “Küresel Bağlantılar”; ülke içinde ekonominin dağılımında etkin olan coğrafi özellikler konusunda “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”; üretimde kaliteyi artırmada teknolojinin yeri konusunda “Bilim, Teknoloji ve Toplum”; meslek edinmede ilgi ve yeteneklerini keşfetme konusunda “Birey ve Toplum” öğrenme alanları ile ilişkilidir.

#### 5. Zaman, Süreklilik ve Değişim

Bu öğrenme alanı, öğrencilerin kendi köklerini ve zamanda bulunduğu yeri anlama ihtiyacını karşılar ve geçmiş-bugün-gelecek bağlantısını kurabilmelerine yardımcı olur.

Öğrenciler, kim olduklarını, geçmişte olan olayları, geçmiş ile bağlantı kurmayı, dünyanın değişimini ve gelecekteki durumunu anlarlar. İnsanların geçmişle olan duygusal bağlarını, insanlık tarihi boyunca buldukları yerleri kronoloji, değişim ve süreklilik perspektifi ile açıklamaya çalışırlar.

“Zaman, Süreklilik ve Değişim” tüm insanlık tarihi, zaman, mekân ve kronoloji içerdiği için diğer bütün öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilmiştir.

#### 6. Bilim, Teknoloji ve Toplum

Teknoloji, ilk insanların, ilk basit aletleri yapımıyla başlar. Günümüzün gelişmiş teknolojisi ise sosyal hayattaki işlerimizi kolaylaştıran bir etkidir. Yaşadığımız modern hayat teknolojisiz ve bilimsiz imkânsızdır. Ancak teknoloji beraberinde birçok sorunu da getirir. “Yeni teknoloji, her zaman, eskisinden iyi midir?” veya “Yeni teknolojinin yol açtığı sosyal değişime ilişkin geçmişten ne öğrenebiliriz?” sorularının cevapları teknolojik gelişmeleri ve sosyal hayata etkilerini anlamamızı kolaylaştırır.

İlköğretim 4-5. sınıf öğrencileri bu öğrenme alanında; yaratıcı, eleştirel ve bilimsel düşüncenin bilim ve teknolojideki gelişmelerin temeli olduğunu; bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgiye ulaşmada teknolojiyi kullanma becerisi edinir. Öte yandan, teknolojilerin günlük hayatları ile ne derecede ilişkili olduğunu öğrenirken bazı teknolojik ürünlerin doğaya verdiği zararları tartışır. Ayrıca, orijinal eserlerin yasalarla korunduğunu fark ederek akademik dürüstlük ilkelerini dikkate alır.

Öğrenciler bu öğrenme alanında, tarih, coğrafya, ekonomi, vatandaşlık alanları temel kavramları hakkında bilgi sahibi olacaklardır.

“Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı diğer tüm öğrenme alanlarıyla ilişkilidir. Bu yüzden Sosyal Bilgiler Programı bilim, teknoloji ve toplum konuları ile bağlantılı deneyimler içermektedir.

#### 7. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler

Toplumsal yaşamdaki gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler yaşamımızda bütüncül bir rol oynamaktadır. Öğrencilerin, grup, kurum ve sosyal örgütlerin nasıl oluştuğunu; onları etkileyen ve kontrol eden mekanizmaları; bunların bireyleri ve kültürü nasıl etkileyip kontrol ettiklerini ve

varlıklarını nasıl sürdürüp değiştiklerini bilmesi önemlidir. Bu konuda elde edilen bilgi ışığında, öğrenciler sosyoloji, antropoloji, siyaset bilimi ve tarih disiplinlerinin kavramlarını kullanarak; “Toplumumuzda ve diğer toplumlarda grupların, kurumların ve sosyal örgütlerin rolü nedir? Grup, kurum ve sosyal örgütlerden ben nasıl etkileniyorum? Grup, kurum ve sosyal örgütler nasıl değişirler? Bu değişikliklerde benim rolüm nedir?” sorularına cevap verebilmelidir.

4-5. sınıf düzeyinde öğrenciler bu öğrenme alanıyla çevresindeki veya bildiği grup, kurum ve sosyal örgütlerin yaşamlarını nasıl etkilediklerini inceleme fırsatı bulacaklardır. Bunun sonucunda toplumda bireyler, gruplar ve kurumlar arasındaki etkileşimi fark edeceklerdir. Öğrenciler toplumsal problemler, olaylar ve ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirirken sorumluluk sahibi bir birey olmanın, örgütlenmenin ve sosyal katılımın önemini farkına varacaklardır.

Öğrencileri bu öğrenme alanında sosyoloji, hukuk, psikoloji, siyaset bilimi, vatandaşlık bilgisine ait kavramlarla karşılaşacaklar ve “Güç, Yönetim ve Toplum”, “Birey ve Toplum”, “Üretim, Tüketim ve Dağıtım”, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarıyla olan ilişkileri kavrayacaklardır.

## **8. Güç, Yönetim ve Toplum**

Bu öğrenme alanında 4-5. sınıf düzeyindeki öğrenciler, Sosyal Bilgiler dersinin temel amaçlarından olan, bilinçli bir vatandaş olarak topluma tam katılma yollarını araştırarak görev ve sorumluluklarının farkına varırlar. Toplum yaşamında doğacak sorunların en önemli güvencesi olarak örgütlü bir devlet gücünün varlığını kavrarlar. Toplumsal sorunların nasıl çözüldüğünü ve düzenin nasıl sağlandığını anlayarak, egemenliğin kaynağının millete dayandığı yönetimlerde, birey haklarının ve toplum düzeninin nasıl korunduğunu fark ederler. Toplumsal hizmetlere ve değişik resmî etkinliklere katılma yollarını öğrenerek, yönetimi etkilemek için hangi demokratik yolların olduğunu kavrarlar.

Öğrenciler öykü, drama vb. etkinliklerle geçmişte ve başka yerlerdeki vatandaşlık uygulamalarına yönelik deneyim kazanırlar.

## **9. Küresel Bağlantılar**

Bilim ve teknolojideki gelişmelerin zaman ve mekândaki sınırları kaldırmasıyla toplumlar arasındaki ilişkiler daha da artmıştır. Yüzyıllardır süre gelen farklı bölgelerdeki insanların siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkileri teknolojiyle birlikte daha da yoğunlaşmıştır. Böyle bir dönemde öğrencilerin bu ilişkiler konusunda bilinçli olmaları gerekmektedir. Küresel Bağlantılar öğrenme alanı, coğrafya, antropoloji, ekonomi gibi bilimlerin temalarıyla öğrencilerin toplumlar arasındaki her türlü ilişkilerle ilgili fikir sahibi olmalarını sağlamayı amaçlamaktadır.

İlköğretim 4-5. sınıf düzeyindeki öğrenciler bu öğrenme alanında, coğrafya ile ilgili konulardan dünyanın farklı bölgelerinde bulunan ülkelerle, bu ülkelerin genel özelliklerini tanırlarken, kendi ülkeleriyle karşılaştırma imkanına da sahip olacaklardır.

Hakkında genel bilgi edindikleri ülkelerle ülkesinin ekonomik ilişkileri, ülkesinin ekonomik kaynakları ile diğer ülkelerle yapılan ticaretle bu kaynakların yerini ekonomi bilimine ait konularla keşfedeceklerdir. Ayrıca ülkeler arası ekonomik ilişkilerin sebep ve sonuçlarını sorgulama fırsatını da bulacaklardır.

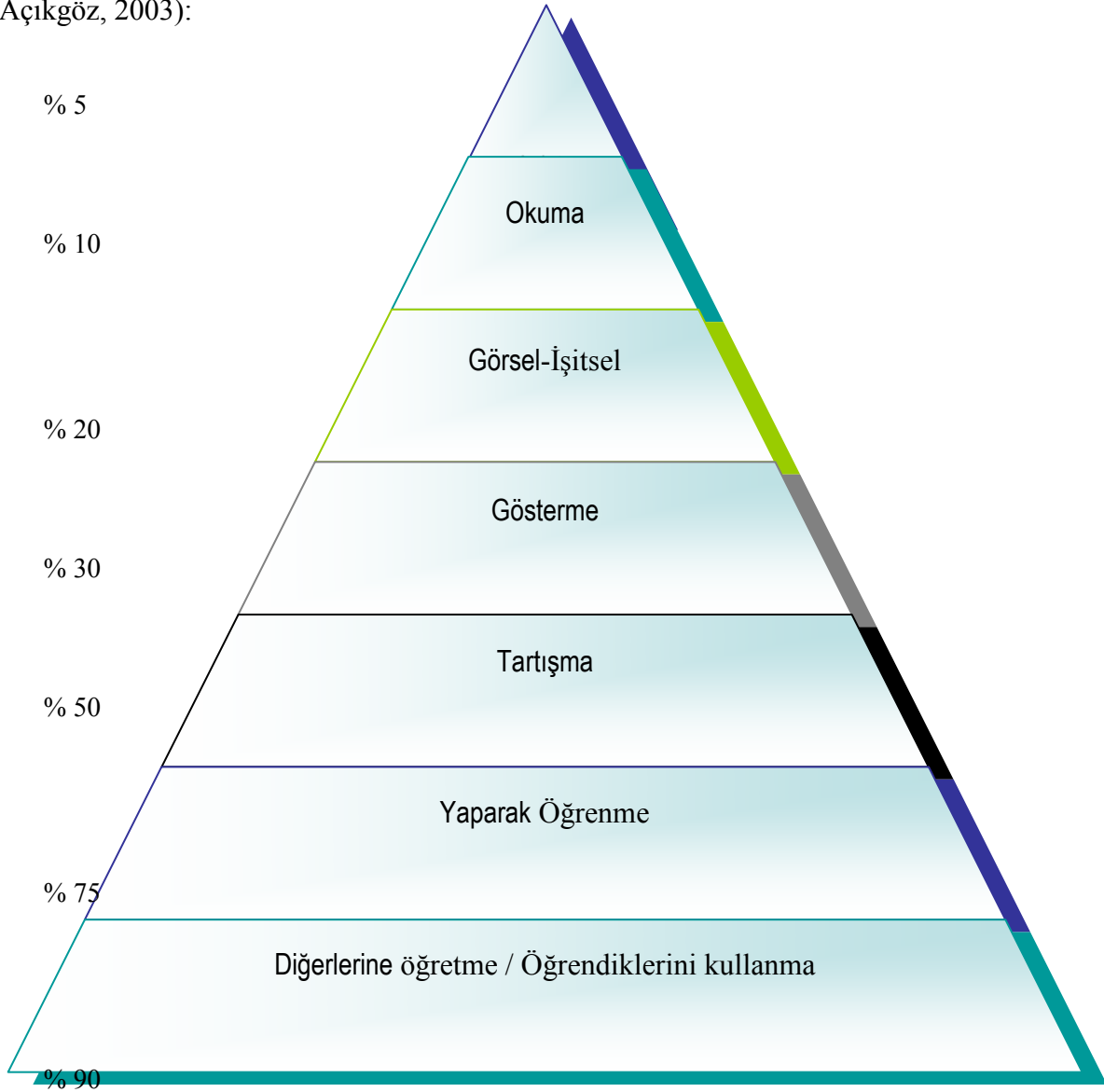
Antropolojinin konuları sayesinde, çeşitli bölgelerdeki insanların kültürleri hakkında fikirler edinecekler, kendi kültürleriyle başka ülkelerin kültürleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları keşfedeceklerdir. Ayrıca çeşitli ülkelerde yaşayan insanların yaşayışları konusunda empati becerilerini de geliştirme fırsatını elde edeceklerdir.

Küresel bağlantılar öğrenme alanı ile öğrenciler, gelişen dünyanın gündemini takip eden, karşılaştığı sorunlar karşısında çözüm üretebilen bilinçli bir birey olma niteliği kazanacaklardır.

Küresel Bağlantılar öğrenme alanı diğer tüm öğrenme alanlarıyla ilişkilidir.

## 1.5. ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜREÇLERİ VE ÖĞRETMENİN ROLÜ

Yaşam boyu öğrenen, edindiği bilgi ve beceriyi yaşama geçiren bireylerin yetiştirilmesinde öğretim yöntem ve teknikleri de büyük önem taşımaktadır. Çağın gerektirdiği donanımlara uygun hedefler belirlenmiş olsa bile bu hedefleri tamamen geleneksel yöntemlerle gerçekleştirmek mümkün değildir. Öğrenme süreçlerinde, öğrencilerin düşüncelerini, araştırmalarını, sorun çözmelerini ve edindikleri bilgi ve beceriyi yeniden yapılandırıp yaşama geçirmelerini destekleyen yöntem ve teknikler işe koşulmalıdır. Yapılan çeşitli araştırmalar, öğretimde anlatım yönteminin mümkün olduğu kadar az kullanılması gerektiği konusunda önemli ip uçları sağlamaktadır. Anlatım yönteminin bazı yöntemlerle karşılaştırılması da bu görüşü destekleyici sonuçlar ortaya koymaktadır. (Aktaran: Açıkgöz, 2003):



Şema 1: National Science Foundation, 1977

Öğretmen merkezli sınıflardan öğrencinin etkin kılındığı sınıflara doğru yaşanan değişimler ve değişme gereksinimi ile birlikte öğretmenin öğrenme-öğretme süreçlerindeki rolünde de önemli değişiklikler olmuştur.

Öğrenme sürecinin sorumluluğunun öğrencide olması öğretmenin sorumluluğunun bittiği anlamına gelmemelidir. Öğrenci merkezli öğrenme ortamlarında öğretmenin rolünün geleneksel sınıflardaki rolünden farkı; kendi kararlarını uygulamak yerine öğrencilere yön göstermek, önerilerde bulunmak, gerekli durumlarda açıklama yapmak, fikir vermek, rehber olmak ve onların gelişimlerini

gözlemektir. Örneğin, öğretmen hangi öğretimsel işin yapılacağı ya da hangi kaynağa bakılacağı konusunda fikri olamayan öğrenciye çeşitli işler ya da kaynaklar önerebilir. Öğrencinin gelişmesinde sorunlarla karşılaşıldığında önlem almak da öğretmenin sorumluluğundadır. Burada söz konusu olan öğretmenin öğrenciye kendi kararlarını empoze etmemesi, onun öğrenmesi ile ilgili kararları onun yerine almamasıdır(Açıkgoz, 2003:34). Öğretmen bilgi aktarıcı, karar verici olmak yerine öğrencilerin öğrenme sürecine etkin katılımını sağlayarak, öğrenmeyi kolaylaştırmalıdır.

Çeşitli çalışmalar, sınıf ortamında öğrencileri etkin kılmak ve sınıfta katılım düzeyini arttırmak için yararlı olabilecek etkinlikler sunmaktadır. Bu çalışmalardan, Rosenshine ve Stevens(1986) ve Copple, Siegel ve Sanders(1984) için öğrenme sürecinde öğrencinin katılım düzeyini arttırmak amacıyla geliştirdikleri öneriler şöyle özetlenebilir(Aktaran: Selçuk; 2001:117)

- Öğrencilerin kendi kişisel ve akademik ihtiyaçlarına öğretmenin iznini almak zorunda kalmaksızın ulaşmaları sağlanmalıdır.
- Yeterli esnekliği olan bir kurallar sistemi olmalıdır.
- Öğretmenler öğrencilerin çalışmalarını gözlemek ve öğrenci gelişimi konusunda bir farkındalık geliştirmek için düzenli olarak programlanmış aralıklarla sınıfta dolaşmalıdır.
- Öğretmenler öğrencilerin işi gevşek tutma davranışları yayılmadan ve diğer öğrencileri de etkilemeden bunu önleyecek bir sınıf profili kullanmalıdır.
- Öğrenciler bağımsız olarak çalışırken, öğretmenler ödevlerin ilgi çekici ve öğretmenin talimatları olmaksızın her öğrenci tarafından tamamlanabilecek kadar anlaşılabilir olduğundan emin olmalıdırlar.
- Öğretmenler öğretim için sınıfı organize etme ve talimatlar verme gibi etkinlikleri azaltmalıdırlar. Bu durum öğrencilerin kendilerinden hangi etkinliklerin bekleneceğini ve hangi sıra dahilinde çalışacaklarını bilmelerini sağlayacaktır.
- Öğretmenler, grup çalışması, etkinlik kitapları, kişisel ödevler ve projelerin kullanımını arttırmalıdırlar.
- Öğretmenler öğrencilerin beklentileriyle ilgili sınıf etkinlikleri seçmelidirler.
- Borich (1999) ise, bunlarla birlikte öğrencilerin öğrenme sürecine etkili bir şekilde katılımı için gerekli olan eylemleri şöyle sıralamaktadır:
- Yargılayıcı bir ortam oluşturmadan geri bildirim için fırsatlar sunmak,
- Öğrenme sürecinde ilgiyi sürdürmek ve dikkati arttırmak için bireyselleştirilmiş ve öz yönlendirmeli etkinlikler kullanmak,
- Anlamlı sözel övgüler kullanmak,
- Gelişmeyi sağlamak için gerekli yönetimi sağlamak.

Sosyal Bilgiler dersinde, bilgi öğrencinin kendisi tarafından yapılandırılmalıdır. Karar verici olarak öğrencilerin yetiştirilmesinde bilginin, bir amaç olarak değil, bir problemin çözümünde araç olarak edinilmesi sağlanmalıdır.

Öğrenciler, görsel ve yazılı basının eleştirel bir okuyucusu olmaya teşvik edilmeli, öğrencilerde yansıtıcı düşünme becerisi geliştirilmeye çalışılmalıdır. Yeni sosyal bilgiler programı becerilere vurgu yapmaktadır. Öğretmen tarafından sözü edilen becerilerin edinilmesine dikkat edilmelidir. Bunun için bir takım etkinlikler önerilmiştir. Öğretmen, aynı beceriyi daha kısa sürede ve daha kalıcı edindirmek için kendi hazırladığı etkinlikleri de uygulayabilir.

**Sosyal Bilgiler programının uygulanması sürecinde gerekli beceri, bilgi ve kavramları kazandırmada işe koşulabilecek ve etkinliklerimize temel oluşturabilecek bazı uygulamalar şunlar olabilir** (Açıkgöz, 2003:86-125) :

**Örnek Olay İncelemesi:** Öğrencilerin işlenen konuyla ilgili örnek olayları işlenen konu ilkeleri açısından çözümlemesidir. Örneğin, erozyonun nedenlerinin saptanması.

**Sonuç Çıkarma:** Öğrencilerin işlenen konuda ulaştıkları sonuçları belirlemeleridir. Örneğin, bir bölgenin yeryüzü şekilleri işlendikten sonra o bölgeyle ilgili “sonuç olarak ..... bölgesi kurak ve verimsiz bir bölgedir.” biçiminde sonuçlar çıkarma.

**Geri Plandaki Düşünceleri Bulma:** Öğrencilerin işlenen konuyu ya da konuyla ilgili olayları analiz ederek açıkça ifade edilmemiş düşünceleri keşfetmeye çalışmasıdır. Örneğin tarihi bir olay işlendiği zaman kişilerin neden böyle davrandıklarını, ne düşünüyor olduklarını bulma. İncelenen bir yazıda yazarın amacı, varsayımları gibi metinde açıkça yer almayan düşüncelerini saptama.

**Slogan Bulma:** Öğrencilerden işlenen konunun ana düşüncesini yansıtan bir slogan üretmeleri istenir. Örneğin, çevreye duyarlılık ya da çocuk hakları konusu işlenirken konuyla ilgili bir slogan istenebilir.

**Reklam Hazırlama/Poster Afiş Hazırlama:** Öğrencilerin işlenen konuya ilişkin televizyon ya da gazete için tanıtıcı reklamlar, posterler ya da afişler tasarlaması. Reklamlar görsel, işitsel yada hareketli olabilir. Örneğin bir sivil toplum kuruluşu için tanıtım çalışması yapılabilir. Ya da girişimcilik ögesini de içermesi açısından kendilerinin sınıfta oluşturacakları marketler, alış-veriş merkezleri için reklamlar hazırlanabilir.

**Şiir-Öykü Yazma/Şarkı Yapma:** Öğrencilerin işlenen konunun önemli noktalarını yansıtan şiir ya da öykü yazmaları ya da öğrenme malzemesinin, öğrenilenlerin şarkıyla anlatılmasıdır. Örneğin, yağmurun oluşumunun şiiri, şarkısı,

Millî Mücadele sürecini ya da farklı ülkelerdeki çocukların yaşamlarını anlatan öyküler yazılabilir.

**Görsel İmge Oluşturma:** Öğrencilerin işlenen konuyu grafik, resim, karikatür, tablo, şema, şekil vb. herhangi bir görsel imge ile göstermesidir. Örneğin, yönetim birimlerini gösteren bir şema ya da üretim-dağıtım-tüketim örüntüsünü gösteren bir akış şeması oluşturulabilir.

**Önem Sırasına Koyma:** Öğrencilerin, işlenen konudaki ana düşünceleri, ilkeleri ya da anahtar sözcükleri önem sırasına koymalarıdır. Örneğin, öğrenciler bir metindeki düşünceleri ve tarihte yapılan bir anlaşmanın maddelerini, bir olayın nedenlerini önem sırasına koyabilir.

**Başlık Bulma:** Öğrencilerin okudukları bir metin ya da izledikleri olaya başlık koymaları, eğer varsa varolan başlığı değiştirmeleridir. Başlık bulma her konuda kullanılabilir.

**Sınıflama:** Öğrencilerin belli bir konuda bilgi toplamaları ve onları sınıflayarak sunmalarıdır. Örneğin, sigaranın zararları, teknolojik ürünlerin kullanım alanları, afetlerden korunma yolları gibi bilgilerin toplanması ve sınıflanması.

**Örnek Verme:** Öğrencilerin işlenen konuları açıklığa kavuşturucu örnekler vermesidir. Çevresindeki sağlık ve yardım kuruluşlarına örnekler verebilir.

**Kendini Değerlendirme:** Öğrencilerin neyi ne kadar öğrendiklerinin incelenmesi, öğrenme sürecinin başındaki ve sonundaki düzeyine bakarak ne kadar gelişme gösterdiklerinin saptanmasıdır.

**Yordama Yapma:** Sınıfta işlenen konunun işlenmemiş bölümüyle ilgili tahminlerde bulunma ve bu tahminlerin gerekçelerini açıklamadır. Örneğin bir öykünün ya da tarihteki bir olayın sonucunu tahmin etme.

**Bulmaca:** Öğrencilerin konu ile ilgili bulmaca hazırlamaları ya da öğretmen tarafından hazırlanmış bir bulmacayı çözmeleridir. Kavram öğretiminde kullanılabilir.

**Dramatizasyon:** Öğrencilerin, öğrenilenleri dramatize ederek göstermeleridir. Örneğin, trafik polisi, yaya, sürücü vb. rolleri oynanarak trafik kuralları konusu işlenebilir.

**Tavsiyede Bulunma:** Öğrencilerin işlenen konuda ilgili kişilere tavsiyede bulunmasıdır. Örneğin, yerel yönetimler konusunda yöneticilere, bilinçli tüketicilik konusunda tüketicilere tavsiyede bulunabilirler. Her düzeydeki öğrenciler, öğrendikleri konularla ilgili kendilerinden sonraki öğrenciler için tavsiyeler hazırlayabilirler. Bu, öğrencilerin konu ve öğrenme süreci hakkında düşüncelerini sağlayacaktır.

**Karşılaştırma:** Öğrencilerin, öğrenilenler arasındaki farkları ya da benzerlikleri saptamasıdır. Örneğin, tarihsel olaylarla güncel olayların benzerlikleri, ülkeler arası farklılıklar incelenebilir.

**Problem Çözme:** Öğrencilerin, öğrenilenleri kullanarak yanıtı kaynaklarda olmayan problemleri çözmeleridir. Örneğin, ..... bölgesine bir baraj inşa edecek olsanız tam olarak nereye inşa ederdingiz? iyi bir problem olabilir.

**Görüşme Yapma:** Öğrencilerin öğrenilenlerle ilgili birbirlerine ya da bilgi alma amaçlı gerçek yaşamdaki insanlara sorular sorması ve bu soruların yanıtlanmasıdır. Örneğin, sağlık konusunda doktorlarla, meslekler konusunda meslek sahipleriyle, yönetim konusunda yöneticilerle görüşülebilir.

**Alan Gezileri:** Öğrencilerin, öğrenilenlerle ilgili mekanlarla ilgili yaptıkları inceleme gezileridir. Geziler, doğal çevrede, müzede, kent içindeki kurumlarda olabilir. Ancak, gezilerin amaçlara hizmet etmesi için, gezi öncesinde nelere dikkat edileceği, gezi sırasında gezideki gözlemlerin kayıt edilmesi ve gezi sonunda toplanan bilgilerin sınıflanması gibi etkinliklere yer verilmelidir.

**Kavram Haritası Oluşturma:** Konu ile ilgili başlıca kavramların, merkezi bir kavram etrafında birbirleriyle ilişkilerini gösterecek bir haritanın oluşturulmasıdır. Örneğin, demokrasi kavramı etrafında, ulusal egemenlik, laiklik, eşitlik, cumhuriyet, gibi kavramlar yer alabilir.

**Kanıtlama:** Öğrencilerin, öğrenilenlerle ilgili bir yargıyı destekleyici bilgileri toplamaları, bu bilgileri çözümlenmeleri ve o yargıyı doğrulayan kanıtlar olarak sunmalarıdır. Örneğin Türkiye'nin çölleşmekte olduğu, kültürün geçmişten bugüne taşındığı, bazı mesleklerin kaybolmaya yüz tuttuğu düşüncelerini kanıtlamaya çalışmak gibi.














Tüm bu uygulamalarla birlikte **empati kurma, değerlendirme, benzetim, günlük yaşamla ilişkilendirme, not alma, görüş tarama, gözlem, formülleştirme, haber toplama, önceki düşünceleriyle karşılaştırma, bildikleriyle bağ kurma, dosya oluşturma, öykü tamamlama, öğretim malzemesi hazırlama, çalışma yaprağı, koleksiyon yapma, hipotez oluşturma ve sınama, yıllık hazırlama, tersinden düşünme, anlaşma imzalama, pandomim, öğrendiklerini listeleme, proje, gazete çıkarma, yeniden yazma** gibi uygulamalar etrafında farklı öğretim etkinlikleri hazırlanabilir.




İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 4. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: BİREY VE TOPLUM

4. sınıf

1.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
<b>KENDİMİ TANİYORUM</b>	<p><b>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Bireysel farklılıkları tanıyabilir ve kabul eder.</li> <li>2. Duyguları ve düşünceleri arasındaki ilişkiyi fark eder.</li> <li>3. Farklı durumlara ait duygu ve düşüncelerini ifade eder.</li> <li>4. Başkalarının duygu ve düşüncelerini saygı ile karşılar.</li> <li>5. Yaşamına ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyar.</li> <li>6. Sahip olduğu resmî kimlik belgelerindeki bilgileri analiz ederek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.</li> </ol>	<p> “Küçük Farklar” (Kişisel eşyalar kullanılarak insanlardaki farklılıklara örnekler gösterilir.) (1. kazanım)</p> <p> “Farklı ve Özel” (İnsanların farklılıklarının bir zenginlik olduğuna örnekler verilir.) (1. kazanım)</p> <p> “Duygularım ve Düşüncelerim” (Fotoğraflar yoluyla öğrencilerin duygu ve düşünceleri arasındaki farkı kavramaları sağlanır.) (2. kazanım)</p> <p> “Duygularım, Düşüncelerim El Ele” (Örnek durumlar oluşturularak duygu ve düşüncelerin kişilere göre değişebileceği fark edilir.) (2, 3, 4. kazanım)</p> <p> “Günlük Tutma” (Duygu ve düşüncelerin ifade edildiği günlük tutulur.) (2, 3, 4. kazanım)</p> <p> “Mevlana’dan Hoşgörü Hikâyeleri” (Mevlana’nın hoşgörü anlayışını içeren metinler incelenir.) (4. kazanım)</p> <p> “Yaşamımdan Kesitler” (Yaşamı etkileyen olayların esas alındığı bir zaman şeridi oluşturulur.) (5. kazanım)</p> <p> “Atatürk’ün Kimlik Belgesi (Atatürk’ün hayatı ile ilgili metinden çıkarılan bilgilerle bir kimlik belgesi düzenlenir.) (1, 6. kazanım)</p> <p> “Bu Benim Kimliğim” (Nüfus cüzdanı, okul ve spor kulübü kimliği gibi kimlik belgelerindeki bilgiler incelenerek kimliği oluşturan ana öğeler fark edilir.) (6. kazanım)</p>	<p> 3. kazanım için Türkçe dersi “Konuşma” öğrenme alanı; Kendini Sözlü Olarak İfade Etme. (20. kazanım)</p> <p> 5. kazanım için Türkçe dersi “Yazma” öğrenme alanı; Kendini Yazılı Olarak İfade Etme (7. kazanım)</p> <p> 5. kazanım için Matematik dersi “Zamanı Ölçme” alt öğrenme alanı (3. kazanım)</p> <p>[!] 4. kazanım “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>[!] Rehberlik servisi ile bireysel farklılıkları tanıma, duygu ve düşünceleri ifade etme konularında iş birliği yapılmalıdır.</p> <p>[!] Atatürkçülük ile ilgili konular (6-5)</p> <p>[!] Resmî kurum ve kuruluşlar tarafından verilen kimlik belgeleri (nüfus cüzdanı, okul kimliği, spor kulübü kimliği, kütüphane kimliği vb.) ele alınacaktır. (6. kazanım)</p> <p>⇒ Özel Eğitim (1-1); (1-2); (4-2); (4-8); (3-6)</p> <p>⇒ Girişimcilik (1-1)</p> <p>⇒ Kariyer Bilinci Geliştirme (1-2)</p> <p>⇒ Rehberlik ve Psikolojik Danışma (1-1); (2,3-12); (4-4)</p> <p>⇒ Sağlık Kültürü (1-11); (4-10)</p> <p>[!] <b>Doğrudan verilecek beceri: Kanıtı tanıma ve kullanma.</b></p> <p>[!] <b>Doğrudan verilecek değer: Duygu ve düşüncelere saygı ve hoşgörü</b></p> <p> Bu ünite de gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik  Okul dışı etkinlik  İnceleme gezisi [!]: Uyarı X: Ders içi ilişkilendirme  Diğer derslerle ilişkilendirme  Ölçme ve Değerlendirme

⇒ Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir.) [!]: Uyarı (Atatürkçülük konuları ile ilişkilendirme. Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakamlar Atatürkçülük ile ilgili hedef ve açıklamaları gösterir.)

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 4. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: KÜLTÜR VE MİRAS

4. sınıf










2.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
GEÇMİŞİMİ ÖĞRENİYORUM	<b>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</b>		
	1. Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur.	<p>☛ “Aile Tarihi Çalışması” (Aileye ait nesnelere ile değişik yollardan edinilen bilgiler kullanılarak aile tarihine ait metin yazılır.) (1, 2. kazanım)</p> <p>☛ “Onlar da Çocuktu” (Büyüklerinin, çocukluk dönemine ait oyunları ve oyuncakları ile ilgili sözlü tarih çalışması yapılır.) (1, 3, 4. kazanım)</p>	<p>☐ 1. kazanım için Türkçe dersi “Konuşma” öğrenme alanı; Kendini Sözlü Olarak İfade Etme. (11. kazanım)</p> <p>☐ “Yazma” öğrenme alanı; Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Yazma (12. kazanım)</p> <p>☐ “Yazma” öğrenme alanı; Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Yazma (4.kazanım)</p> <p>☐ 5. kazanım için Türkçe dersi “Görsel Okuma” öğrenme alanı (6. kazanım)</p>
	2. Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri fark eder.	<p>☛ “Kahve Fincanı” (Barış Manço’nun kahve fincanı adlı şarkısı, içerdiği kültürel özellikler açısından incelenir.) (2.kazanım)</p>	<p>☐ “Konuşma” öğrenme alanı, Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Konuşma (7. kazanım)</p> <p>☐ Tüm kazanımlar için Türkçe dersi “Dinleme” öğrenme alanı, Dinlediğini Anlama. (2. kazanım)</p>
	3. Tarihte Türklerin yaygın olarak oynadığı oyunlardan günümüzde de devam edenlere örnek verir.	<p>☛ “Geçmişin İpuçları” (Gelenekler konulu yaratıcı drama çalışması yapılır.) (2, 4. kazanım)</p> <p>☛ “Bir Zamanlar” (Büyüklerinin, çocukluk dönemlerinde Cumhuriyet Bayramı konulu sözlü tarih çalışması yapılır.) (4, 6. kazanım)</p>	<p>☐ Atatürkçülük ile ilgili konular (5, 6 –1,4); (1,2,3,4-3 ); (5-6)</p> <p>☐ Çevredeki somut nesnelere hareket edilir. (2 ve 4. kazanımlar)</p> <p>☐ Yakın çevre ve Türkiye’nin betimlenmesi, kullanılan görsel materyallerin içeriği ve sözlü tarih çalışmaları ile sınırlandırılacaktır (4. kazanım)</p>
	4. Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir.	<p>☛ “Bir Gezi Yapalım” (Tarihî mekan, müze ve anıtlara gezi düzenlenir. Ör: Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Müzesi gezisi.) (5. kazanım)</p> <p>☛ “Millî Mücadele’de Türk Halkı” (Kurtuluş Savaşı döneminde Türk halkını ve savaş sürecini gösteren görsel materyaller okunur.) (5, 6. kazanım)</p>	<p>☐ Mondros Ateşkes Anlaşması’ndan Cumhuriyetin ilânı dâhil olmak üzere geçen süreç Atatürk’ün liderlik rolü çerçevesinde ele alınacaktır (6. kazanım)</p>
	5. Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak, Millî Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye’yi betimler.	<p>☛ “Kahramanıma Mektup” (Kurtuluş Savaşına ilişkin verilerden -mektup, temsili resim, istatistikî tablo ve şiir- yararlanılarak çıkarımlarda bulunulur.) (5, 6. kazanım)</p> <p>☛ “Film İzliyoruz” (Atatürk ve Millî Mücadele temasını işleyen eğitsel film izlenir.) (5, 6. kazanım)</p>	<p>☐ 5 ve 6. kazanımlar “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>☐ 1, 2, 3, 5 ve 6. kazanımlar Müze İle Eğitimle ilişkilendirilecektir.</p> <p>☐ Kariyer Bilinci Geliştirme (6- 18,19)</p> <p>☐ Rehberlik ve Psikolojik Danışma (6-7)</p>
6. Millî Mücadele’nin kazanılmasında ve Cumhuriyetin ilânında Atatürk’ün rolünü fark eder.	<p>☛ “Sanal Alan Gezisi” (İnternet üzerinden sanal gezi yapılır.) (5, 6. kazanım)</p>	<p>☐ <b>Doğrudan verilecek beceri: Bilgiyi kullanılabilir biçimlerde planlama ve yazma</b></p> <p>☐ <b>Doğrudan verilecek değer: Türk büyüklerine saygı, aile birliğine önem verme ve vatanseverlik</b></p> <p>☐ Bu ünite de gözlem, öz değerlendirme, sözlü tarih değerlendirme formu, açık uçlu sorular, proje, çoktan seçmeli, boşluk doldurma testleri kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>	

☛:Sınıf-okul içi etkinlik ☛:Okul dışı etkinlik ☛:İnceleme gezisi ☐:Uyarı x:Ders içi ilişkilendirme ☐:Diğer derslerle ilişkilendirme ☐:Ölçme ve Değerlendirme

☛:Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir. ) ☐:Uyarı (Atatürkçülük konuları ile ilişkilendirme. Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakamlar Atatürkçülük ile ilgili hedef ve açıklamaları gösterir.)















İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 4. SINIF PROGRAMI





ÖĞRENME ALANI: İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER..... 4. sınıf

3.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
YAŞADIĞIMIZ YER	<b>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</b>	 “Gölge Oyunu” (Güneşin konumundan yararlanılarak yön bulma çalışması yapılır.) (1. kazanım)	<input type="checkbox"/> 5. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi “Maddeyi Tanıyalım” ünitesi (2.4 kazanımı)
	1. Çeşitli yöntemlerle çevresindeki herhangi bir nesnenin kendisine göre bulunduğu yönü bulur.	 “Define Arıyoruz” (Yön bilgisi ve kroki okuma becerisi kullanılarak kroki üzerine saklanmış bir define bulunur.) (1,3, 4, 6. kazanım)	<input type="checkbox"/> 6. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi “Gezegelimiz Dünya” ünitesi (2.9 kazanımı)
	2. Çevresinde gördüklerini şekil ve şemalarla anlatır.	 “Pilota Yardım Edelim” ( Yön bildiren komutlar verilerek bir uçak piste indirilmeye çalışılır.) (1, 4. kazanım)	<input type="checkbox"/> 6. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi “Canlılar Dünyasını Gezelim; Tanıyalım” ünitesi (2.3 kazanımı)
	3. Çizdiği şekil ve şemalarda kullandığı sembolleri açıklayan bir bölüm oluşturur.	 “Kaynaklardan Araştıralım” (Sözlük veya ansiklopedi kullanılarak ünite ile ilgili kavramlar araştırılır.) (Tüm kazanımlar)	<input type="checkbox"/> 2,3 ve 4. kazanımlar için Türkçe dersi “Görsel Sunu” öğrenme alanı (5. kazanım)
	4. Çevresindeki bir yerin krokisini çizer.	 “Hava Gözlemi” (Belli zaman diliminde hava olayları gözlemlenerek grafikler oluşturulur.) (5. kazanım)	<input type="checkbox"/> 3 ve 4. kazanım için Matematik dersi “Uzunlukları Ölçme” alt öğrenme alanı (2. kazanım)
	5. Çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek, bulgularını resimli grafiklere aktarır.	 “Gezelim Öğrenelim” (Çevredeki doğal ve beşerî unsurlar tanıtılır.) (6. kazanım)	<input type="checkbox"/> 5. kazanım için Matematik dersi “Sütun Grafiği” alt öğrenme alanı (1. kazanım)
	6. Çevresinde gördüğü doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.	 “Yaşadığımız Yeri Tanıyalım” (Yaşadığımız yer ile ilgili efsane, öykü, türkü ve şiirler incelenir.) (7. kazanım)	[!] Pusula, yıldızlar, güneşin konumu ile ağaçlar ve taşların yosunlu kısımları kullanılabilir (1. kazanım).
	7. Efsane, destan, öykü, türkü ve şiirlerden yararlanarak yaşadığı yerin coğrafi özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	 “Deprem Tatbikatı” (Deprem öncesi ve deprem sırasında yapılması gerekenlerle ilgili uygulama yaptırılır.) (8. kazanım)	[!] Yön, kroki, resimli grafik, kuşbakışı, hava olayı, çevre, doğal unsur, beşerî unsur kavramları verilecektir.
8. Doğal afetler karşısında hazırlıklı olur.	 “Sınıf Tahliye Çantası Hazırlama” (8. kazanım)	[!] Öğrencilerin yakın çevrelerini tüm unsurlarıyla birlikte tanımları sağlanacaktır. (6. kazanım).	

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 4. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM ..... 4. sınıf

4.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
ÜRETİMDEN TÜKETİME	<b>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</b>	 “Benim Bütçem” (Verilen tahmini bütçeye göre bir alışveriş listesi hazırlanır.) (1, 3. kazanım)	 3. kazanım için Matematik dersi “Doğal Sayılarla Toplama İşlemi” alt öğrenme alanı (1.kazanım)
	1. İstek ve ihtiyaçlarını ayırt eder.	 “Pazara Gidelim” (Yakın çevrede kurulmuş bir pazarda inceleme yapılır.) (2, 6, 7. kazanım)	 3. kazanım için Matematik dersi “Doğal Sayılarla Çıkarma İşlemi” alt öğrenme alanı (1. kazanım)
	2. İhtiyaçlarından hareket ederek insanların temel ihtiyaçları hakkında çıkarımlarda bulunur.	 “Paranın Hikâyesi” ( Paranın geçmişi araştırılır.) (3. kazanım)	 6. kazanım için Matematik dersi “Sütun Grafiği” alt öğrenme alanı (1 ve 2. kazanımlar)
	3. Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir.	 “Bilinçli Tüketici misin?” (Sınıfta oluşturulan market ortamında alışveriş yapılır.) (4, 5. kazanım)	 6. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi “Maddeyi Tanıyalım” ünitesi (4.1 kazanımı)
	4. Satın alacağı ürünleri belirlenen standartlara göre değerlendirir.	 “Alışveriş Listesi” (Sınıfta öğrenciler tarafından bir market oluşturularak belirlenen bütçeye uygun alışveriş yapılır.) (3, 6. kazanım)	[!] 4 ve 5. kazanımlar “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.
	5. Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır.	 “Film İzliyoruz” (Bir ham maddenin ürüne dönüştürülmesini gösteren bir film izlenir.) (6. kazanım)	⇒ Girişimcilik (1-7); (3-26);(6-13)
	6. Kullandığı bazı ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını oluşturur.	 “Buğdayın Yolculuğu” (Empati yoluyla bir ham maddenin ürüne dönüşmesi hikâye edilerek akış şeması oluşturulur.) (6,7. kazanım)	⇒ İnsan Hakları ve Vatandaşlık (4,5 – 52,53,54)
7. İhtiyaçlarla meslekleri ilişkilendirir.	 “Röportaj Yapıyoruz” (Bir meslek sahibi ile mesleği üzerine bir röportaj yapılır.) (7. kazanım)	⇒ Rehberlik ve Psikolojik Danışma (4- 5.a,5.b); (7-10)	
	 “Ben Olmasaydım Ne Olurdu?” (Rastgele seçilen bir mesleğin gerekliliği savunulur.) (7. kazanım)	[!] <b>Doğrudan verilecek beceri: Tablo, diyagram ve grafik okuma</b>	
		[!] <b>Doğrudan verilecek değer: Temizlik, sağlıklı olmaya önem verme</b>	
		 Bu ünite, gözlem, öz değerlendirme formu, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, performans değerlendirme, dereceli puanlama anahtarı (rubric) kullanılarak değerlendirme yapılabilir.	










 :Sınıf-okul içi etkinlik  :Okul dışı etkinlik  :İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme  :Diğer derslerle ilişkilendirme  :Ölçme ve Değerlendirme

⇒:Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir. ) [!]:Uyarı (Atatürkçülük konuları ile ilişkilendirme. Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakamlar Atatürkçülük ile ilgili hedef ve açıklamaları gösterir.)


İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 4. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM .....

4. sınıf








5.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
İYİ Kİ VAR	<b>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</b>	 “İnternette Araştırıyoruz” (Öğrencinin kullandığı eşyaların geçirdiği safhalarla ilgili bir araştırma yapılır.) (2, 3. kazanım)	<input type="checkbox"/> 1. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi “Yaşamımızdaki Elektrik” ünitesi (1.1 kazanımı)
	1. Çevresindeki teknolojik ürünleri, kullanım alanlarına göre sınıflandırır.	 “Zaman Tüneli” (Yaygın olarak kullanılan bazı aletlerin icat ediliş tarihi esas alınarak bir zaman şeridi oluşturulur ve bu araç ve aletlerin hayatımıza etkisi tartışılır.) (2, 3, 4. kazanım)	<input type="checkbox"/> 1, 3, 4 ve 6. kazanımlar için Fen ve Teknoloji dersi “Işık ve Ses” ünitesi (3.1, 3.2, 4.2 kazanımları)
	2. İnsanlığın kullandığı belli başlı zaman ölçme araçlarını ve belirleme yöntemlerini tanıır.	 “Telgrafın Telleri” (Millî Mücadele’de telgrafın rolü ile ilgili görsel ve yazılı materyaller incelenir.) (3, 4, 5. kazanım)	<input type="checkbox"/> 2. kazanım için Matematik dersi “Zamanı Ölçme” alt öğrenme alanı (3. kazanım)
	3. Kullandığı teknolojik ürünlerin zaman içindeki gelişimini kavrar.	 “İşte Geldim” (Çeşitli teknolojik ürünlerin tanıtımı ile ilgili afiş tasarlanır.) (5. kazanım)	<input type="checkbox"/> 4. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi “Yaşamımızdaki Elektrik” ünitesi (1.4 kazanımı)
	4. Teknolojik ürünlerin hayatımızda ve çevremizde yaptığı değişiklikleri dikkate alarak geçmişle bugünü karşılaştırır.	 “Geleceğin Dünyası” (Gelecekteki teknoloji ile ilgili proje çalışması yapılır.) (5. kazanım)	[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (1-7), (4-8)
	5. Çevresindeki ihtiyaçlardan yola çıkarak kendine özgü ürünler tasarlar.	 “Önemli Telefon Numaraları” (Acil servis numaralarının doğru ve etkili kullanımına dair drama etkinliği yapılır.) (6. kazanım)	[!] 2. kazanım yılbaşı ile ilişkilendirilirken Atatürk önderliğinde zaman ölçülerine getirilen yeniliklere vurgu yapılır.
6. Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır.	 “Teknolojiyi Doğru Kullanıyoruz” (Teknolojinin doğru kullanımı ile ilgili “altı şapka” düşünme yöntemine dayalı bir etkinlik yapılır.) (6. kazanım)	[!] 4 ve 6. kazanımlar “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.	
	 “Teknolojiyi Doğru Kullanalım” (Teknolojinin doğru kullanımı ile ilgili küçük grup oluşturma yöntemine dayalı bir etkinlik yapılır.) (6. kazanım)	[!] 1, 2, 3 ve 4. kazanımlar Müze İle Eğitimle ilişkilendirilecektir.	
		X İnsanlığın kullandığı zaman ölçme araçları ve belirleme yöntemleri konusunda “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesi ile ilişki kurulabilir.	
		X Üretimden Tüketime (İhtiyaçlarımız konusu ile ilişki kurulabilir.)	
		X Yaşadığımız Yer (Teknolojik ürünleri kendisine ve doğaya zarar vermeden kullanma konusunda ilişki kurulabilir.)	
		[!] <b>Doğrudan verilecek beceri: Karşılaştırma yapma</b>	
		[!] <b>Doğrudan verilecek değer: Bilimsellik</b>	
		 Bu ünite de gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, performans değerlendirme, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tutum ölçeği kullanılarak değerlendirme yapılabilir.	






 Sınıf-okul içi etkinlik  Okul dışı etkinlik  İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme  :Diğer derslerle ilişkilendirme  Ölçme ve Değerlendirme

 :Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir. ) [!]:Uyarı (Atatürkçülük konuları ile ilişkilendirme. Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakamlar Atatürkçülük ile ilgili hedef ve açıklamaları gösterir.)

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 4. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: GRUPLAR, KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER..... 4. sınıf

6.ÜNİT E	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
<b>HEP BİRLİKTE</b>	<p><b>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. İnsanların belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları sosyal örgüt, resmî kurum ve grupları fark eder.</li> <li>2. Ön bilgi ve yaşantısını kullanarak çevresindeki belli başlı sosyal problemler ya da ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirir.</li> <li>3. Kendisi ile çevresindeki gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki etkileşime örnekler verir.</li> <li>4. Okulunda ve yakın çevresinde katılacağı sosyal ve eğitsel etkinliklere karar verir.</li> <li>5. Okul yaşamında gerekli gördüğü eğitsel-sosyal etkinlikler önerir.</li> </ol>	<p> “Bir Gazete Sayfası Hazırlayalım” (Çevredeki sosyal problemlere karşı duyarlılığı arttırma, neden sonuç ilişkisini belirleme becerisini geliştirme amacına yönelik olarak, bir haberden hareketle gazete sayfası hazırlanır.) (1, 2. kazanım)</p> <p> “Gönüllü Çalışanlar” (Yardıms severlik ve dayanışma değerlerini vurgulayan fotoğraflar ve temsilî resimler incelenir.) (1, 2. kazanım)</p> <p> “Nasıl Güzelleştirebiliriz?” (Çevremizi nasıl güzelleştirebiliriz? gibi sorularla ilgili küçük grup çalışmaları yapılır.) (2, 3, 5. kazanım)</p> <p> “Bir Sorunumuzu Çözelim” (Proje ya da grup çalışması ile yaşanan çevreden örnek sosyal bir sorun belirlenerek çözüm aşamaları ve öneriler sunulur.) (2, 3, 5. kazanım)</p> <p> “İlk Adımı Atanlar” (Toplumsal duyarlılığı sağlama ve katılımcı birey olmayı cesaretlendirme amacıyla, birçok kişinin yaşamını etkilemiş, önemli başarılar elde etmiş insanlar ile ilgili araştırma yapılır.) (4, 5. kazanım)</p> <p> “İki Elin Sesi” (Öğrenci tarafından seçilen veya tasarlanan bir grup, kuruluş veya sosyal örgüte yeni üyeler kazandırmaya yönelik kısa bir metin hazırlanır ve sınıfta sunulur.) (2, 5. kazanım)</p>	<p>[!] Öğrencinin yakın çevresinde olan eğitim, sağlık ve yardım kuruluşları ele alınacaktır.</p> <p>[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (2-2)</p> <p>[!] 1 ve 2. kazanımlar “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>⇒ İnsan Hakları ve Vatandaşlık (1,2,3-39,40,41)</p> <p>⇒ Kariyer Bilinci Geliştirme (1,2,3 – 15,16)</p> <p>⇒ Rehberlik ve Psikolojik Danışma (4-6)</p> <p>⇒ Sağlık Kültürü (2-31,32)</p> <p>[!] <b>Doğrudan verilecek beceri: Sebep-sonuç ilişkisini belirleme.</b></p> <p>[!] <b>Doğrudan verilecek değer: Yardıms severlik</b></p> <p> Bu ünite de gözlem, öz değerlendirme formu, proje, öğrenci ürün dosyası (portfolyo) kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>









 Sınıf-okul içi etkinlik  Okul dışı etkinlik  İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme  Diğer derslerle ilişkilendirme  Ölçme ve Değerlendirme



⇒:Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir. ) [!]:Uyarı (Atatürkçülük konuları ile ilişkilendirme. Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakamlar Atatürkçülük ile ilgili hedef ve açıklamaları gösterir.)


İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 4. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM.....

4. sınıf








7.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
İNSANLAR VE YÖNETİM	<b>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</b>	 “Bir Gezi Yapalım” (Yerel yönetim birimlerine tanıtım amaçlı bir gezi düzenlenir.) (1. kazanım)	X Hep Birlikte (İhtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütler ilişkilendirilir).
	1. Yaşadığı yerin yerel yönetim birimlerini tanır.	 “Oyun Parkı İstiyoruz” (Herhangi bir konuda belediye başkanına dilekçe yazılır.) (2. kazanım)	X Geçmişimi Öğreniyorum (Millî Mücadele’nin kazanılmasında ve Cumhuriyetin ilânında Atatürk’ün rolünü fark eder).
	2. Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde yerel yönetimlerin rolünü açıklar.	 “Haberleri Toplayalım” (Yazılı ve görsel basından belediyenin görevleri ve etkinlikleri ile ilgili haberler toplanarak değerlendirilir.) (2. kazanım)	☞ İnsan Hakları ve Vatandaşlık (1, 2, 3 – 44); (4- 43,57,50)
	3. Kamuoyunun yerel yönetimlere etkisine örnekler verir.	 “Nasrettin Hoca ile Birlikte” (Katılımı teşvik etmek ve toplumsal bir soruna çözüm önerileri sunmak amacıyla fıkra tamamlama çalışması yapılır.) (3. kazanım)	<b>[!] Doğrudan verilecek beceri: Karar verme</b>
	4. Büyük Millet Meclisinin açılışı ile ulusal egemenliği ilişkilendirir.	 “Oy Verelim” (Sınıf başkanı seçimi veya yenilenmesi için sandıklar kurularak basit düzeyde bir seçim ortamı oluşturulur.) (4. kazanım)	<b>[!] Doğrudan verilecek değer: Bağımsızlık</b>
		 “Benim Bayramım” (23 Nisan etkinlikleri için yabancı ülkedeki bir öğrenciye davet mektubu yazılır.) (4. kazanım)	 Bu ünite de gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, proje, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler ve performans ödevi kullanarak değerlendirme yapılabilir.
		 “Sözlük Çalışması” (Yerel, yerel yönetim, kamu, kamuoyu, kamu hizmeti, millet, millî egemenlik kavramları araştırılır.) (Tüm kazanımlar)	

 Sınıf-okul içi etkinlik  Okul dışı etkinlik  İnceleme gezisi  Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme  Diğer derslerle ilişkilendirme  Ölçme ve Değerlendirme

☞:Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir. )  Uyarı (Atatürkçülük konuları ile ilişkilendirme. Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakamlar Atatürkçülük ile ilgili hedef ve açıklamaları gösterir.)

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 4. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: KÜRESEL BAĞLANTILAR ..... 4. sınıf

8.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
UZAKTAKİ ARKADAŞLARIM	<b>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</b>	 “Dünya Turu” (Harita üzerinde değişik ülkelere yolculuk yapılır.) (1. kazanım)	<input type="checkbox"/> 2. kazanım için Türkçe dersi “Görsel Okuma” öğrenme alanı (6 ve 8. kazanımlar)
	1. Dünya üzerinde çeşitli ülkeler olduğunu fark eder.	 “Kütüphaneye Gidiyoruz” (Seçilen bir ülke ile ilgili kaynak taraması yapılır.) (1, 2. kazanım)	X Yaşadığımız Yer (Yaşadığımız yerin özellikleri konusunda ilişkilendirilir.)
	2. Görsel materyallerden yararlanarak çeşitli toplumların günlük yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunur.	 “Fotoğrafların Anlattıkları” (Herhangi bir ülkeyle ilgili fotoğraflardan yararlanılarak o ülkeyle ilgili tahminlerde bulunulur.) (2, 3. kazanım)	X Kendimi Tanıyorum (Bireysel farklılıklar ve benzerlikler konusunda ilişkilendirilir.)
	3. Kendisi ile başka bir toplumdaki yaşlılarının günlük yaşamlarını karşılaştırır.	 “Ortak Yönlerimiz” (Değişik ülkelerde yaşayan çocukların benzerlik ve farklılıklarına ilişkin tablo yapılır.) (3. kazanım)	X İnsanlar ve Yönetim (23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlamalarıyla ilişkilendirilir.)
4. Toplumlar arasında ortak kutlanan özel günlere örnekler verir.	 “Güzel Günler” (Toplumların kutladığı bayramlar ve ortak günleri karşılaştıran tablo oluşturulur.) (4. kazanım)	X Geçmişimi Öğreniyorum ( Kutlanan özel günler, gelenekler vb. kültürel özelliklerle ilişkilendirilir.)	
	 “İnternette Araştırıyoruz” (Uluslararası sportif faaliyetlerin yapıldığı şehirlerin özellikleri araştırılır.) (Tüm kazanımlar)		[!] Çeşitli toplumların kültürel özellikleri işlenirken giyim, yemek, özel günler gibi konular ele alınacaktır (2 ve 3. kazanımlar).
			[!] Toplumlara ait belirgin özellikleri içeren görsel materyaller (fotoğraf, film vb.) kullanılacaktır. (3. kazanım)
			[!]1. kazanım “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.
			[!] Doğrudan verilecek beceri: Kütüphane ve referans kaynakları kullanma
			[!] Doğrudan verilecek değer: Misafirperverlik
			 Bu ünite de gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı, eşleştirmeli, kısa cevaplı testler, öğrenci ürün dosyası (portfolyo), tutum ölçeği kullanılarak değerlendirme yapılabilir.



İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 4. SINIF PROGRAMI

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLARI İLE EŞLEŞEN ARA DİSİPLİN ALAN KAZANIMLARI TABLOSU

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	AFETTEN KORUNMA VE GÜVENLİ YAŞAM KAZANIMLARI
4	İnsanlar, Yerler ve Çevreler: Yaşadığımız Yer	Doğal afetler karşısında hazırlıklı olur.	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. İnsanların hayatlarını sürdürebilmek için neye ihtiyaç duyduklarını fark eder.</li> <li>2. Deprem anında gerekli ve gereksiz olan malzemeleri ayırt eder.</li> <li>3. Deprem sonrasında gerekli olan malzemeler hakkında fikir edinir.</li> <li>4. Çeşitli mekânlarda acil bir durumda gerekli olacak ve kullanılacak malzemeleri listeler.</li> <li>5. Sınıf tahliye çantası oluşturulması ve malzemelerin sağlanması konusunda aktif görev alır.</li> <li>6. Posterler hazırlayarak toplumun bu konuda bilgilenmesine destek verir.</li> <li>10. Farklı mekânlarda bir deprem sırasında yapılması gerekenleri tartışır.</li> <li>11. Deprem sırasında yapılması gerekenleri, deprem tatbikatında uygular.</li> <li>12. Artçı depremlerde de deprem sırasında yapılması gerekenleri uygular.</li> <li>13. Bir deprem sonrasında binadan tahliye yollarını bilir.</li> <li>14. Binanın tahliyesi sırasında karşılaşılabilecekleri tehlikelerin farkına varır.</li> <li>15. Binanın tahliyesi sırasında karşılaşılabilecekleri tehlikelere ilişkin yapabileceklerini açıklar.</li> </ol>

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 4. SINIF PROGRAMI

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLARI İLE EŞLEŞEN ARA DİSİPLİN ALAN KAZANIMLARI TABLOSU

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	GİRİŞİMCİLİK KAZANIMLARI
4	<b>Birey ve Toplum: Kendimi Tanıyorum</b>	Bireysel farklılıkları tanır ve kabul eder.	1. Kişiler arasındaki farklılıkları tanır.
	<b>Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Üretimden Tüketime</b>	İstek ve ihtiyaçlarını ayırt eder.	7. Gereksinim ile istek arasındaki farkı açıklar.
		Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir.	26. Kaynakları doğal, insan ve kapital olarak sınıflandırır.
		Kullandığı bazı ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını oluşturur.	13. Ürünlerin farklı üretim şekilleri olduğunu bilir.

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLARI İLE EŞLEŞEN ARA DİSİPLİN ALAN KAZANIMLARI TABLOSU

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	İNSAN HAKLARI ve VATANDAŞLIK KAZANIMLARI
4	<b>Gruplar, Kurumlar Sosyal Örgütler: Hep Birlikte</b>	İnsanların belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları grup, kurum ve sosyal örgütleri fark eder.  Ön bilgi ve yaşantısını kullanarak çevresindeki belli başlı sosyal problemler ya da ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirir.  Kendisi ile çevresindeki gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki etkileşime örnekler verir.	39. Sivil toplum kavramının önemini kavrar. 40. Sivil toplum örgütlerinin çalışmalarının yasal olduğunu bilir. 41. Yakın çevresindeki sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerinin farkında olur.

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 4. SINIF PROGRAMI

	<b>Güç, Yönetim ve Toplum: İnsanlar ve Yönetim</b>	Yaşadığı yerin yerel yönetim birimlerini tanır. Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde yerel yönetimlerin rolünü açıklar. Kamuoyunun yerel yönetimlere etkisine örnekler verir.	44. Yerel yönetimlerin hangi birimlerden oluştuğunu bilir.
		Büyük Millet Meclisinin açılışı ile ulusal egemenliği ilişkilendirir.	43. Ülkemizi yönetenlerin halkın oyu ile yönetime geldiklerini bilir. 50. Seçilme hakkının önemini kavrar. 57. Seçme hakkının önemini bilir ve bu hakkını gerektiği yerde kullanır.
4	<b>Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Üretimden Tüketime</b>	Satın alacağı ürünleri belirlenen standartlara göre değerlendirir.  Gerektiğinde bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır.	52. Tüketici olarak haklarını bilir ve kullanır. 53. Tüketici olarak hakları ihlal edildiğinde yasal yollardan haklarını arar. 54. Aldığı ürünlerin son kullanma tarihine dikkat etmenin bir tüketici hakkı olduğunu fark eder.

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLARI İLE EŞLEŞEN ARA DİSİPLİN ALAN KAZANIMLARI TABLOSU

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	KARİYER BİLİNCİ GELİŞTİRME KAZANIMLARI
4	<b>Birey ve Toplum: Kendimi Tanıyorum</b>	Bireysel farklılıkları tanır ve kabul eder.	2. İnsanların tek ve kendine özgü olduğunu fark eder.
	<b>Kültür ve Miras: Geçmişimi Öğreniyorum</b>	Millî Mücadele'nin kazanılmasında ve Cumhuriyetin ilamında Atatürk'ün rolünü fark eder.	18. Liderlerin gruplar ve toplumlar üzerindeki etkilerini araştırır. 19. Liderlik becerilerine örnek verir.

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 4. SINIF PROGRAMI

	<b>Gruplar, Kurumlar, Sosyal Örgütler: Hep Birlikte</b>	İnsanların belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları grup, kurum ve sosyal örgütleri fark eder. Ön bilgi ve yaşantısını kullanarak çevresindeki belli başlı sosyal problemler ya da ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirir. Kendisi ile çevresindeki gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki etkileşime örnekler verir.	15. Hayatımızı kolaylaştırmak için çalışanları tanır ve yaptığı işleri açıklar. 16. Başkalarına hizmet etmeyi içeren hizmetleri tanır.
--	---	---	---

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	ÖZEL EĞİTİM KAZANIMLARI
4	<b>Birey ve Toplum: Kendimi Tanıyorum</b>	Bireysel farklılıkları tanır ve kabul eder.	1. Kişilerin yetenek, beceri ve güçlerinin değişik olabileceğinin farkına varır. 2. Kendi farklılığını kabullenir.
		Başkalarının duygu ve düşüncelerini saygı ile karşılar.	2. Farklılıklara karşı anlayış ve saygı gösterir. 8. Başkalarının duygularının farkında olur.
		Farklı durumlara ait farklı duygu ve düşüncelerini ifade eder.	6. Kendini ifade edebilme becerisi geliştirir.

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 4. SINIF PROGRAMI














SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLARI İLE EŞLEŞEN ARA DİSİPLİN ALAN KAZANIMLARI TABLOSU

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	REHBERLİK ve PSİKOLOJİK DANIŞMA KAZANIMLARI
4	<b>Birey ve Toplum: Kendimi Tanıyorum</b>	Bireysel farklılıkları tanır ve kabul eder.	1. Kendinin ve diğer insanların fiziksel, zihinsel ve duygusal özelliklerini tanır.
		Duyguları ve düşünceleri arasındaki ilişkiyi fark eder. Farklı durumlara ait farklı duygu ve düşüncelerini ifade eder.	12. Farklı durumlarda farklı duygu ve düşünceler yaşayabileceğinin farkında olur.
		Başkalarının duygu ve düşüncelerini saygı ile karşılar.	4. İnsanların fikirlerine, ilgilerine ve duygularına saygı gösterir.
	<b>Kültür ve Miras: Geçmişimi Öğreniyorum</b>	Milli Mücadele'nin kazanılmasında ve Cumhuriyetin ilanında Atatürk'ün rolünü fark eder.	7. Lider ve grup üyeleri arasındaki etkileşimi açıklar.
	<b>Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Üretimden Tüketime</b>	Satın alacağı ürünleri belirlenen standartlara göre değerlendirir.	5. a. Karar vermenin önemini açıklar. 5. b. Kendisiyle ilgili kararlar verir.
		İhtiyaçlarla meslekleri ilişkilendirir.	10. İnsanlarla meslekler arasındaki ilişkiyi kavrar.
<b>Gruplar, Kurumlar, Sosyal Örgütler: Hep Birlikte</b>	Okulunda ve yakın çevresinde katılacağı sosyal ve eğitsel etkinliklere karar verir.	6. Çevrede bulunan sportif ve kültürel etkinliklerden haberdar olur.	



SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	SAĞLIK KÜLTÜRÜ KAZANIMLARI
4	<b>Birey ve Toplum: Kendimi Tanıyorum</b>	Bireysel farklılıkları tanır ve kabul eder.	11. Bireysel farklılıklara saygı duyar.
		Başkalarının duygu ve düşüncelerini saygı ile karşılar.	10. Başkalarının duygularına duyarlı olur.
	<b>Gruplar, Kurumlar Sosyal Örgütler: Hep Birlikte</b>	Ön bilgi ve yaşantısını kullanarak çevresindeki belli başlı sosyal problemler ya da ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirir.	31. Sağlık alanında çalışan kurum ve kişileri tanır. 32. Sağlık kurumlarının genel işlevini açıklar.

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 5. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: BİREY VE TOPLUM .....5. sınıf

1.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
<b>HAKLARIMI ÖĞRENYORUM</b>	<p><b>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Bulunduğu çeşitli grup ve kurumlar içindeki yerini belirler.</li> <li>2. İçinde bulunduğu gruplar ile gruplara ait rolleri ilişkilendirir.</li> <li>3. Katıldığı gruplarda aldığı roller ile rollerin gerektirdiği hak ve sorumlulukları ilişkilendirir.</li> <li>4. Çocuk olarak haklarını fark eder.</li> </ol>	<p> “Resimli Grafik Oluşturuyoruz” (Resimli grafikler kullanılarak sosyal grupların yapısı incelenir.) (1. kazanım)</p> <p> “Kampa Gidelim” (Bir kamp ortamı tasarlanarak, beyin fırtınası ile öğrenciler tarafından kamp kuralları ve sorumlulukları belirlenir.) (2, 3. kazanım)</p> <p> “Sorumluluklarımız” (Verilen durumlara ilişkin sorumluluklar belirlenir.) (2, 3. kazanım)</p> <p> “Sorumluluk” (Evde, okulda ve sokaktaki sorumluluklara örnekler verilir.) (2, 3. kazanım)</p> <p> “Benim Haklarım” (Verilen durumlar -çalışan çocuklar, kız çocuklarının eğitimi vb.- Çocuk Hakları Sözleşmesi’ndeki ilgili maddelerle ilişkilendirilerek tartışılır.) (4. kazanım)</p>	<p> Rehberlik Servisi (Çocuk Hakları Sözleşmesi, rol, hak ve sorumluluk ilişkileri konusunda iş birliği yapılmalıdır).</p> <p> 4 kazanım “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.</p> <p> İnsan Hakları ve Vatandaşlık (3- 2,14); (4-18)</p> <p> Kariyer Bilinci Geliştirme (2-4); (3- 12,14)</p> <p> Rehberlik ve Psikolojik Danışma (2-1); (3-4)</p> <p> <b>Doğrudan verilecek beceri:</b></p> <p><b>Yazılı anlatım</b></p> <p> <b>Doğrudan verilecek değer: Sorumluluk</b></p> <p> Bu ünite de öz değerlendirme formu, tartışma, eşleştirme türü ve açık uçlu sorular kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>













 :Sınıf-okul içi etkinlik  :Okul dışı etkinlik  :İnceleme gezisi  :Uyarı  :Ders içi ilişkilendirme  :Diğer derslerle ilişkilendirme  :Ölçme ve Değerlendirme

 :Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir.)  :Uyarı (Atatürkçülük konuları ile ilişkilendirme. Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakamlar Atatürkçülük ile ilgili hedef ve açıklamaları gösterir.)


İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 5. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: KÜLTÜR VE MİRAS.....

5. sınıf

2.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
<b>ADIM ADIM TÜRKİYE</b>	<p><b>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve yapıtları tanır.</li> <li>2. Ülkemizin çeşitli yerlerindeki kültürel özelliklere örnekler verir.</li> <li>3. Ülkemizin çeşitli yerleri ile kendi çevresinin kültürel özelliklerini benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırır.</li> <li>4. Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki önemini açıklar.</li> <li>5. Kanıt kullanarak Atatürk inkılablarının öncesi ile sonrasındaki günlük yaşamı karşılaştırır.</li> <li>6. Atatürk inkılablarıyla ilkelerini ilişkilendirir.</li> </ol>	<p> “Üç Taş Oyunu” (Ülkemizdeki doğal varlıklar ile tarihî mekân, nesne ve yapıtlarla ilgili soruları cevaplamaya yönelik bir oyun oynanır.) (1. kazanım)</p> <p> “Sanal Alan Gezisi” (Ülkemizdeki doğal varlıklar, tarihî mekânlar, nesnelere, yapıtlar hakkında internet araştırması yapılır.) (1. kazanım)</p> <p> “Bir Gezi Yapalım” (Tarihî mekân, müze ve anıtlara gezi yapılır. Örnek: Anıtkabir Gezisi.) (1. kazanım)</p> <p> “Yerel Tarih Çalışması” (Çevredeki tarihî mekân, nesne ve yapıtlarla ilgili araştırma raporu hazırlanır.) (1, 3. kazanım)</p> <p> “Hikâye Okuma Bayramı” (Okuma etkinlikleriyle, seçilen hikâye, masal, efsane ya da destanlardaki kültürel izler fark edilir.) (2, 3, 4. kazanım)</p> <p> “Grafik Yorumluyoruz” (Grafiklerle Atatürk dönemi gelişmeleri yorumlanır ‘1923-1938’.) (5, 6. kazanım)</p> <p> “Film İzliyoruz” (Atatürk ve Cumhuriyet konulu filmler izlenir.) (5, 6. kazanım)</p> <p> “Fotoğraf İnceliyoruz” (Fotoğraflar kullanılarak Cumhuriyet sonrası günlük yaşamdaki değişiklikler yorumlanır.) (5, 6. kazanım)</p>	<p> 5. kazanım için Türkçe dersi “Görsel Okuma” öğrenme alanı (2, 3, 6. kazanımlar)</p> <p> 5. kazanım için Matematik dersi “Çizgi Grafiği” alt öğrenme alanı (1,2. kazanım)</p> <p>XBölgemizi Tanıyalım (Bölgesindeki doğal varlıklarla ilgili ilişkilendirme yapılabilir). [!]</p> <p>[!] Atatürkçülük ile ilgili konular (5,6-1,2,3, 6,7,8,11,12,13,14); (6-4,5,9,16,17,18,19,20,21,22,23,24)</p> <p>[!] Kültürel öğeler öğretilirken il yıllıklarından faydalanılır.</p> <p>[!] 1 ve 2. kazanımlar “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>[!] 1, 2, 3, 4 ve 5. kazanımlar Müze İle Eğitimle ilişkilendirilecektir.</p> <p> İnsan Hakları ve Vatandaşlık (5- 5,7)</p> <p>[!] <b>Doğrudan verilecek beceri: Görsel kanıt kullanma (nesne, minyatür, gravür, fotoğraf, karikatür, grafik, temsili resim vb.)</b></p> <p>[!] <b>Doğrudan verilecek değer: Estetik</b></p> <p> Bu ünite de gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, proje hazırlama, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı, eşleştirmeli testler, öğrenci ürün dosyası (portfolyo) kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 :Sınıf-okul içi etkinlik  :Okul dışı etkinlik  :İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme  :Diğer derslerle ilişkilendirme  :Ölçme ve Değerlendirme

 :Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir.) [!]:Uyarı (Atatürkçülük konuları ile ilişkilendirme. Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakamlar Atatürkçülük ile ilgili hedef ve açıklamaları gösterir.)

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 5. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER .....5. sınıf

3.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
<b>BÖLGEMİZİ TANIYALIM</b>	<p><b>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Türkiye'nin kabartma haritası üzerinde, yaşadığı bölgenin yüzey şekillerini genel olarak tanır.</li> <li>2. Yaşadığı bölgede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.</li> <li>3. Yaşadığı bölgedeki insanların yoğun olarak yaşadıkları yerlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir.</li> <li>4. Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir.</li> <li>5. Yaşadığı bölgede görülen bir afet ile bölgenin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.</li> <li>6. Kültürümüzün sözlü ve yazılı öğelerinden yola çıkarak, doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklendirir.</li> <li>7. Yaşadığı bölgede görülen doğal afetlerin zararlarını artıran insan faaliyetlerini fark eder.</li> </ol>	<p> “Kabartma Harita Yapalım” (Basit malzemeler kullanılarak yüzey şekillerini gösteren kabartma harita yapılır.) (1. kazanım)</p> <p> “Turist Rehberi Olalım”(Yaşanılan bölgenin genel özelliklerini anlatan bir kitapçık hazırlanır.) (1, 2, 3, 4, 5. kazanım)</p> <p> “Bölgemizi Tanıyalım” (Yaşadıkları bölgede belirlenen bir yere gezi düzenlenir.) (3, 4. kazanım)</p> <p> “Kızılırmak Türküsü” (Aşık Veysel’in Kızılırmak Türküsü doğal afet bilgisi çerçevesinde incelenir.) (2, 6. kazanım)</p> <p> “Fotoğrafların Dili” (Bölgenin coğrafi özelliklerini yansıtan resim veya fotoğraflar incelenir.) (3, 4, 5. kazanım)</p> <p> “İnternette Araştırıyoruz” (Bölge ile ilgili çeşitli bilgiler ve fotoğraflar araştırılır.) (3, 4, 5, 6. kazanım)</p> <p> “Film İzliyoruz” (Deprem konulu filmler izlenir.) (5, 6, 7. kazanım)</p> <p> “Geçmişten Günümüze” (Bölgesinde sıkça görülen bir afet ile ilgili sözlü tarih çalışması yapılır.) (6. kazanım)</p> <p> “Deprem Tatbikatı” (Deprem tatbikatı yapılır.) (7. kazanım)</p> <p> “Sınıf Tahliye Çantası Hazırlama” (7. kazanım)</p>	<p> 2. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi “Maddenin Değişimi ve Tanınması” ünitesi (1.1 kazanımları)</p> <p> 3. kazanım için Matematik dersi “Doğal Sayılarla Toplama İşlemi” alt öğrenme alanı (4. kazanım )</p> <p> 3. kazanım için Matematik dersi “Doğal Sayılarla Çıkarma İşlemi” alt öğrenme alanı (4. kazanım )</p> <p>[!]Yaşadığı bölge ile coğrafi bölge kastedilmektedir.</p> <p>[!] Sözlü ve yazılı kültür öğeleri olarak türkü, şarkı, mâni, masal vb. verilecek. (6. kazanım)</p> <p>[!]Nüfusun yoğun olarak bulunduğu yerler resimli bir harita üzerinde verilir.( 3. kazanım )</p> <p>[!]Yaşanılan bölgede sıkça görülen bir afet seçilecektir. (5,6 ve 7. kazanım )</p> <p>[!]Deprem Haftası ile ilişkilendirilecektir.(5,6 ve 7. kazanım)</p> <p>[!] 4 ve 7. kazanımlar “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>☞ Afetten Korunma ve Güvenli Yaşam (7- 5, 6, 10, 11)</p> <p>[!] <b>Doğrudan verilecek beceri: Gözlem</b></p> <p>[!] <b>Doğrudan verilecek değer: Doğal çevreye duyarlılık</b></p> <p> Bu ünite, gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, proje hazırlama, performans değerlendirme, kavram haritası hazırlama çoktan seçmeli, boşluk doldurma testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>















:Sınıf-okul içi etkinlik :Okul dışı etkinlik :İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme :Diğer derslerle ilişkilendirme :Ölçme ve Değerlendirme

☞:Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir.)[!]:Uyarı (Atatürkçülük konuları ile ilişkilendirme. Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakamlar Atatürkçülük ile ilgili hedef ve açıklamaları gösterir.)



İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 5. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM .....5. sınıf

4.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
ÜRETTİKLERİMİZ	<p><b>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder.</li> <li>Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir.</li> <li>Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.</li> <li>Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir.</li> <li>Ekonomideki insan etkisini fark eder.</li> <li>Üretime katkıda bulunma konusunda görüş oluşturur.</li> <li>İş birliği yaparak üretime dayalı yeni fikirler geliştirir.</li> </ol>	<p> “Bir Gezi Yapalım” (Yakın çevredeki bir üretim merkezine inceleme gezisi yapılır.) (1, 2, 3, 4. kazanım)</p> <p> “İnternette Araştırıyoruz” (Yaşanılan bölgedeki bir ekonomik faaliyete ilişkin internet araştırması yapılır.) (1. kazanım)</p> <p> “Röportaj Yapıyoruz” (Bir meslek sahibi ile mesleği üzerine röportaj yapılır.) (3. kazanım)</p> <p> “Hayat Haritası” (Çevresindeki veya Türkiye’deki bir girişimcinin hayat haritası çıkarılır.) (5. kazanım)</p> <p> “Yapıyorum, Satıyorum” (Bir ürün tasarlanarak onu en iyi şekilde pazarlama projeleri yapılır.) (6, 7. kazanım)</p>	<p> 4. kazanım için Matematik dersi “Çizgi Grafiği” alt öğrenme alanı (1 ve 2. kazanım)</p> <p> Girişimciliğin ekonomik sürece etkisi vurgulanır. (5. kazanım)</p> <p> 5. kazanım “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>X “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesinin 2. kazanımı ile ilişkilendirilir.</p> <p> Girişimcilik (1-27); (3-28)</p> <p> Kariyer Bilinci Geliştirme (3-11)</p> <p> Rehberlik ve Psikolojik Danışma(2,3- 6)</p> <p> <b>Doğrudan verilecek beceri:Basit istatistik verileri okuma</b></p> <p> <b>Doğrudan verilecek değer: Çalışkanlık</b></p> <p> Bu ünite de gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, proje, çoktan seçmeli, boşluk doldurulmalı testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 5. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM.....5. sınıf









5.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
<b>GERÇEKLEŞEN DÜŞLER</b>	<p><b>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Buluşlarla teknolojik gelişmeleri ilişkilendirir.</li> <li>2. Buluşların ve teknolojik ürünlerin toplum hayatımıza etkilerini tartışır.</li> <li>3. Buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özelliklerinin farkına varır.</li> <li>4. Kanıtlara dayanarak, Atatürk'ün bilim ve teknolojiye verdiği önemi gösterir.</li> <li>5. Bilim ve teknoloji ile ilgili, düzeyine uygun süreli yayınları tanır ve izler.</li> <li>6. Yaptığı çalışmalarda yararlandığı kaynakları gösterir.</li> </ol>	<p>🏠 “Röportaj Yapıyoruz” (Bazı buluş ve teknolojik gelişmelerden önce gündelik hayatın nasıl olduğuna dair aile büyükleri ile röportaj yapılır.) (1, 2. kazanım)</p> <p>🏠 “Olmasaydı, Ne Olurdu?” (Bir alet veya ürünün günlük hayatımızda olmadığı varsayılan bir durum hakkında beyin fırtınası yapılır.) (1, 2. kazanım)</p> <p>🏠 “Nereden Nereye” (Teknolojik gelişmelerin toplum hayatımıza etkilerini ortaya koyan beyin fırtınası yapılır.) (2. kazanım)</p> <p>🏠 “Düşlerini Gerçekleştirenler” (Bir bilim insanının hayatı hakkında araştırma raporu yazılır.) (3. kazanım)</p> <p>🏠 “Atatürk ve Bilim” (Atatürk'ün bilim ve teknoloji konusundaki sözleri ve bilimsel çalışmaları araştırılır.) (4. kazanım)</p> <p>🏠 “Cesur Yürek” (Bir bilim insanının biyografisi incelenir.) (3, 5, 6. kazanım)</p> <p>🏠 “Emeğe Saygı” (Bilim insanlarının emeklerine saygıyı anlatan bir hikâye yazılır.) (6. kazanım)</p>	<p>☐ 5. kazanım için Türkçe dersi “Okuma” öğrenme alanı; Tür, yöntem ve tekniklere uygun okuma. (9. kazanım)</p> <p>X Adım Adım Türkiye (Toplumsal hayat çerçevesinde buluşlar ve teknolojik gelişmeler ile çevrenin kültürel özellikleri arasında ilişki kurulur.)</p> <p>[!] Öğrencinin çevresinde gördüğü ve günlük yaşamında kullanabileceği teknolojik ürünler ele alınacaktır.(2. kazanım)</p> <p>[!] 2. kazanım “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>[!] 1, 2, 3 ve 4.. kazanımlar Müze İle Eğitimle ilişkilendirilecektir.</p> <p>☞ İnsan Hakları ve Vatandaşlık (2,3-12)</p> <p>[!] <b>Doğrudan verilecek beceri: Kütüphane ve referans kaynakları kullanma</b></p> <p>[!] <b>Doğrudan verilecek değer: Akademik dürüstlük</b></p> <p>📖 Bu ünite de gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı, eşleştirmeli testler, öğrenci ürün dosyası (portfolyo), tutum ölçeği kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

🏠:Sınıf-okul içi etkinlik 🏠:Okul dışı etkinlik 🚗:İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme ☐:Diğer derslerle ilişkilendirme 📖:Ölçme ve Değerlendirme

☞:Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir.)[!]:Uyarı (Atatürkçülük konuları ile ilişkilendirme. Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakamlar Atatürkçülük ile ilgili hedef ve açıklamaları gösterir.)

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 5. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: GRUPLAR, KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER.....5. sınıf











6.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
TOPLUM İÇİN ÇALIŞANLAR	<p><b>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Toplumun temel ihtiyaçlarıyla bu ihtiyaçlara hizmet eden kurumları ilişkilendirir.</li> <li>2. Kurumların insan yaşamındaki yeri konusunda görüş oluşturur.</li> <li>3. Sivil toplum kuruluşlarını etkinlik alanlarına göre sınıflandırır.</li> <li>4. Sivil toplum kuruluşlarının etkinliklerinin sonuçlarını değerlendirir.</li> <li>5. Bireylerin rolleri açısından sivil toplum kuruluşlarını resmî kurum ve kuruluşlarla karşılaştırır.</li> </ol>	<p> “Ben Bir Grafikerim” (Bir kurumla ilgili amblem, afiş veya poster tasarlanır.) (1, 2. kazanım)</p> <p> “Film İzliyoruz” (Sivil toplum kuruluşlarının etkinlikleri ile ilgili filmler izlenir.) (2, 3, 4, 5. kazanım)</p> <p> “Bilinçlendirme Kampanyası” (Katılım bilinci ve toplumsal duyarlılığı geliştirmeye yönelik herhangi bir konu/sorun ile ilgili bilinçlendirme kampanyası düzenlenir.) (4, 5. kazanım)</p> <p> “Ne Yapabiliriz?” (Seçilen sivil toplum kuruluşunun yapmış olduğu bir etkinlik değerlendirilir.) (3, 4, 5. kazanım)</p> <p> “Bir Gezi Yapalım” ( Bir sivil toplum kuruluşuna veya kuruma gezi düzenlenir.) (2, 4. kazanım)</p> <p> “Hayaller Gerçek Oldu” (Farklı iki amatör tiyatro grubunun çalışmaları değerlendirilerek işbirliği ve sosyal katılımın önemi vurgulanır.) (4, 5. kazanım)</p> <p> “Kaynaklardan Araştıralım” (Dernek, oda, vakıf, örgüt, katılım gibi üniteye geçen kavramlar araştırılır.) (Tüm kazanımlar)</p>	<p>X Bölgemizi Tanıyalım (Doğal afetler ve toplum hayatımıza etkileri ile ilişkilendirilir.)</p> <p>[!] Özellikle eğitim, sağlık, çevre çocuk hakları ve kadın hakları ile ilgili sivil toplum kuruluşları vurgulanır.</p> <p>[!] 1, 2, 3, 4 ve 5. kazanımlar “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>⇒ İnsan Hakları ve Vatandaşlık (1, 2, 3, 4, 5 – 39, 40, 41)</p> <p>[!] <b>Doğrudan verilecek beceri: Sosyal katılım</b></p> <p>[!] <b>Doğrudan verilecek değer: Dayanışma</b></p> <p> Bu üniteye gözlem, öz değerlendirme formu, proje, öğrenci ürün dosyası (portfolyo) kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 :Sınıf-okul içi etkinlik  :Okul dışı etkinlik  :İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme  :Diğer derslerle ilişkilendirme  :Ölçme ve Değerlendirme

⇒:Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir.)[!]:Uyarı (Atatürkçülük konuları ile ilişkilendirme. Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakamlar Atatürkçülük ile ilgili hedef ve açıklamaları gösterir.)

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 5. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM.....5. sınıf

7.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
<b>BİR ÜLKE, BİR BAYRAK</b>	<b>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</b>	 “İnternette Araştırıyoruz” (Merkezî yönetim birimlerinin tanıtıldığı sitelerden araştırma yapılır.) (1. kazanım)	X Toplum İçin Çalışmalar ünitesi (Toplumun ihtiyaçları ile merkezî ve merkeze bağlı yönetim birimleri ilişkilendirilir.
	1. Toplumsal yaşamı düzenleyen yasaların varlığını ve önemini fark eder.	 “Hükümet Kurma” (Cumhurbaşkanının ve bazı bakanlıkların temel görevlerini kavratma amaçlı drama çalışması yapılır.) (3. kazanım)	☐ 1. kazanım için Matematik dersi “Olasılık” alt öğrenme alanı (3. kazanım )
	2. Yaşadığı yerdeki merkeze bağlı yönetim birimleri ile bu birimlerin temel görevlerini ilişkilendirir.	 “Okul Meclisi” (Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesine uygun olarak meclis oluşturulur.) (3, 4. kazanım)	[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (5-15); (1-25); (5-26, 27)
	3. Merkezî yönetim birimlerini tanıyarak bu birimleri temel görevleriyle ilişkilendirir.	 “Okul (Sınıf Sözleşmesi” (Okul kurulunun belirlediği öğrencilerle okuldaki demokratik haklarla ilgili sözleşme hazırlama çalışması yapılır.) (1, 4. kazanım)	[!]Merkeze bağlı yönetim birimleri olarak kaymakamlık ve valilik ele alınır. (2. kazanım)
	4. Demokratik yönetim birimlerindeki yetki ile ulusal egemenlik arasındaki ilişkiyi açıklar.	 “Sınıf Anayasası” (Sınıf içerisinde öğrenciler tarafından sınıf ve okul kurallarını içeren bir sınıf anayasası hazırlanır.) (5. kazanım)	[!] Devletin temel görevlerinde eğitim, adalet, sağlık ve güvenlik konuları ele alınır. (3. kazanım)
5. Ulusal Egemenlik ve bağımsızlık sembollerine değer verir.	 “Mehmet Akif Ersoy Evi Gezisi” (İstiklâl Marşımızın yazarı Mehmet Akif Ersoy’un evine gezi yapılır.) (5. kazanım)	[!] Merkezî yönetim birimleri olarak İç İşleri, Dış İşleri, Millî Eğitim, Sağlık, Adalet, Kültür ve Turizm Bakanlıkları verilerek temel görevleri ele alınır.	
	 “Bayrağımızın Tarihi” (Ulusal egemenlik sembollerimizden bayrağımızın tarihi hakkında araştırma yapılır.) (5. kazanım)	[!] 2, 3 ve 4. kazanımlar “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.	
	 “Sözlük Çalışması” (Yasa, anayasa, yetki, merkezî yönetim, bakan, bakanlık kavramları araştırılır.) (Tüm kazanımlar)	[!] 5. kazanım Müze İle Eğitimle ilişkilendirilecektir.	
		 “Mehmet Akif Ersoy Evi Gezisi” (İstiklâl Marşımızın yazarı Mehmet Akif Ersoy’un evine gezi yapılır.) (5. kazanım)	☞ İnsan Hakları ve Vatandaşlık (1- 16); (3-42); (4- 35,36,37); (5-17)
			☞ Rehberlik ve Psikolojik Danışma (1-5 )
			[!] <b>Doğrudan verilecek beceri: Basılı ve görsel kaynakları (gazete, televizyon vb.) kullanma ve değerlendirme (5N 1K Formülü)</b>
			[!] <b>Doğrudan verilecek değer: Adil olma, bayrağa ve İstiklâl Marşı’na saygı</b>
			 Bu ünite de gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, proje, çoktan seçmeli, kısa cevaplı, boşluk doldurmalı, eşleştirmeli testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

 :Sınıf-okul içi etkinlik  :Okul dışı etkinlik  :İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme ☐:Diğer derslerle ilişkilendirme  :Ölçme ve Değerlendirme

☞:Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir.) [!]:Uyarı (Atatürkçülük konuları ile ilişkilendirme. Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakamlar Atatürkçülük ile ilgili hedef ve açıklamaları gösterir.)

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 5. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: KÜRESEL BAĞLANTILAR

5. sınıf

8.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
HEPİMİZİN DÜNYASI	<p><b>Bu ünitenin sonunda öğrenciler,</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>Dünya çocuklarının ortak yönlerini ve ilgi alanlarını fark eder.</li> <li>Ülkeler arasında ekonomik alışveriş olduğunu fark eder.</li> <li>Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır.</li> <li>Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.</li> <li>Ortak mirasın tanınmasında turizmin yerini fark eder.</li> <li>Turizmin uluslararası ilişkilerdeki yeri konusunda bakış açısı geliştirir.</li> </ol>	<p> “Film İzliyoruz” (Çocuk filmleri ya da turizmle ilgili belgesel filmler izlenir.) (1, 6. kazanım)</p> <p> “Eşyanın Yolculuğu” (Öğrenci tarafından kullanılan herhangi bir eşyanın üretildiği yerden bize ulaşana kadar geçen öyküsünü anlatan bir metin hazırlanır). (2, 3. kazanım)</p> <p> “Harikalar Diyarı” (Çeşitli malzemeler kullanılarak dünya ortak mirasına ait nesnelerin maketleri yapılır.) (4, 5. kazanım)</p> <p> “Mimar Sinan’ın Eserlerini Tanıyoruz” (Ortak miras eserlerimizden tarihi eserleri tanıtmak amacıyla bir gezi düzenlenir.) (4, 5. kazanım)</p> <p> “Sanal Alan Gezisi” (İnternette ortak miras konulu sanal alan gezisi yapılır.) (5. kazanım)</p>	<p><input type="checkbox"/> 3. kazanım için Türkçe dersi “Konuşma” öğrenme alanı, Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Konuşma. (2.kazanım)</p> <p><input type="checkbox"/> 4. kazanım için Matematik dersi “Geometrik Cisimler” alt öğrenme alanı (1.kazanım)</p> <p>[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (1,2,3,4,5,6 -10)</p> <p>[!] Çocuk klasikleri, çizgi filmler, sinema, spor, müzik, bilgisayar oyunları vb. konulardan örnekler seçilerek eleştirel düşünme etkinlikleri yapılır. (1. kazanım)</p> <p>[!] Ortak miras öğelerinden somut olanlar ele alınır. (4. kazanım)</p> <p>[!] 2, 3 ve 6. kazanımlar “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>[!] 4. kazanım Müze İle Eğitimle ilişkilendirilecektir.</p> <p>X Ürettiklerimiz (Çevremizdeki ekonomik faaliyetler konusuyla ilişkilendirilir.)</p> <p>X Adım Adım Türkiye (Ülkemizin kültürel özellikleri ortak miras ve turizm konusu ile ilişkilendirilir.)</p> <p><b>[!]Doğrudan verilecek beceri: Olgu ve düşünceleri ayırt etme</b></p> <p><b>[!]Doğrudan verilecek değer: Tarihsel mirasa duyarlılık</b></p> <p> Bu ünite de gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, proje hazırlama, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı, eşleştirmeli testler, öğrenci ürün dosyası (portfolyo), tutum ölçeği kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

:Sınıf-okul içi etkinlik :Okul dışı etkinlik :İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme  :Diğer derslerle ilişkilendirme :Ölçme ve Değerlendirme

:Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir.) [!]:Uyarı (Atatürkçülük konuları ile ilişkilendirme. Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakamlar Atatürkçülük ile ilgili hedef ve açıklamaları gösterir.)

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 5. SINIF PROGRAMI

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLARI İLE EŞLEŞEN ARA DİSİPLİN ALAN KAZANIMLARI TABLOSU

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	AFETTEN KORUNMA VE GÜVENLİ YAŞAM KAZANIMLARI
5	<b>İnsanlar Yerler Çevreler: Bölgemizi Tanıyalım</b>	Yaşadığı bölgede görülen doğal afetlere neden olan uygulamaları fark eder.	5. Sınıf tahliye çantası oluşturulması ve malzemelerin sağlanması konusunda aktif görev alır. 6. Posterler hazırlayarak toplumun bu konuda bilgilenmesine destek verir. 10. Farklı mekânlarda bir deprem sırasında yapılması gerekenleri tartışır. 11. Deprem sırasında yapılması gerekenleri, deprem tatbikatında uygular.

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	GİRİŞİMCİLİK KAZANIMLARI
5	<b>Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ürettiklerimiz</b>	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder.	27. Yaşadığı bölgedeki kaynakları araştırır.
		Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.	28. Yaşadığı bölge içinde ekonomik dayanışmayı fark ederler.

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 5. SINIF PROGRAMI

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLARI İLE EŞLEŞEN ARA DİSİPLİN ALAN KAZANIMLARI TABLOSU

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	REHBERLİK ve PSİKOLOJİK DANIŞMA KAZANIMLARI
5	<b>Birey ve Toplum: Haklarımı Öğreniyorum</b>	İçinde bulunduğu gruplar ve gruplara ait rolleri ilişkilendirir.	1. Bir grup içinde çeşitli rollerin önemini kabul eder.
		Katıldığı gruplarda aldığı roller ile rollerin gerektirdiği hak ve sorumlulukları ilişkilendirir.	4. Okuldaki sorumluluklarını bilir.
	<b>Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ürettiklerimiz</b>	Bölgesindeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.	6. Meslek seçimini etkileyen faktörleri açıklar.
	<b>Güç, Yönetim ve Toplum: Bir Ülke, Bir Bayrak</b>	Toplumsal yaşamı düzenleyen yasaların varlığını ve önemini fark eder.	5. Kuralların insan hayatındaki önemini kavrar.

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	KARİYER BİLİNCİ GELİŞTİRME KAZANIMLARI
5	<b>Birey ve Toplum: Haklarımı Öğreniyorum</b>	İçinde bulunduğu gruplar ve gruplara ait rolleri ilişkilendirir.	4. Bir bireyin sahip olabileceği değişik rolleri belirtir.
		Katıldığı gruplarda aldığı roller ile rollerin gerektirdiği hak ve sorumlulukları ilişkilendirir.	12. Kişisel sorumluluğun ve iyi çalışma alışkanlıklarının önemini açıklar. 14. Aile üyeleri arasındaki bağlılığı, birlikte çalışmayı ve sorumluluğu açıklar.
	<b>Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ürettiklerimiz</b>	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.	11. Kendi yerel çevresinde bulunan meslekleri belirler.

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 5. SINIF PROGRAMI

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLARI İLE EŞLEŞEN ARA DİSİPLİN ALAN KAZANIMLARI TABLOSU

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	İNSAN HAKLARI ve VATANDAŞLIK EĞİTİMİ KAZANIMLARI
5	<b>Birey ve Toplum: Haklarımı Öğreniyorum</b>	Katıldığı gruplarda aldığı roller ile rollerin gerektirdiği hak ve sorumlulukları ilişkilendirir.	2. Haklarını korumanın önemini açıklar. 14. Sorumluluklarını evde ve okulda yerine getirir.
		Çocuk olarak haklarını fark eder.	18. Çocuk haklarına dair sözleşmenin önemini kavrar.
	<b>Kültür ve Miras: Adım Adım Türkiye</b>	Görsel kanıt kullanarak Atatürk İnkılâpları öncesi ile sonrası günlük yaşamı karşılaştırır.	5. Atatürk İnkılâplarının, insan haklarının ülkemizde gelişimi için önemli olduğunu fark eder. 7. Kadın ve erkeklerin cumhuriyetle birlikte yeni haklar elde ettiğini bilir.
	<b>Bilim, Teknoloji ve Toplum: Gerçekleşen Düşler</b>	Buluş ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatımıza etkilerini tartışır. Buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özelliklerinin farkına varır.	12. Bilimsel çalışmalara ve çalışmaları yapan kişilere saygı duyar.



İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 5. SINIF PROGRAMI

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLARI İLE EŞLEŞEN ARA DİSİPLİN ALAN KAZANIMLARI TABLOSU

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	İNSAN HAKLARI ve VATANDAŞLIK EĞİTİMİ KAZANIMLARI
5	<b>Gruplar, Kurumlar Sosyal Örgütler: Toplum İçin Çalışanlar</b>	Toplumun temel ihtiyaçlarıyla kurumları ilişkilendirir. Kurumların insan yaşamındaki yeri konusunda görüş oluşturur.	39. Sivil toplum kavramının önemini kavrar.
		Sivil toplum kuruluşlarını etkinlik alanlarına göre sınıflandırır.	40. Sivil toplum örgütlerinin çalışmalarının yasal olduğunu bilir.
	Sivil toplum kuruluşlarının etkinliklerinin sonuçlarını değerlendirir.	41. Yakın çevresindeki sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerinin farkında olur.	
	Bireylerin rolleri açısından sivil toplum kuruluşlarını resmî kurum ve kuruluşlarla karşılaştırır.		
	<b>Güç, Yönetim ve Toplum: Bir Ülke, Bir Bayrak</b>	Toplumsal yaşamı düzenleyen yasaların varlığını ve önemini fark eder.	16. Hukuk kurallarının toplumsal yaşamı kolaylaştıran bir değerler sistemi olduğunu kabul eder.
Merkezî yönetim birimlerini tanıyarak temel görevleriyle ilişkilendirir.		42. Merkezî yönetimin hangi birimlerden oluştuğunu bilir.	
Demokratik yönetim birimlerindeki yetki ile ulusal egemenlik arasındaki ilişkiyi açıklar.		35. Demokrasi ve ilkelerinin önemini kavrar. 36. Demokrasinin insan hakları için vazgeçilmez bir değer taşıdığını takdir eder. 37. Demokrasinin temelinin özgürlük ve eşitliğe dayandığını bilir.	
Ulusal egemenlik sembollerine değer verir.		17. T.C. Anayasasının varlığının farkına varır.	

**İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ (4-5. SINIF) ÖĞRETİM PROGRAMI**  
**ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONU VE KAZANIMLARI**

SINIF	ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONULAR VE AÇIKLAMALAR	ÖĞRENME ALANI/ ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
4. Sınıf	<b>1. Dayanışmanın toplum hayatındaki önemi</b> <b>Açıklama:</b> Toplumda dayanışmanın önemi açıklanarak dayanışmada iş bölümü yapmanın neden gerekli olduğu örneklerle açıklanır. Milli Mücadele’de yaşanan birlik ve beraberliğin temelinde dayanışmanın bulunduğu vurgulanır. Atatürk’ün millî birlik ve beraberliğe verdiği önemle ilgili söz ve uygulamalarından örnekler verilir.	<b>Kültür ve Miras/ Geçmişimi Öğreniyorum</b>	<b>5.</b> Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak Millî Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye’yi betimler. <b>6.</b> Millî Mücadele’nin kazanılmasında ve cumhuriyetin ilânında Atatürk’ün rolünü fark eder.
	<b>2. Türk Toplumunda aile ve aile bireyleri arasındaki dayanışmanın önemi</b> <b>Açıklama:</b> Aile kavramından hareketle ailenin toplumun temeli olduğu ve ailede kazanılan davranışların toplum hayatını nasıl etkilediği açıklanır. Aile bireyleri arasındaki dayanışma, sevgi, saygı ve bağlılığın önemi açıklanarak aile bireyleri arasındaki dayanışmaya örnekler verilir. Atatürk’ün Türk toplumunda aileye ve aile bireyleri arasındaki dayanışmaya neden önem verdiği açıklanır.	<b>Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler/ Hep Birlikte</b>	<b>1.</b> İnsanların belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları sosyal örgüt, resmî kurum ve grupları fark eder. <b>2.</b> Ön bilgi ve yaşantısını kullanarak çevresindeki belli başlı sosyal problemler ya da ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirir. <b>3.</b> Kendisi ile çevresindeki gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki etkileşime örnekler verir. <b>4.</b> Okulunda ve yakın çevresinde katılacağı sosyal ve eğitsel etkinliklere karar verir. <b>5.</b> Okul yaşamında gerekli gördüğü eğitsel-sosyal etkinlikler önerir.
	<b>3. Atatürk’ün millî kültüre verdiği önem</b> <b>Açıklama:</b> Atatürk’ün millî kültürün korunması ve geliştirilmesine önem verdiği belirterek bu konuda hangi çalışmaları yaptığı açıklanır. Atatürk’ün millî kültürümüzü geliştirmeye yönelik direktiflerinden örnekler verilir. Atatürk’ün bu görüş ve uygulamalarının millî kültürümüzü çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarmayı hedef gösterdiği vurgulanır.	<b>Kültür ve Miras/ Geçmişimi Öğreniyorum</b>	<b>1.</b> Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur. <b>2.</b> Ailesinde ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri fark eder. <b>3.</b> Tarihte Türklerin yaygın olarak oynadığı oyunlardan günümüzde de devam edenlere örnek verir. <b>4.</b> Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir.
	<b>4. Atatürk’ün hayatıyla ilgili olaylar ve olgular</b> <b>Açıklama:</b> Atatürk’ün Trablusgarp Savaşı’nda kazandığı başarı, Çanakkale Zaferi’nin kazanılmasında oynadığı rol, Kurtuluş Savaşı’nda kazandığı başarılar ve onun Türk milletini nasıl aynı amaç etrafında birleştirdiği vurgulanarak TBMM’nin açılışının ve Cumhuriyetin ilân edilmesinin Atatürk’ün önderliğinde yapıldığı belirtilir.		<b>5.</b> Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak Millî Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye’yi betimler. <b>6.</b> Millî Mücadele’nin kazanılmasında ve cumhuriyetin ilânında Atatürk’ün rolünü fark eder.
	<b>5. Atatürk’ün kişilik özellikleri</b> <b>Açıklama:</b> Atatürk’ün iyi bir yönetici ve çok yönlü bir önder oluşu, öğreticilik yönü, ileri görüşlülüğü, açık sözlülüğü, Kurtuluş Savaşı’nda Türk milletini aynı amaç etrafında birleştirdiği açıklanır. Atatürk’ün Türk milletinin temel özelliklerini yansıtan bir Türk büyüğü olduğu vurgulanarak onun vatan, millet ve insan sevgisi ile ilgili örnek olaylar anlatılır.	<b>Birey ve Toplum/ Kendimi Tanıyorum</b>	<b>1.</b> Bireysel farklılıkları tanı ve kabul eder. <b>2.</b> Duyguları ve düşünceleri arasındaki ilişkiyi fark eder. <b>3.</b> Farklı durumlara ait duygu ve düşüncelerini ifade eder. <b>4.</b> Başkalarının duygu ve düşüncelerini saygı ile karşılar. <b>5.</b> Yaşamına ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyar. <b>6.</b> Sahip olduğu resmi kimlik belgelerindeki bilgileri analiz ederek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.

**İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ (4-5. SINIF) ÖĞRETİM PROGRAMI**  
**ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONU VE KAZANIMLARI**

SINIF	ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONULAR VE AÇIKLAMALAR	ÖĞRENME ALANI/ ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
4. Sınıf	<b>6. Türk kadınının toplumdaki yeri</b> <b>Açıklama:</b> Türk kadınının Kurtuluş Savaşı'ndaki yeri örnekler verilerek açıklanır.	<b>Kültür ve Miras/ Geçmişimi Öğreniyorum</b>	5. Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak Millî Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye'yi betimler.
	<b>7. Bilim ve teknolojinin anlamı ve önemi</b> <b>Açıklama:</b> Bilimin ne olduğu üzerinde durularak insanların doğru karar vermelerinde bilimin nasıl yol gösterdiği, bir toplumun kalkınma düzeyi ile bilim ve teknolojideki gelişme düzeyi arasındaki ilişki açıklanır. Bilimin, bilgiyi benimseme ve onu üretme yolu ile gelişebildiği, teknolojinin neden bilimin ürünü olduğu belirtilerek teknolojinin yaşamımızı nasıl kolaylaştırdığı ve teknoloji ürünlerine yakın çevreden örneklerle açıklanır.	<b>Bilim Teknoloji ve Toplum/ İyi ki Var</b>	1. Çevresindeki teknolojik ürünler kullanım alanına göre sınıflandırır.
	<b>8. Atatürk'ün bilim ve teknolojiye verdiği önem</b> <b>Açıklama:</b> Atatürk'ün bilim ve teknolojiye verdiği önem vurgulanarak bilim ve teknoloji konusundaki sözlerine örnekler verilir. Atatürk'ün "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir." sözünden hareketle her alanda yaptığı çalışmalarda neden bilimi esas aldığı açıklanarak bilimsel çalışmalarına örnekler verilir.		4. Teknolojik ürünlerin hayatımızda ve çevremizde yaptığı değişiklikleri dikkate alarak geçmişle bu günü karşılaştırır.

**İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ (4-5. SINIF) ÖĞRETİM PROGRAMI**  
**ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONU VE KAZANIMLARI**

SINIF	ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONULAR VE AÇIKLAMALAR	ÖĞRENME ALANI/ ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
5. Sınıf	<b>1. Türk kadınının toplumdaki yeri ve Atatürk'ün kadın haklarına verdiği önem</b> <b>Açıklama:</b> Atatürk'ün kadınlara sağladığı sosyal ve siyasal haklar kanıt gösterilerek kadınların cumhuriyet yönetimi sayesinde elde ettikleri haklar ve Türk kadının günümüz toplumundaki yeri ve önemi örneklerle açıklanır.	<b>Kültür ve Miras/ Adım Adım Türkiye</b>	<b>5.</b> Kanıt kullanarak Atatürk inkılaplarının öncesi ile sonrasındaki günlük yaşamı karşılaştırır. <b>6.</b> Atatürk inkılaplarıyla ilkelerini ilişkilendirir.
	<b>2. Atatürk'ün öğretmenlere verdiği önem</b> <b>Açıklama:</b> Atatürk'ün öğretmenlere verdiği önemi belirten sözleri ve onun yeni Türk harflerinin öğretilmesinde öğretmenlik görevi üstlendiği belirtilerek Atatürk'e eğitim ve öğretim alanındaki çalışmalarından dolayı başöğretmen unvanı verildiği vurgulanır.		
	<b>3. Atatürk'ün hayatıyla ilgili olaylar ve olgular</b> <b>Açıklama:</b> Öğrenciler Atatürk'ün söylediği özlü sözlerden Atatürk'ün fikir hayatına ilişkin çıkarımlarda bulunur.Atatürk'ün fikir hayatını oluşturan temel ilkelerden olan akılcılık, bilimsellik, dayanışma, insan sevgisi, barışçılık ve evrensellik ilkeleri nedenleri ile ilişkilendirilerek açıklanır. Atatürk'ün ilk cumhurbaşkanımız olarak devleti en iyi şekilde yönettiği belirtilerek eserlerinin neler olduğu vurgulanır. En büyük eserinin neden Türkiye Cumhuriyeti olduğu açıklanır.		
	<b>4. Atatürk'ün son günleriyle ilgili olaylar ve olgular</b> <b>Açıklama:</b> Atatürk'ün hastalığına rağmen son günlerinde ülkenin iç ve dış işleri ile ilgili yaptığı çalışmalar vurgulanır (Katıldığı yurt içi gezileri, Hatay'ın Türkiye'ye katılması için gösterdiği çaba ve vasiyeti ile servetinin büyük kısmını Türk milletine bırakması vb.).		
	<b>5. Atatürk'le ilgili anılar</b> <b>Açıklama:</b> Atatürk'ün siyasi hayatı ve son günleriyle ilgili anılar ve bu anılarda geçen olayların günümüz için önemi vurgulanarak anılardan öğrencilerin zevk alması sağlanır.		
			<b>6.</b> Atatürk inkılaplarıyla ilkelerini ilişkilendirir.

**İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ (4-5. SINIF) ÖĞRETİM PROGRAMI**  
**ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONU VE KAZANIMLARI**

SINIF	ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONULAR VE AÇIKLAMALAR	ÖĞRENME ALANI/ ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
5. Sınıf	<p><b>6. Atatürk'ün düşünce sistemini oluştururken dünyadaki ve ülkedeki olaylardan etkilenmesi</b> <b>Açıklama:</b> Atatürk'ün, dünyadaki siyasi, askerî, ekonomik, sosyal, kültürel ve bilimsel gelişmeleri izleyip bu gelişmelerin ışığında devletin ve ülkenin içinde bulunduğu olumsuz durumdan kurtarılması için çözüm yolları aradığı ve bu koşulların Atatürkçü düşünce sisteminin oluşmasında da etkisi olduğu 5. kazanımdan önce açıklanır. Atatürk'ün tarih boyunca bağımsız yaşamayı ilke edinmiş olan Türk milletinden aldığı güçle, fiilen yıkılmış olan Osmanlı Devleti'nin yerine millî egemenliği esas alan özgür ve bağımsız yeni bir devlet kurmanın gerekli olduğuna inandığı ve buna önem verdiği 5. kazanımdan önce açıklanır.</p>	<b>Kültür ve Miras / Adım Adım Türkiye</b>	<p><b>5.</b> Kanıt kullanarak Atatürk inkılaplarının öncesi ile sonrasındaki günlük yaşamı karşılaştırır.</p> <p><b>6.</b> Atatürk inkılaplarıyla ilkelerini ilişkilendirir.</p>
	<p><b>7. Atatürkçülüğü tanımlayabilme ve Atatürkçülüğün önemi</b> <b>Açıklama:</b> Atatürkçülüğün, Türk milletinin bugün ve gelecekte tam bağımsız olmasını amaçladığı vurgulanır. Atatürkçülüğün, devlet yönetiminde millet egemenliğini esas aldığı, aklın ve bilimin rehberliğinde Türk milletinin huzur ve refah içinde yaşamasını esas aldığı, Türk toplumunun çağdaşlaşmasını hedeflediği, gerçekçi fikirlere dayanarak esaslarının Atatürk tarafından ortaya konulduğu vurgulanır.</p>		
	<p><b>8. Bir bütün olarak Atatürkçülük</b> <b>Açıklama:</b> Atatürkçülüğün, Türk milletinin ihtiyaçlarından ve gerçeklerinden ortaya çıkan bir düşünce sistemi olduğu 5. kazanımdan önce, Atatürkçülüğü oluşturan ilke ve esasların birbirini tamamladığı ve bir bütün oluşturduğu ise 6. kazanımdan sonra işlenir.</p>		
	<p><b>9. Diğer dinlere hoşgörülü olmanın gereği ve vicdan hürriyetinin önemi</b> <b>Açıklama:</b> Diğer dinî inançlara hoşgörü göstermenin gereği, din ve vicdan hürriyetinin önemi Atatürk'ün uygulama ve sözlerinden örnekler verilerek vurgulanır.</p>		<p><b>6.</b> Atatürk inkılaplarıyla ilkelerini ilişkilendirir.</p>

**İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ (4-5. SINIF) ÖĞRETİM PROGRAMI**  
**ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONU VE KAZANIMLARI**

SINIF	ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONULAR VE AÇIKLAMALAR	ÖĞRENME ALANI/ ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
5. Sınıf	<b>10. Atatürk'ün barışçı bir devlet adamı olması</b> <b>Açıklama:</b> Atatürk'ün yurttan ve dünyada barışa önem verdiği vurgulanarak Atatürk'ün barışçı bir devlet adamı olduğu belirtilir.	<b>Küresel Bağlantılar/ Hepimizin Dünyası</b>	<ol style="list-style-type: none"><li>1. Dünya çocuklarının ortak yönlerini ve ilgi alanlarını fark eder.</li><li>2. Ülkeler arasında ekonomik alışveriş olduğunu fark eder.</li><li>3. Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır.</li><li>4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.</li><li>5. Ortak mirasın tanınmasında turizmin yerini fark eder.</li><li>6. Turizmin uluslararası ilişkilerdeki yeri konusunda bakış açısı geliştirir.</li></ol>
	<b>11. Atatürk'ün çağdaşlaşma anlayışında taklitçilikten kaçınmanın önemi</b> <b>Açıklama:</b> Atatürk'ün çağdaşlaşma anlayışı üzerinde durularak bu anlayışta taklitçiliğe yer olmadığı belirtilir.	<b>Kültür ve Miras/ Adım Adım Türkiye</b>	<ol style="list-style-type: none"><li>5. Kanıt kullanarak Atatürk inkılaplarının öncesi ile sonrasındaki günlük yaşamı karşılaştırır.</li><li>6. Atatürk inkılaplarıyla ilkelerini ilişkilendirir.</li></ol>
	<b>12. Atatürk'ün millî eğitim konusundaki düşünceleri / uygulamaları</b> <b>Açıklama :</b> Atatürk'ün millî eğitim konusundaki düşünceleri ve uygulamalarından yola çıkılarak millî eğitim politikasını oluşturan temel düşünceleri ile Atatürk'ün eğitimi yaygınlaştırmayı amaçladığı belirtilir. Atatürk'ün Türk eğitiminin neden millî, çağdaş ve laik olmasına önem verdiği ve laiklik ilkesine niçin bağlı kalınması gerektiği açıklanır. Atatürk'ün öğretim birliğine ve karma eğitime neden önem verdiği açıklanarak onun eğitimin ve millî kültürün yaygınlaştırılmasına önem verdiği vurgulanır.		
	<b>13. Atatürk'ün Türk diline verdiği önem</b> <b>Açıklama:</b> Atatürk'ün Türk dili ile ilgili yaptığı çalışmalar açıklanarak dille ilgili özlü sözlerine yer verilir.		
<b>14. Millî kültürün korunmasında dilin önemi</b> <b>Açıklama:</b> Millî kültürün korunup geliştirilmesinde Türk dilinin önemi açıklanır. Millî kültürün korunup geliştirilmesinde Türk dilinin önemi, Atatürk'ün millî kültür ve dil arasındaki ilişkiyi belirten sözleri ile ilişkilendirilir.			

**İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ (4-5. SINIF) ÖĞRETİM PROGRAMI**  
**ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONU VE KAZANIMLARI**

SINIF	ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONULAR VE AÇIKLAMALAR	ÖĞRENME ALANI/ ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
5. Sınıf	<b>15. Millî kültürün korunmasında dilin önemi</b> <b>Açıklama:</b> Atatürk'ün dile verdiği önem ile bağımsızlık arasındaki ilişki değerlendirilir.	<b>Güç, Yönetim ve Toplum/ Bir Ülke, Bir Bayrak</b>	5. Ulusal egemenlik ve bağımsızlık sembollerine değer verir.
	<b>16. Atatürk'ün millî tarihimize verdiği önem</b> <b>Açıklama :</b> Türk milletinin dünya medeniyetinin gelişmesine katkıda bulunduğu ve tarih boyunca insanlığa hizmet ettiği vurgulanır. Atatürk'ün millî tarihimize verdiği önem belirtilir. Atatürk'ün Türk Tarih Kurumunun kurulmasını sağladığı söylenerek Türk Tarih Kurumunun millî tarihimizle ilgili bilimsel araştırmalar yaptığına yer verilir.		
	<b>17. Atatürk ilke ve inkılaplarının dayandığı esaslar</b> <b>Açıklama:</b> Millî tarih bilinci, vatan ve millet sevgisi, millî dil, bağımsızlık ve özgürlük, egemenliğin millete ait olması, millî kültürün geliştirilmesi, Türk milletini çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarma gibi Atatürkçülüğün temel esasları hatırlatılarak Atatürk ilkeleri ile ilişkilendirilir. Millî birlik ve beraberlik ile ülke bütünlüğünün, Atatürk ilke ve inkılaplarının dayandığı temel esaslardan olduğu açıklanır.		
	<b>18. Cumhuriyetçilik ilkesi</b> <b>Açıklama:</b> Cumhuriyetin bir yönetim şekli olduğu, milletin egemenliğine dayandığı, milletin devlet yönetiminde söz sahibi olmasını sağladığı, cumhuriyet yönetimiyle vatandaşların hak ve hürriyetlerinin güvenceye alındığı örneklendirilerek yöneticilerin halkın oyu ile seçimle belli bir süre için iş başına geldiği belirtilir. Atatürk'ün cumhuriyetle ilgili sözleri belirtilir ve Türk milleti için en uygun yönetim şekli olduğu için cumhuriyetin kabul edildiği açıklanır. Cumhuriyetin bir devlet ve yönetim şekli olarak anayasamızda yer aldığı ve anayasadaki bu maddenin değiştirilemeyeceği açıklanarak anayasamızda Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğu hükmünün yer aldığı vurgulanır. Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'nde Türk gençliğinden beklentileri analiz edilerek Türkiye Cumhuriyeti'ni Türk gençliğine emanet ettiği ve Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti'nin sonsuza kadar yaşatılmasını istediği açıklanır. Cumhuriyetçilik ilkesini benimsemenin cumhuriyet yönetimine bağlılığı sağladığı, cumhuriyet yönetimini korumayı ve yüceltmeyi amaçladığı vurgulanarak cumhuriyet yönetiminin Türk toplumuna sağladığı faydalar; demokrasi, katılım, hak ve hürriyet kavramları çerçevesinde değerlendirilir.	<b>Kültür ve Miras/ Adım Adım Türkiye</b>	6. Atatürk inkılaplarıyla ilkelerini ilişkilendirir.

**İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ (4-5. SINIF) ÖĞRETİM PROGRAMI**  
**ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONU VE KAZANIMLARI**

SINIF	ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONULAR VE AÇIKLAMALAR	ÖĞRENME ALANI/ ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
5. Sınıf	<b>19. Milliyetçilik ilkesi</b> <b>Açıklama:</b> Bu ilke çerçevesinde; Atatürk milliyetçiliğinin dayandığı esaslar (inandığı ve güvendiği Türk milletini sevmeye ve yüceltmeye dayandığı, "Ben Türk'üm" diyen herkesin Türk olduğu, milliyetçilik ilkesinin millî birlik ve beraberliğimizin temel taşı olduğu ve milletin bağımsızlığını amaçladığı, milliyetçilik ilkesiyle insanlara ve insanlığa değer verildiği, bu ilkeye göre Türk vatandaşları arasında hiçbir ayırım yapılamayacağı, Atatürk milliyetçiliğinin yurtta ve dünyada barışa önem verdiği) Atatürk'ün milliyetçilikle ilgili sözleri ile ilişkilendirilerek Atatürk milliyetçiliğinin Türk toplumuna sağladığı yararlar örneklerle açıklanır. Milliyetçilik duygusunun Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasında önemli rol oynadığı vurgulanır.	Kültür ve Miras/ Adım Adım Türkiye	6. Atatürk inkılaplarıyla ilkelerini ilişkilendirir.
	<b>20. Halkçılık ilkesi</b> <b>Açıklama:</b> Bu ilke çerçevesinde; halk kelimesinin bir ülkede oturan ve o ülkeyi vatan bilen insanlar için kullanıldığı belirtilerek herkesin devlet hizmetlerinden yararlanma hakkına sahip olduğu, bütün vatandaşların kanunların öngördüğü şekilde haklarını arayabileceği, devlet ile vatandaş arasındaki ilişkilerin çağdaş bir anlayışla düzenlendiği, halkın refah ve mutluluğunu sağlamayı amaçladığı açıklanır. Halkçılık ilkesinin millî egemenliğin dayanağı olduğu vurgulanarak Türk toplumuna sağladığı yararlar ve Atatürk'ün halkçılık konusuyla ilgili sözleri, örneklerle açıklanır. Kanun önünde eşitlik, adalet, demokratik hak kavramları halkçılık ilkesi ile ilişkilendirilir.		
	<b>21. Devletçilik ilkesi</b> <b>Açıklama:</b> Devletçilik ilkesinin, Atatürk'ün ekonomi alanındaki görüşlerini ifade ettiği, sosyal ve kültürel kalkınmayı amaçladığı açıklanır.Devletin çıkardığı kanunlarla özel teşebbüsü koruduğu ve devletçilik ilkesiyle ekonomide özel teşebbüs ile kamu iktisadî teşekküllerinin birlikteliği vurgulanarak devletçilik ilkesinde devletin kişileri üretim ve ticaret gibi işlere özendirdiği açıklanır. Devletçilik ilkesinin Türk ekonomisini geliştirmek amacıyla ortaya atıldığı, ekonominin her alanındaki faaliyetleri başlattığı, geliştirdiği ve Türk toplumuna sağladığı yararları örneklerle açıklanarak devletçilik ilkesinin niteliği Atatürk'ün sözleri ile vurgulanır.		
	<b>22. Laiklik ilkesi</b> <b>Açıklama:</b> Laikliğin, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrı olarak yürütülmesi olduğu, laiklik ilkesi ile devlet yönetiminde din kuralları yerine millet egemenliğinin esas alındığı, Cumhuriyetten önce padişahların din ve devlet işlerini birlikte yürüttüğü, laiklik ilkesinin akla ve bilime önem verdiği, vatandaşların din ve vicdan hürriyetlerinin anayasayla güvenceye alındığı vurgulanır. Laiklik ilkesiyle dinî inanç ve duyguların istismar edilmesine izin verilmeyeceği, Atatürk'ün dini istismar ve taassup konularında söylediği sözlerine örnekler verilir. Laiklik ilkesiyle Türk milletine çağdaşlaşma yolunun açıldığı, laiklik ilkesinin ülkemizde demokrasinin yerleşmesine yardımcı olduğu ve cumhuriyet yönetiminin güçlenmesi için gerekli olduğu belirtilir. Atatürk'ün İslam dini, din ve vicdan hürriyeti ile ilgili sözlerine örnekler verilir. Laiklik ilkesinin millî birlik ve beraberliğimizin sağlanmasında oynadığı rol vurgulanarak Türk toplumuna sağladığı yararlar örneklerle açıklanır.		



**İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ (4-5. SINIF) ÖĞRETİM PROGRAMI****ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONU VE KAZANIMLARI**

SINIF	ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONULAR VE AÇIKLAMALAR	ÖĞRENME ALANI/ ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
5. Sınıf	<b>23. İnkılapçılık ilkesi</b> <b>Açıklama:</b> İnkılapçılık ilkesi ile sürekli çağdaşlaşma kavramı ilişkilendirilir. İnkılapçılık ilkesinin yeniyi, iyiyi ve güzeli esas aldığı vurgulanarak çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmanın yeniliklere açık olmakla sağlanabileceği belirtilir. Atatürk'ün inkılapçılık konusu ile ilgili görüşleri örneklerle açıklanarak inkılapçılık ilkesinin Türk toplumuna sağladığı faydalar vurgulanır.	<b>Kültür ve Miras/ Adım Adım Türkiye</b>	6. Atatürk inkılaplarıyla ilkelerini ilişkilendirir.
	<b>24. Atatürk ilkelerine sahip çıkmanın ve devamlılığını sağlamanın önemi</b> <b>Açıklama:</b> Türkiye Cumhuriyeti'nin temelini Atatürk ilkelerine dayandığı, Atatürk ilkelerine bağlı kalmakla Türkiye Cumhuriyeti'nin varlığının devam edeceği vurgulanır. Türkiye'de demokratik yönetimin Atatürk ilkelerinin uygulanmasıyla sürdürüleceği belirtilir. Atatürk ilkelerinin devamlılığını sağlama konusunda kişisel sorumluluk alınması gerektiği vurgulanarak bu ilkelere niçin sahip çıkılması ve ilkelerin devamlılığını sağlamak için neler yapılması gerektiği açıklanır.		
	<b>25. Türkiye Cumhuriyeti Anayasaları ile ilgili olaylar ve olgular</b> <b>Açıklama:</b> Yeni Türk devletinin 1921 yılında hazırlanan ilk anayasasının esaslarının Kurtuluş Savaşı'nın devam ettiği sırada Atatürk tarafından belirlendiği, TBMM'de kabul edilen bu anayasaya göre yasama, yürütme ve yargı yetkilerinin TBMM'de toplandığı, bu anayasa ile ilk defa egemenliğin kayıtsız şartsız Türk milletine verildiği ve bu durumun daha sonraki anayasalarda da bulunduğu belirtilir. 1923 yılında, 1921 Anayasası'na Türkiye Devleti'nin bir cumhuriyet olduğu hükmünün konulduğu, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ihtiyaçlarına uygun olarak yeni anayasalar hazırlandığı vurgulanarak yürürlükte olan Anayasamızın değiştirilemez maddeleri, gerekçeleri ile işlenir.	<b>Güç, Yönetim ve Toplum/ Bir Ülke, Bir Bayrak</b>	1. Toplumsal yaşamı düzenleyen yasaların varlığını ve önemini fark eder.
	<b>26. Türkiye'nin dünya üzerindeki yerinin önemi</b> Dünya haritası üzerinde Türkiye'nin bulunduğu yer ve hangi kıtaların birleştiği bölgede yer aldığı belirtilir. Akdeniz ve Karadeniz'i biririne bağlayan Boğazların Türkiye'nin egemenliği altında olduğu, Asya ve Avrupa kıtaları arasında köprü oluşturduğu, Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerin diğer denizlere açılmalarında Türkiye'nin konumunun önemi, petrol kaynaklarına sahip ülkelere komşu olduğu, zengin doğal kaynaklara, tarımsal üretim potansiyeline sahip olduğu üzerinde durulur. Türkiye'nin içinde bulunduğu bölgede güçlü bir devlet olduğu, genç ve dinamik bir nüfusa sahip olduğu belirtilir. Türkiye'nin uygarlıkların kesiştiği bir yerde yer aldığı açıklanır.		5. Ulusal egemenlik ve bağımsızlık sembollerine değer verir.
<b>27. Bazı devletler tarafından Türkiye'nin güçlenmesinin istenmediği</b> <b>Açıklama:</b> Türkiye'nin gelişmekte olan büyük bir ekonomik güce sahip olduğu vurgulanır. Türk toplumundaki hızlı kalkınma ve modernleşme isteği belirtilir. Bazı komşu devletlerin genç ve dinamik bir nüfusa sahip olan Türkiye'yi kendileri için tehlike olarak gördükleri, kendi topraklarını genişletmek ve deniz hâkimiyeti oluşturmak amacıyla Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin zayıflaması için çaba harcamalarının sebepleri vurgulanır.			

## SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Sosyal Bilgiler dersi için yapılacak değerlendirme etkinliklerinde öğrencilerin Sosyal Bilgiler Programının tüm boyutlarında sağladığı gelişme ve başarı ölçülmeye ve kaydedilmeye çalışılır. Öğretmenler, öğrencilerin sosyal bilgilerle ilgili kazanımlar, kavramlar ve becerilerle ilgili bireysel gelişimlerini izlerken, eksiklerini belirlerken, karşılaştıkları zorlukları tanımlarken, öğrencileri öğrenmeye ve becerilerini geliştirmeye özendirirken değerlendirme yaparlar. Böylece değerlendirme, öğrencilerin eğitiminde yapılandırıcı ve geliştirici bir rol oynar. Öğrencilerin öğrenmesi ve gelişimiyle ilgili elde edilen bilgiler, öğretmenler tarafından kullanılabilmesi gibi öğrencinin kendini değerlendirmesine ve kişisel hedefler belirlemesine de yardım eder.

Sosyal Bilgiler Programı, yaratıcı ve eleştirel düşünme, problem çözme, karar verme, araştırma, girişimcilik gibi genel becerilerin yanında, zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama, kanıt kullanma gibi tarihsel becerilerle mekânı algılama, gözlem yapma gibi coğrafi becerileri geliştirmesi ve bu konudaki önemli yaklaşımları kavratması bakımından öğrencinin eğitimine önemli katkılar sağlayacaktır. Sosyal Bilgiler dersinde, kullanılan değerlendirme teknikleri öğrencinin geçmişi, kendisi ve çevresi hakkındaki bilgisini, tarihsel ve coğrafi becerileri kullanma yeteneğini ve yaklaşımını geliştirmedeki ilerlemelerini ölçmeye çalışmalıdır.

Bu program, bireysel farklılıkları dikkate alan öğrenci merkezli öğretme ve öğrenme stratejileri benimsenmiş olduğu için, ölçme ve değerlendirmede de öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını sergilemeleri için çoklu değerlendirmeyi gerektirir. Bu nedenle sadece yazılı ve sözlü sınavlarla öğrenci başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesi uygun değildir. Çocukların tarihsel ve coğrafi becerileri uygulama düzeyleri farklıdır. Bazı çocuklar geçmişteki bir karakterin kararlarını tartışırken, sebep sonuç ilişkilerini başarılı bir şekilde kullanırken, olayları kronolojik olarak yerleştiremeyebilir. Yine bazı çocuklar harita çalışmalarında, bazıları da sözlü sunumda daha iyi olabilirler. Değerlendirme teknikleri öğrencinin tüm yeteneklerini değerlendirilmesini sağlamalıdır.

Aynı şekilde, bazı değerlendirme teknikleri de belli konular için daha uygundur. Örneğin, bir ilköğretim öğrencisinin geçmişteki insanların, olayların ve nesnelerin tartışıldığı sırada, sınıf içi etkinliklere katılımı, grup çalışmalarına katılımı, bilgi ve becerilerini paylaşması genellikle *gözlemlerle* saptanabilir. Öğrencinin çevresinin olumlu ve olumsuz yönlerini kendi bakış açısıyla açıklamasında *posterler*, *projeler*; değişik yerlerin benzer ve farklı özelliklerini karşılaştırmada *tablo yapmak*, *şema çizme*; bilgiyi edinme, kullanma, yorumlama gibi üst düzey becerilerini *açık uçlu sorular* daha etkili olabilir. Bu nedenle, değerlendirme öğrenme sürecinin inceliklerine uygun araçlarla yapılmalıdır.

Bu amaçla, hazırlanan program uygulama kılavuzlarından “**İlköğretim Matematik Dersi (1-5. sınıflar) Öğretim Programı**” kitabında “**İlköğretim Okulları Öğretim Programlarında Ölçme ve Değerlendirme Çalışmaları İle İlgili Ortak Açıklamalar**” başlığı altında öğretmene örnek teşkil etmesi amacıyla eğitim-öğretim sürecini destekleyici nitelikte çeşitli değerlendirme araç ve yöntemlerinin özelliklerine ve örneklerine yer verilmiştir. Ayrıca her ders alanı için hazırlanmış olan kılavuz kitaplarında da o derse yönelik değerlendirme örneklerine yer verilmiştir. Öğretmenler bunları ya da bunlardan esinlenerek ünitelerdeki kazanımlara uygun değerlendirme araçlarını geliştirerek kullanabilirler. Örneğin, derslerin işlenişi sürecinde öğrencilerin yapılan etkinliklere katılma düzeylerini gözlemlemek için örnek olarak verilen gözlem formları aynen kullanılabilmesi gibi değerlendirme

ölçütlerine göre bazı ölçütler çıkarabilir ya da başka ölçütler eklenebilir. Bir etkinliğin sonunda ya da bir ünitenin sonunda öğrencilerin hangi becerilere sahip olduklarını kendi algılarına göre kendilerinin değerlendirmeleri için verilen öz değerlendirme formlarından da istenilen kullanılabilir. Bu formları kullanmak, öğrenciler hakkında yapılacak değerlendirmelerde ve alınacak kararlarda önemli ipuçları verecektir. Öz değerlendirme, grup değerlendirme gibi formlarla öğrencileri değerlendirirken amaç puan vermekten çok, onların eksikliklerini belirlemek ve bu eksiklikleri gidermeye yönelik önlemler almaktır

Bundan sonraki bölümde de öğrencilerin başarılarını ölçüp değerlendirmek için öğretmenlere yardımcı olmak amacıyla bazı soru örnekleri, performans ödevleri, değerlendirme ölçekleri ve formlar verilmiştir. Bu ve benzer şekilde hazırlanmış olan ölçeklerden öğrencilerin aldıkları toplam puanlara göre öğrenciler genel olarak değerlendirilebilir. Toplam puanlarından yüzdelik puanları da bulunabilir. Örneğin, bir ödevden ya da çalışmadan öğrencinin alabileceği en yüksek puan 4 iken öğrenci 3 puan almış ise yüzdelik puanı 75 olur ( $(3/4) \times 100 = 75$ ). Ayrıca 4 ve 5. sınıf düzeylerindeki kavramlarla ve becerilerle ilgili her bir ölçüt düzeyinde öğrencilerin eksikliklerini belirlenebilir. Belirlenen eksikliklere göre de bu eksiklikleri gidermeye yönelik önlemler alınabilir.

Süreçte yapılan bu değerlendirme etkinliklerinin yanında, geleneksel ölçme araçlarını da kullanarak belli aralıklarla öğrenci başarıları değerlendirilebilir.

## ÖZ DEĞERLENDİRME

“Herkesin Bir Kimliği Var” ünitesinin sonunda neleri, ne kadar öğrendiğinizi anlamak için kendinizi değerlendirebilirsiniz. Bunu yapabilmek için aşağıdaki soruları cevaplamalısınız. Sorularda size uygun olan şıklardan birini işaretleyiniz(X):

" Bunu çok iyi yapabiliyorum" için 😊,

" Bunu kısmen yapabiliyorum" için 😐,

" Bunu yapamıyorum" için ☹️

		😊	😐	☹️
1.	Fiziksel özelliklerimi tarif edebilirim.			
2.	Bir olay yaşadığımda duygularımı ifade edebilirim.			
3.	Bir olay veya durum karşısında duygu ve düşüncelerimi ayırt edebilirim.			
4.	Arkadaşlarıma fiziksel farklılıklarından dolayı farklı davranmam.			
5.	Sınıf içinde konuşmak istediğimde izin isterim.			
6.	Benimle aynı düşüncede olmasa bile arkadaşımı dinlerim.			
7.	Bir tartışma sırasında arkadaşımın sözünü kesmem.			
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				

Sonunda iki kez 😐 ya da bir kez ☹️ işaretlediyseniz, başarılı bir şekilde çalışmaya devam edebilmek için, bu konuları tekrar çalışmalısınız.



## ÖZ DEĞERLENDİRME

“Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinin sonunda neleri, ne kadar öğrendiğinizi anlamak için kendinizi değerlendirebilirsiniz. Bunu yapabilmek için aşağıdaki soruları cevaplamalısınız. Sorularda size uygun olan şıklardan birini işaretleyiniz (X):

" Bunu çok iyi yapabiliyorum" için 😊,

" Bunu kısmen yapabiliyorum" için 😐,

" Bunu yapamıyorum" için ☹️

		😊	😐	☹️
1.	Ailemin tarihini çeşitli yöntemlerle ifade edebilirim.			
2.	Çevremdeki kültürü yansıtan öğelere örnekler verebilirim.			
3.	Çevremde geçmişten bugüne değişerek gelmiş olan kültürel öğeleri açıklayarak örnekler verebilirim.			
4.	Millî Mücadele yıllarında yakın çevremde yaşanmış olayları anlatabilirim.			
5.	Millî Mücadele yıllarını gösteren görsel materyallere bakarak o yıllarda çevremde ve Türkiye de yaşananları yazılı metin halinde ifade edebilirim.			
6.	Millî Mücadele yıllarında Atatürk’ün önderlik özelliğini açıklayabilirim.			
7.	Millî Mücadelenin kazanılmasında Atatürk’ün rolünü açıklayabilirim.			
8.	Atatürk’ün Cumhuriyet’i ilan etme sebeplerini açıklayabilirim.			
9.				
10.				
11.				
12.				

Sonunda iki kez 😐 ya da bir kez ☹️ işaretlediyseniz, başarılı bir şekilde çalışmaya devam edebilmek için, bu konuları tekrar çalışmalısın.



## ÖZ DEĞERLENDİRME

“İyi ki Var” ünitesinin sonunda neleri, ne kadar öğrendiğinizi anlamak için kendinizi değerlendirebilirsiniz. Bunu yapabilmek için aşağıdaki soruları cevaplamalısınız. Sorularda size uygun olan şıklardan birini işaretleyiniz (X):

"Bunu çok iyi yapabiliyorum" için 😊,

"Bunu kısmen yapabiliyorum" için 😐,

"Bunu yapamıyorum" için ☹️

		😊	😐	☹️
1.	Takvim ve saatin gelişim aşamasını zaman şeridinde gösterebilirim.			
2.	Buzdolabının kapağını uzun süre açık tutmamam gerektiğini bilirim.			
3.	Bisikleti oturarak ve tutacak yerlerinden iki elimle tutarak kullanırım.			
4.	Bisikletin klaksonunu gereksiz yere çalmam.			
5.	Acil servis numaralarını gereksiz yere aramam.			
6.	Elektriğin yaşamımıza getirdiği kolaylıkları listeleyebilirim.			
7.				
8.				
9.				
10.				

Sonunda iki kez 😐 ya da bir kez ☹️ işaretlediyseniz, başarılı bir şekilde çalışmaya devam edebilmek için, bu konuları tekrar çalışmalısın.



## ÖZ DEĞERLENDİRME

“Hep Birlikte” ünitesinin sonunda neleri, ne kadar öğrendiğinizi anlamak için kendinizi değerlendirebilirsiniz. Bunu yapabilmek için aşağıdaki soruları cevaplamalısınız. Sorularda size uygun olan şıklardan birini işaretleyiniz(X):

" Bunu çok iyi yapabiliyorum" için 😊,

" Bunu kısmen yapabiliyorum" için 😐,

" Bunu yapamıyorum" için ☹️

		😊	😐	☹️
1.	Çevremdeki grup, kurum ve sosyal örgütlere örnek verebilirim.			
2.	İhtiyaçlarım ile çevremdeki grup, kurum ve örgütler arasındaki ilişkiyi gösteren bir tablo oluşturabilirim.			
3.	Bir sorununu çözmek veya bir ihtiyacını-isteğini karşılamak durumunda olan bir arkadaşıma başvurabileceği bir grup, kurum ya da sosyal örgüt önerebilirim.			
4.	Arkadaşlarımla birlikte, çevremdeki sosyal bir sorunu çözmek için, bir grup oluşturabilirim.			

Sonunda iki kez 😐 ya da bir kez ☹️ işaretlediyseniz, başarılı bir şekilde çalışmaya devam edebilmek için, bu konuları tekrar çalışmalısın.



## ÖZ DEĞERLENDİRME

“Yaşadığımız Yer” ünitesinin sonunda neleri, ne kadar öğrendiğinizi anlamak için kendinizi değerlendirebilirsiniz. Bunu yapabilmek için aşağıdaki soruları cevaplamalısınız. Sorularda size uygun olan şıklardan birini işaretleyiniz(X):

" Bunu çok iyi yapabiliyorum" için 😊,

" Bunu kısmen yapabiliyorum" için 😐,

" Bunu yapamıyorum" için ☹️

		😊	😐	☹️
1.	İlk kez gittiğim bir yerde yönlerimi bulabilirim.			
2.	Başkasına, yönleri kullanarak gideceği yeri tarif edebilirim.			
3.	Evimizin bölümlerini kroki üzerinde gösterebilirim.			
4.	Yaşadığımız sokağı kuşbakışı olarak kağıda aktarabilirim.			
5.	Evimin yerini kroki üzerinde tarif edebilirim.			
6.	Hava olaylarına ilişkin gözlemlerimi resimli grafik üzerinde gösterebilirim.			
7.	Yaşadığımız yerin doğal ve beşerî unsurlarını tanıyabilirim.			

Sonunda iki kez 😐 ya da bir kez ☹️ işaretlediyseniz, başarılı bir şekilde çalışmaya devam edebilmek için, bu konuları tekrar çalışmalısın.





## SOSYAL BİLGİLER DERSİNE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ

Sevgili öğrenciler, aşağıda Sosyal Bilgiler dersine yönelik duygu ve düşünceleri yansıtan cümleler yer almaktadır. Bu cümlelerin karşısında da "Hiç katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Katılıyorum" ve "Tamamen katılıyorum" olmak üzere dört seçenek verilmiştir. Lütfen cümleleri dikkatle okuyunuz ve sonra kendinize uygun olan seçeneklerden birini işaretleyiniz.

	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1. Sosyal Bilgiler benim için ilgi çekicidir.				
2. Sosyal Bilgiler dersine girerken büyük sıkıntı duyarım.				
3. Sosyal Bilgiler konularını severim				
4. Arkadaşlarımla Sosyal Bilgiler konularını tartışmaktan zevk alırım.				
5. Sosyal Bilgiler bütün dersler içinde en korktuğum derstir.				
6. Sosyal Bilgiler dersi benim için gereksizdir.				
7. Boş zamanlarımda Sosyal Bilgiler dersi çalışırım.				
8. Sosyal Bilgiler dersi sınavından çekinirim.				
9. Boş zamanlarımda Sosyal Bilgiler konularını okumaktan zevk alırım.				
10. Sosyal Bilgiler dersinde zaman geçmek bilmez.				
11. Yıllarca Sosyal Bilgiler dersi okusam bıkmam.				
12. Sosyal Bilgiler dersi beni huzursuz eder.				
13. Diğer derslere göre Sosyal Bilgileri daha çok severek çalışırım.				
14. Sosyal Bilgiler dersi beni korkutur.				
15. Çalışma zamanımın çoğunu Sosyal Bilgiler dersine ayırmak isterim.				
16. Sosyal Bilgiler dersinin konuları aklımı karıştırır.				
17. Sosyal Bilgiler dersinin konuları ilgi çekicidir.				
18. Sosyal Bilgiler dersinin gelmesini dört gözle beklerim.				
19. Sosyal Bilgiler dersinin yaşantımda önemli yararlar sağlayacağına inanırım.				
20. Sosyal Bilgiler dersi çalışırken canım sıkılır.				
21. Sosyal Bilgiler öğrenmek hayatımı renklendirir.				

**NOT:** Öğrencilerinizin dersinize yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla gözlem, soru listeleri, tamamlanmamış cümleler ve hikâye anlatma gibi çeşitli yöntemleri kullanabileceğiniz gibi yukarıdaki ölçeği de kullanabilirsiniz. Bu ölçeği I. Dönemin başı, II. dönemin başı ve II. dönemin sonunda uygulayabilirsiniz. Öğrencilerinizin ölçekten aldıkları toplam puanlarına göre, eğer tutumları olumsuzsa, olumlu tutumlar geliştirmeleri için gereken önlemleri alınız. (Değerlendirme için "İlköğretim Matematik Dersi (1-5. sınıflar) Öğretim Programı" kitabına bakınız.)

## Örnek: Performans Ödevi

İçerik	Sınıf Düzeyi	Beklenen başarı	Puanlama yöntemi
Sosyal Bilgiler	İlköğretim 4. sınıf	Zaman ve kronolojiyi algılama, araştırma, sıralama, eleştirel düşünme becerisi	Dereceli puanlama anahtarı (Rubric)

**Ödevin Konusu:** Sizden yaşamınızdaki önemli olan olayları araştırmanız ve bu olaylara göre kendinize ait bir zaman çizelgesi oluşturmanız istenmektedir.

### Ödevinizi yapmak için,

- Yaşamınızdaki her yıla ait sizi etkileyen ya da size göre önemli bir olayı belirleyiniz.
- Bu olaya ait varsa resimleriniz ya da olayla ilgili oyuncak, kartpostal, giyecek vb. kanıtlar toplayarak sınıfa getiriniz.
- Olayla ilgili kanıtları sınıfınıza getiremiyorsanız resimler de çizebilirsiniz.
- Topladığınız bilgi ve malzemeleri kullanarak zaman çizelgenizi oluşturunuz.

## DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

PUAN	ÖLÇÜTLER
4	<p>Öğrenci ödevin gerektirdiği bilgi ve becerilerin tamamına sahiptir. Yapılan çalışma çok iyidir. Öğrenci, zaman çizelgesini oluşturmak için, hayatındaki önemli olaylardan hangilerini, seçeceğine gerekçeleriyle karar vermiştir.</p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Her olayla ilgili kanıt toplamış ve kullanmıştır.</li><li>• Olayları tarihlerine göre sıralamıştır.</li><li>• Olayları zaman şeridinde uygun şekilde yerleştirmiştir.</li></ul>
3	<ul style="list-style-type: none"><li>• Öğrenci, hayatındaki bazı olayları rast gele belirlemiştir.</li><li>• Bu olaylarla ilgili kanıtlar kullanmamıştır.</li><li>• Belirlediği olayları tarihlerine göre sıralamıştır.</li><li>• Bu olayları zaman şeridinde uygun şekilde yerleştirmiştir.</li></ul>
2	<ul style="list-style-type: none"><li>• Öğrenci, hayatındaki birkaç olayı belirlemiştir.</li><li>• Bu olaylarla ilgili kanıt kullanmamıştır.</li><li>• Bu olayların bazılarını tarihlerine göre sıralamıştır.</li><li>• Bu olayları zaman şeridine uygun şekilde yerleştirememiştir.</li></ul>
1	<ul style="list-style-type: none"><li>• Öğrenci, hayatındaki bir iki olayı belirlemiştir.</li><li>• Bu olaylarla ilgili kanıt kullanmamıştır.</li><li>• Bu olayları tarihlerine göre sıralamamıştır.</li><li>• Bu olayları zaman şeridinde doğru yerleştirememiştir.</li></ul>

### Değerlendirme:

4 – Çok iyi      3 – İyi      2 – Orta      1 – Zayıf

Bu ödevden öğrencilerin alabileceği en yüksek puan 4'tür. Buradan öğrencilerin yüzde olarak puanı da hesaplanabilir. Örneğin öğrenci 3 puan almış ise, yüzde puanı 75'dir (  $(3 / 4) \times 100 = 75$  ). Öğrencilerin becerilerle ilgili eksikleri var ise her bir öğrenci için bu eksiklerin belirleyerek gereken önlemleri almalısınız.

**Açık Uçlu Soru Örneği:**

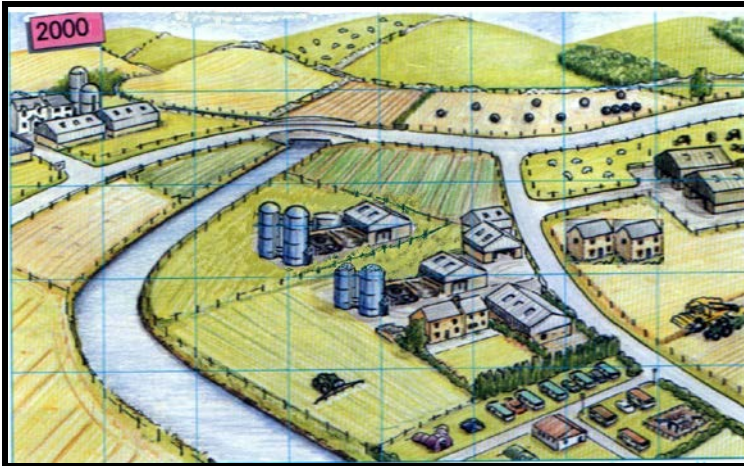
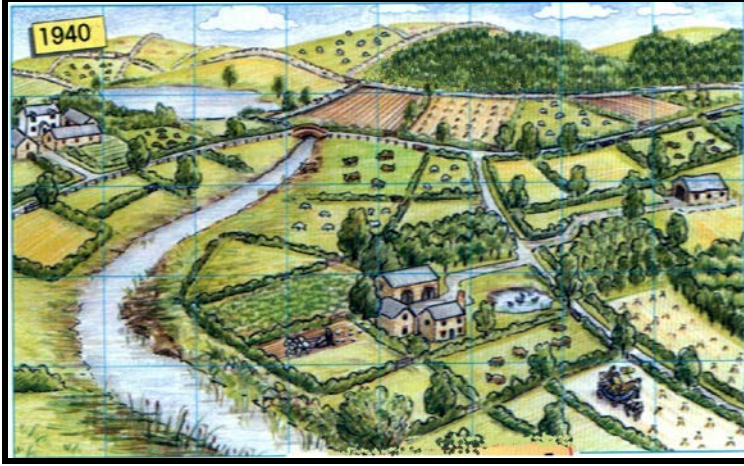
**Ders:** Sosyal Bilgiler

**Sınıf :**5

**Ünite:** Bölgemizi Tanıyalım

**Beceri:** Eleştirel düşünme, problem çözme.

**Kazanım:** İnsanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir. Yaşadığı bölgede görülen doğal afetlere neden olan uygulamaları fark eder. Yaşadığı bölgede görülen bir afet ile bölgenin özelliklerini ilişkilendirir.



Yandaki resimlerde bir bölgede 1940 ile 2000 yılları arasında, insanların doğayı değiştirerek ondan farklı şekilde yararlanma biçimleri gösterilmiştir.

Resim: David Waugh&Tony Bushell, New Connections

Bu yıllar arasında bölgede ne tür değişiklikler olmuştur? Bu değişiklikleri yazınız.

Bu bölgede yaşıyor olsaydınız; meydana gelen değişiklikler sizin yaşantınızı ve bölgeyi olumlu ve olumsuz yönde nasıl etkilerdi açıklayınız.

**Olumlu:**

**Olumsuz:**

Değişim sonucunda çıkabilecek bir sorunu ortadan kaldırmak için nasıl bir çözüm yolu önerirsiniz.

**Çözüm:**

## DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Puan	Ölçütler
4	Öğrenci yıllar arasında meydana gelen değişiklikleri yazmıştır. Meydana gelen değişimlerin yaşantısına olumlu ve olumsuz etkilerini açıklamıştır. Bölgede görülebilecek bir sorunu ortadan kaldırmak için mantıklı çözüm yolları önermiştir.
3	Öğrenci yıllar arasında meydana gelen değişiklikleri yazmıştır. Meydana gelen değişimlerin yaşantısına olumlu veya olumsuz etkilerinden birisini açıklamıştır. Bölgede görülebilecek bir sorunu ortadan kaldırmak için mantıklı çözüm yolları önermiştir.
2	Yıllar arasında meydana gelen değişikliklerden bir kaçını yazmıştır. Meydana gelen değişimlerden yaşantısını olumlu veya olumsuz yönlerini açıklamamıştır. Sorunun çözümü için çözüm yolları önermemiştir.
1	Yıllar arasında bölgede meydana gelen değişimleri ve değişimlerin yaşantısına olabilecek etkilerini açıklamamıştır.

### Değerlendirme:

4 – Çok iyi      3 – İyi      2 – Orta      1 – Zayıf

### Örnek: Performans Ödevi

İçerik	Sınıf Düzeyi	Beklenen başarı	Puanlama yöntemi
Sosyal Bilgiler (Bölgemizi Tanıyalım)	İlköğretim 5. sınıf	Eleştirel düşünme, araştırma, kanıt kullanma becerileri	Dereceli puanlama anahtarı (Rubric)

Bölgenizde yaşanmış bir afeti araştırarak bu afetin nedenlerini ve sonuçlarını açıklayan bir rapor yazınız.

Çalışmanızda bu afete ilişkin gazete haberleri, fotoğraflar kullanabilirsiniz. Afeti yaşamış büyükleriniz varsa sözlü tarih çalışması yapabilirsiniz.

Çalışmanızı tamamladıktan sonra, böyle afetlerden korunmak için alınabilecek önlemleri sıralayınız.

## DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

### Değerlendirme:

5 – Çok iyi

4 – İyi

3– Orta

2- Geliştirilmeli

1 – Zayıf

PUAN	ÖLÇÜTLER
5	<p><b>Bunların tamamını yapar.</b> Doğal afetin oluşumu ve etkilerine ilişkin, gazetelerdeki haberleri ve fotoğrafları derler ve sorgular ya da sözlü tarih yöntemlerini etkin olarak kullanır. Doğal afetin neden ve sonuç ilişkilerini doğru olarak açıklar. Bilgileri organize eder. Afetlerden korunmak için doğru tahminlerde bulunarak, mantıklı çözüm için yolları önerir. Çalışmalarını rapor haline dönüştürür.</p>
4	<p><b>Bunlardan dört tanesini yapar.</b> Doğal afetin oluşumu ve etkilerine ilişkin, gazetelerdeki haberleri ve fotoğrafları derler ve sorgular ya da sözlü tarih yöntemlerini etkin olarak kullanır. Doğal afetin neden ve sonuç ilişkilerini doğru olarak açıklar. Bilgileri organize eder. Afetlerden korunmak için doğru tahminlerde bulunarak, mantıklı çözüm yolları önerir. Çalışmalarını rapor haline dönüştürür.</p>
3	<p><b>Bunlardan üç tanesini yapar.</b> Doğal afetin oluşumu ve etkilerine ilişkin, gazetelerdeki haberleri ve fotoğrafları derler ve sorgular ya da sözlü tarih yöntemlerini etkin olarak kullanır. Doğal afetin neden ve sonuç ilişkilerini doğru olarak açıklar. Bilgileri organize eder. Afetlerden korunmak için doğru tahminlerde bulunarak, mantıklı çözüm yolları önerir. Çalışmalarını rapor haline dönüştürür.</p>
2	<p><b>Bunlardan iki tanesini yapar.</b> Doğal afetin oluşumu ve etkilerine ilişkin, gazetelerdeki haberleri ve fotoğrafları derler ve sorgular ya da sözlü tarih yöntemlerini etkin olarak kullanır. Doğal afetin neden ve sonuç ilişkilerini doğru olarak açıklar. Bilgileri organize eder. Afetlerden korunmak için doğru tahminlerde bulunarak, mantıklı çözüm yolları önerir. Çalışmalarını rapor haline dönüştürür.</p>
1	<p><b>Bunlardan bir tanesini yapar.</b> Doğal afetin oluşumu ve etkilerine ilişkin, gazetelerdeki haberleri ve fotoğrafları derler ve sorgular ya da sözlü tarih yöntemlerini etkin olarak kullanır. Doğal afetin neden ve sonuç ilişkilerini doğru olarak açıklar. Bilgileri organize eder. Afetlerden korunmak için doğru tahminlerde bulunarak, mantıklı çözüm yolları önerir. Çalışmalarını rapor haline dönüştürür.</p>

### Örnek: Açık Uçlu Soru

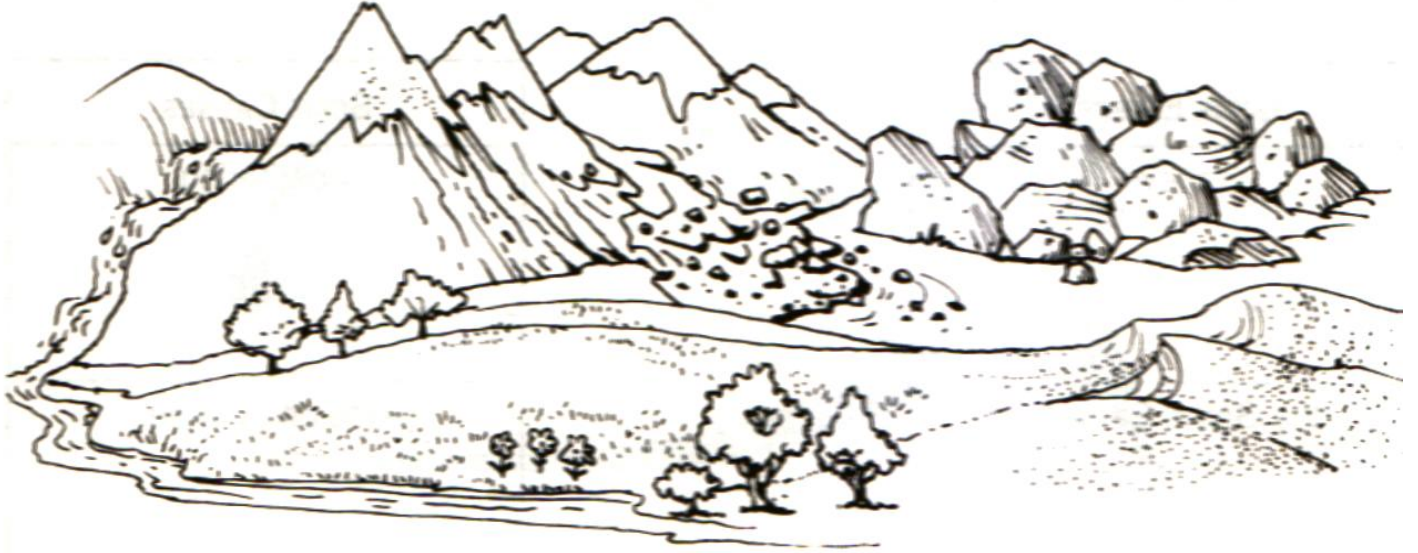
**İçerik** : Sosyal Bilgiler

**Sınıf** : 4

**Ünite** : Yaşadığımız Yer

**Beceri** : Görsel materyalleri kullanarak, yaşadığı çevredeki insan yaşamına fizikî koşulların etkileriyle ilgili çıkarımlarda bulunma

**Kazanımlar** : 3., 4.ve 5. kazanımlar.



Yukarıdaki resimde verilen yörede yaşamak zorundasınız. Evinizi bu yörede nereye yapardınız, burayı “X” ile işaretleyiniz. Evinizi yaptığınız yerin olumlu ve olumsuz yönlerini yazınız.

1. **Olumlu:**

2. **Olumsuz:**

### DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Puan	Ölçütler
4	Öğrenci, doğal olayların yerleşmeye etkilerini düşünerek evini yapacağı en uygun yeri seçmiştir. Bu yerin iklim, yer şekilleri ve akarsular gibi özelliklerinin yaşadığı yere olumlu ve olumsuz etkileri konusunda doğru çıkarımlarda bulunmuştur.
3	Öğrenci, doğal olayların yerleşmeye etkilerini düşünerek evini yapacağı en uygun yeri seçmiştir. İklim, yer şekilleri ve akarsu özelliklerinin yaşadığı yere olumlu veya olumsuz etkilerinden sadece bir yönüyle ilgili doğru çıkarımlarda bulunmuştur.
2	Öğrenci, doğal olayların yerleşmeye etkilerini düşünmeden evini yapacağı yeri seçmiştir. Bu yerin olumlu veya olumsuz yönlerinden birisini belirtmekle beraber çelişkili açıklamalarda bulunmuştur.
1	Öğrenci, evini yapacağı yeri işaretlemiştir. Bu yerin olumlu ve olumsuz yönleri konusunda herhangi bir çıkarımda bulunmamıştır.

**Değerlendirme:**

4 – Çok iyi

3 – İyi

2 – Orta

1 – Zayıf

**DERS:** Sosyal Bilgiler

**SINIF:** 5

**ÜNİTE:** Ürettiklerimiz

**BECERİ:** İlişkilendirme,

**KAZANIM:** Çevresindeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.

### MESLEK BULMACASI

A	C	D	H	M	I	Ö	R	E	N	İ	R	E	T	E	V	Ç	K	O	İ
Z	N	P	Y	E	S	D	D	V	N	G	Ö	M	G	N	Y	İ	O	Ü	Ğ
C	Ş	U	H	N	B	Ö	N	F	E	Ç	Ş	Ü	İ	V	C	Z	A	D	E
Ç	O	B	L	Ş	İ	Ğ	P	O	I	İ	E	R	R	T	Y	O	Ö	O	U
K	F	K	İ	D	F	D	S	Z	C	F	V	B	N	M	Ö	Ğ	Ç	K	İ
F	Ö	D	S	L	A	Ü	Ğ	P	O	T	I	U	Y	T	R	Y	R	T	E
G	R	H	J	K	İ	L	Ş	İ	Z	Ç	C	V	B	E	N	M	Ö	O	Ç
H	G	F	D	S	A	M	Ü	Ğ	P	İ	O	I	T	U	Y	T	R	R	E
J	K	L	Ş	İ	Z	C	A	V	B	N	M	M	Ö	Ç	E	R	T	Y	U
E	T	Y	U	I	O	P	Ü	D	Ğ	İ	E	K	L	Ş	Ü	Ğ	P	O	I
U	S	A	V	U	K	A	T	Z	A	N	L	I	Ç	P	İ	L	O	T	U
C	A	T	R	O	N	O	T	P	A	M	A	L	K	L	O	P	A	T	T
L	N	A	Z	İ	C	A	N	A	Y	M	I	K	O	N	A	Y	U	K	O
O	L	M	A	N	A	İ	L	O	M	U	R	E	A	K	Ş	İ	N	Y	N
B	R	E	P	O	L	İ	S	N	I	I	N	A	Ş	Ç	I	A	M	E	O
T	B	U	N	U	B	L	M	Y	N	E	L	E	R	A	M	A	N	L	R
U	D	İ	M	Ğ	P	Ş	Ç	L	I	Y	R	F	B	E	M	L	N	A	T
F	E	D	E	R	A	L	A	J	A	N	E	R	İ	Ş	M	E	H	Ö	S
E	F	S	R	E	B	R	E	B	S	K	E	R	E	N	A	R	T	N	A
İ	A	A	L	A	T	Ç	I	H	R	I	K	A	P	T	A	N	N	E	M

Yukarıdaki bulmacada 14 meslek adı, aşağıda da bu mesleklerle ilgili sorular verilmiştir. Mesleklerin bulmacadaki yerlerini bularak çerçeve içine alınız.

1. Tarlada ürün yetiştiren kimdir?
2. Uçağı kim kullanır?
3. Mahkemede davalıyı veya davacıyı savunan kimdir?
4. Erkeklerin saçlarını kim keser?
5. Emniyet Teşkilatında çalışan, güvenliğimizden sorumlu memur kimdir?
6. Hasta hayvanları kim tedavi eder?
7. Lokantada yemek yapan kişi kimdir?
8. Uzayda araştırma yapan kişi kimdir?
9. İnsanları kim tedavi eder?
10. Hastalara iğne yapan kimdir?
11. Gemileri kim kullanır?
12. Öğrencilere ders veren kimdir?
13. Bilimsel araştırma yapan kimdir?
14. Arabayı kim kullanır?

**DERS:** Sosyal Bilgiler


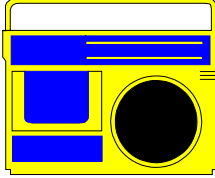


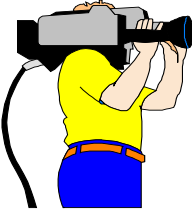
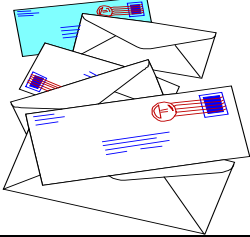



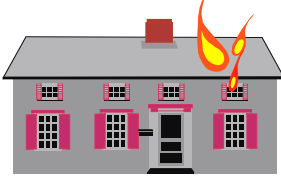

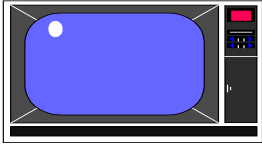

**SINIF:** 4

**ÜNİTE:** Üretimden Tüketime

**BECERİ:** İlişkilendirme

**KAZANIM:** İhtiyaçlarla meslekleri ilişkilendirir.

Aşağıda bazı mesleklerle bu mesleklerde çalışan insanların yaptıkları işler verilmiştir. Bu mesleklerde çalışanların yaptıkları işin numarasını meslek sahibinin yandaki boşluğa yazınız.

MESLEKLER	YAPILAN İŞLER
A) ..... 	1) 
B)..... 	2) 
C) ..... 	3) 
D) ..... 	4) 
E) ..... 	5) 
F) ..... 	6) 
	7) 



**DERS:** Sosyal Bilgiler



















**SINIF:** 4

**ÜNİTE:** Üretimden Tüketime

**BECERİ:** Grafik okuma ve yorumlama

Toplu alışveriş yapmak için markete giden bir aile, aşağıdaki grafikte gösterilen gıda maddelerini almıştır. Buna göre aile;

- En çok hangi gıda maddesini almıştır?
- Kaç litre yağ almıştır?
- En az aldığı gıda maddesi hangisidir?
- Bu listedekiler istek midir, ihtiyaç mıdır?

Paket						
5						
4						
3						
2						
1						
	Un	Şeker	Çay	Yağ	Salça	Ürünler



Her paket 5 kg.dır.



Her kap 3 kg.dır.



Her fincan yarım kg.dır.



Her kutu 1 kg.dır.



Her sembol 10 litredir.

## ÖRNEK KAVRAM HARİTASI

**DERS:** Sosyal Bilgiler

**SINIF:** 5

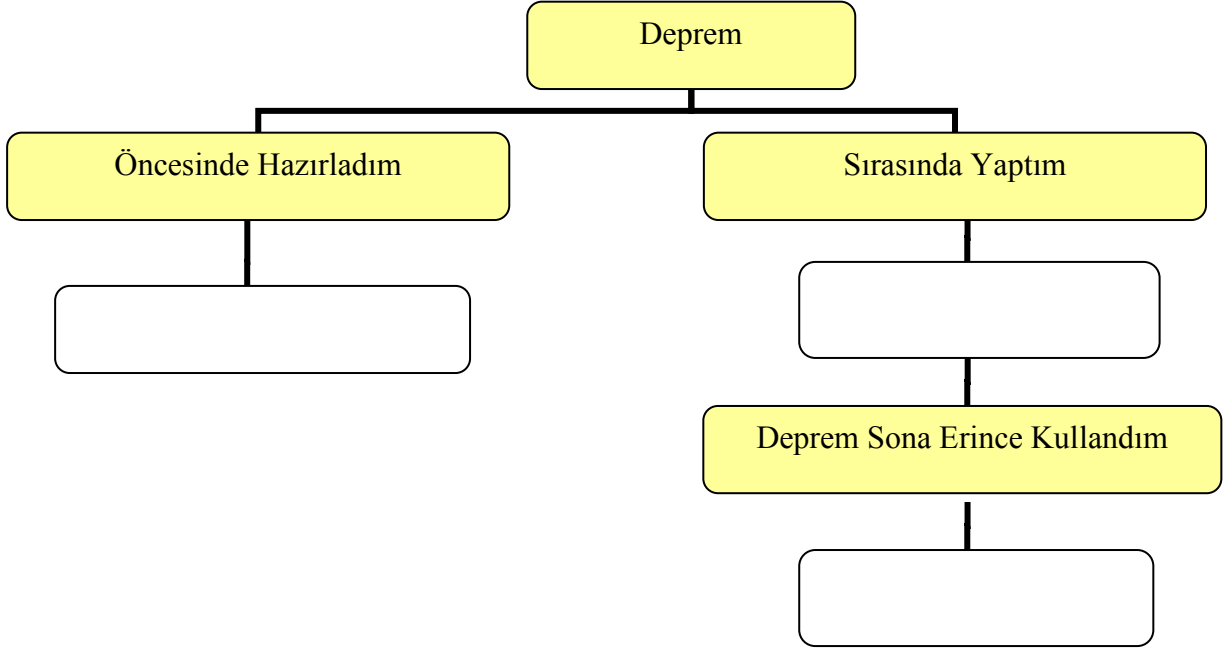
**ÜNİTE:** Bölgemizi Tanıyalım

**BECERİ:** Eleştirel düşünme, karar verme, gözlem, mekânı algılama

**KAZANIM:** Doğal afetler karşısında hazırlıklı olur.

Aşağıdaki kavramları, her kavramı bir kez kullanarak uygun yerlere yazınız.

Deprem çantası, çök-kapan-tutun, acil durum tahliye yolu



## ÖRNEK KAVRAM HARİTASI

**DERS:** Sosyal Bilgiler

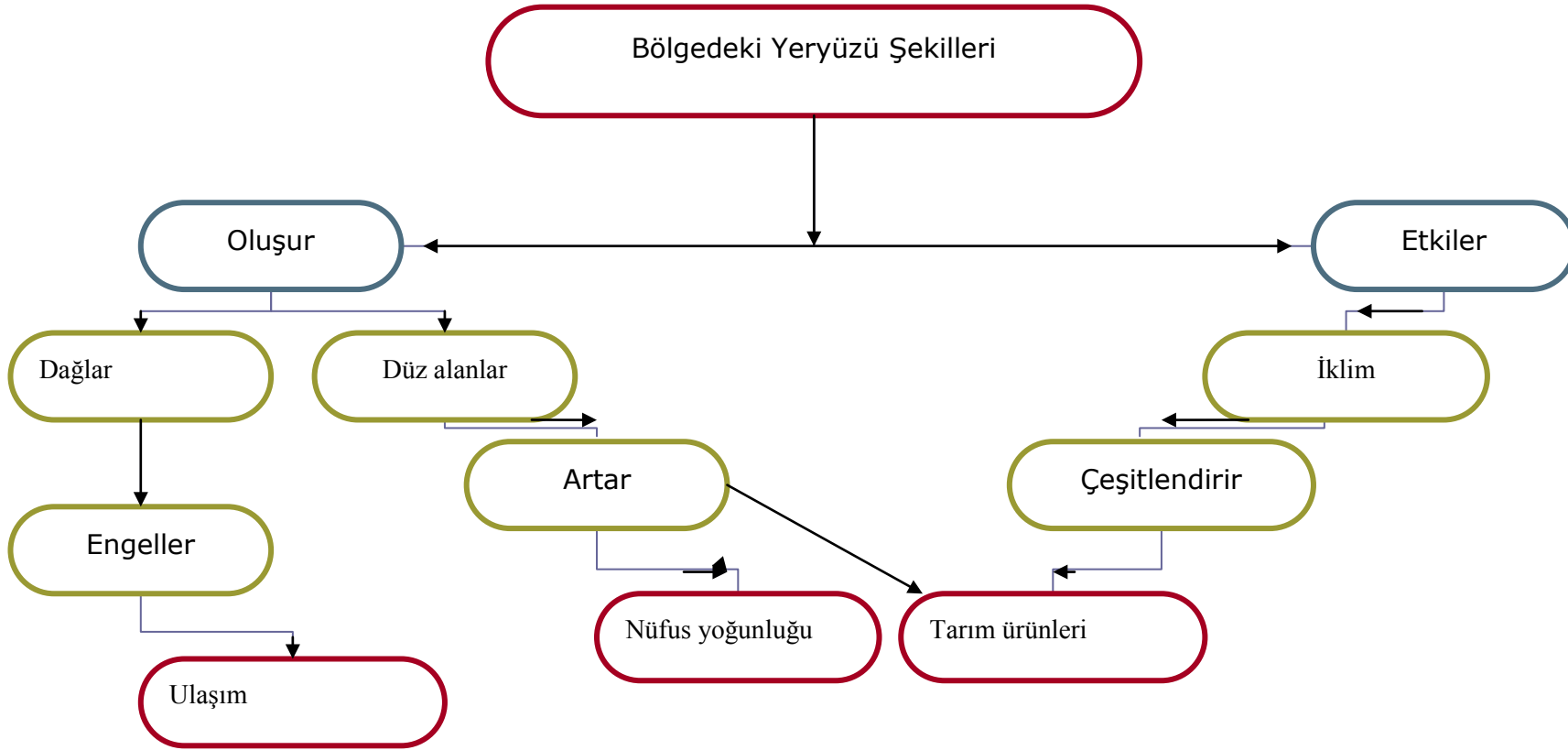
**SINIF:** 5

**ÜNİTE:** Bölgemizi Tanıyalım

**BECERİ:** Eleştirel düşünme, karar verme, gözlem, mekânı algılama

Aşağıdaki kavramları, her kavramı bir kez kullanarak uygun yerlere yazınız.

**Düz Alanlar, iklim, dağlar, turizm, tarım ürünleri, nüfus yoğunluğu, ulaşım**



**KAVRAM HARİTASI**

**DERS:** Sosyal Bilgiler

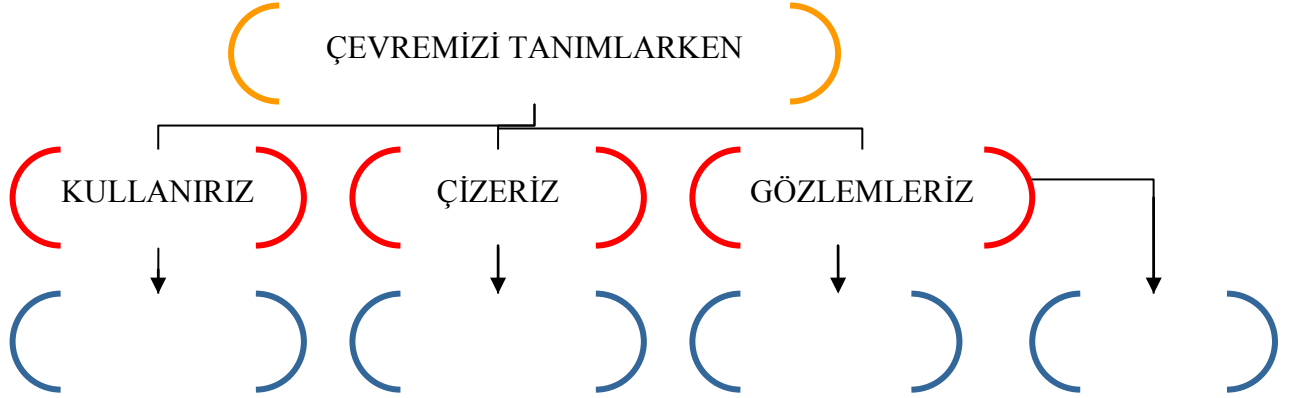
**SINIF:** 4

**ÜNİTE:** Yaşadığımız Yer

**KAZANIM:** Üniteye ilişkin kavramları doğru ve yerinde kullanır.

Aşağıdaki kavramları, her kavramı bir kez kullanarak uygun yerlere yazınız.

**Yön ifadesi, kroki, doğal unsur, beşeri unsur**



ADI: NE, NEREDE?

DERS	: SOSYAL BİLGİLER
SINIF	: 4. SINIF
YAKLAŞIK SÜRE	: 40+40 + 40 dk
ÜNİTE	: Yaşadığımız Yer
ÖĞRENME ALANI	: İnanlar, Yerler ve Çevreler
TEMEL BECERİLER	:Mekanı algılama, gözlem.
KAZANIMLAR	: Çevresinde gördüklerini şekil ve şemalarla anlatır. Çizdiği şekil ve şemalarda kullandığı sembolleri açıklayan bir bölüm oluşturur.
MATERYALLER	: Çalışma kağıtları.
KAYNAKLAR	:

Sayın Öğretmenimiz, bu etkinlik yukarıda yer alan ilgili kazanımlara ve becerilere yönelik olarak tasarlanmıştır. Bu etkinlikten sonra kroki çizimine geçilecektir. Ne, Nerede? etkinliği aynı zamanda kroki çizimine hazırlık amacı taşımaktadır.

Etkinlik bittikten sonra, öğrenciden kendi çizimini yapması ve çizimde kullandığı sembolleri açıklayan bir bölüm oluşturması istenmektedir. Verilen çizim, bu çalışma için örnektir. Öğrenciler verilen çizimin aynısını kullanmamalıdır. Öğrenciler bildikleri bir yeri çizebilecekleri gibi kendi düşüncelerinden bir çizim de oluşturabilirler.

Bir ders saatini çalışma kâğıtlarının doldurulmasına, iki ders saatini ise etkinlikte yer alan yedinci maddeye ayırmanız tavsiye edilir.

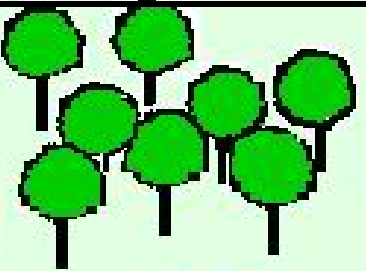

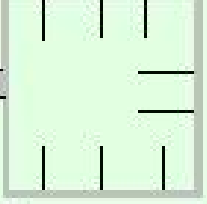
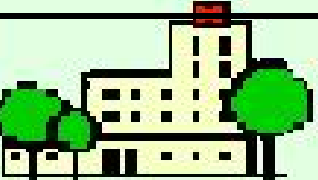

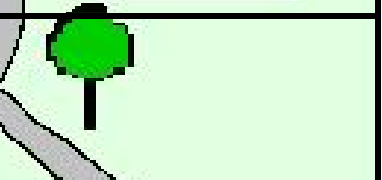


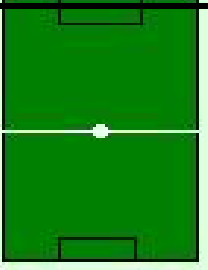
Öğrencilerden çizimlerini tamamladıktan sonra cetvel kullanarak ızgara (grid) çizgilerini yapmalarını isteyiniz. Her öğrenci kendi çizimi için soru hazırlayabilir ve arkadaşlarına sorabilir. Aynı şekilde siz de öğrencilerinize çizimleriyle ilgili soru sorabilirsiniz. Çizimler daha sonra ünite köşesinde sergilenebilir.

Bu sayfada yer alan, etkinlik uygulamasıyla ilgili açıklamalar, tavsiye niteliğindedir. Öğretmenlerimiz, kendi uygulama örneklerini oluşturabilirler.







## NE, NEREDE?

Yaşadığın şehirde bir yerden başka bir yere giderken neler görürsün? Binalar, sokaklar, caddeler, ağaçlar...

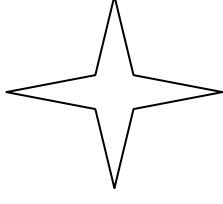
Aşağıda yer alan Şen Evler Mahallesi'nin resmini inceleyerek, verilen alıştırmaları yapalım.

	1	2	3
A			
B	 Papatya Caddesi	 Menekşe Caddesi	 Karanfil Sokak
C			

	Cami
	Apartman
	Futbol Sahası
	Hastane
	Okul
	Otobark

Kuzey



Şen Evler Mahallesi gösteren resim çizgilerle bölünmüştür. Resmi kutucuklara ayıran bu çizgilere ızgara (grid) denir. ızgara (grid) çizgilerinin arasında kalan bölümlere kutucuk diyoruz. 1, 2, 3 rakamlarıyla numaralandırdığımız kutucuklar yatay, A, B, C harfleriyle isimlendirdiğimiz kutucuklar ise dikey durumdadır.

Resimde B3 kutucuğunu şöyle bulabilirsin. Parmağını B harfinin üstüne koy, resmin üstündeki 3 rakamını görene kadar parmağını yatay olarak hareket ettir, B harfiyle 3 rakamının keşiştiği kutucuk B3 tür.

ızgara çizgileri, resimde yer alan bir unsurun yerini bulmamızda bize yardımcı olur.

Aşağıda resimle ilgili alıştırmalar var.

1. Şekilde sağ alt köşede, sadece kuzey yönünü gösteren bir yön oku var. Yön okunun üzerine gösterilmeyen diğer yönleri sen yazar mısın?

2. Şen Evler Mahallesinde neler var? Resimdeki kutucuklara bakarak yazar mısın?

A1.....	B3....Karanfil Sokak....	C1.....
B2.....	C2.....	A3.....
C3.....	A2....Okul.....	B1.....

3. Resimdeki grid çizgileri ve yön oku yardımıyla aşağıdaki soruları cevaplandırır mısın?

a) A1 kutucuğuna parmağını koy, güney yönünde, dikey olarak parmağını hareket ettirirsen hangi binaları görürsün?

..... ve .....

b) Futbol sahasından oto parka gitmen gerekiyor. Hangi yönde ve konumda (yatay mı, dikey mi) hareket etmelisin?

Yön : .....

Konum : .....

4. Aşağıdaki boşlukları tamamla mısın?

a) Apartmanın doğusunda ..... vardır.

b) Cami, apartmanın ..... yönündedir.

c) Parkın doğusunda..... vardır.

d) Apartmandan okula gidebilmek için ..... yönünde hareket etmek gerekir.

e) Okulun güney yönünde yer alan caddenin ismi.....dir.

5. Okul, apartman ve futbol sahasına giden sokakları resim üzerine sen çizer misin?

6. Papatya Caddesinin başında duruyorsun. Okula ve futbol sahasına nasıl gidileceğini örnekte olduğu gibi yönleri kullanarak tarif eder misin?

Örnek: Papatya Caddesinden apartmana nasıl gidebiliriz? Papatya Caddesinden doğu yönünde yürü. Menekşe Caddesinden güney yönüne dönersen apartmana gidersin.

Papatya Caddesinden okula nasıl gidebiliriz?.....

.....

.....

Papatya Caddesinden futbol sahasına nasıl gidebiliriz? .....

.....

.....

.....

7. Şimdi sıra sende... Aşağıda yer alan maddeleri takip ederek kendi çizimini yap.

- Gördüğün, bildiğin veya hayalindeki yerin resmini çiz.
- Resmin bittikten sonra Şen Evler Mahallesi'nin resminde olduğu gibi, resmin altına kullandığın şekilleri açıklayan bir bölüm oluştur.
- Resmini yatay ve dikey olarak eşit aralıkta çizgilerle böl. Bu işlemde cetvel kullanmalısın.
- Çizdiği resimdeki doğal ve beşeri unsurlara örnekler ver.
- Arkadaşlarına, resminle ilgili sorular sor. Ne, Nerede? gibi...

### DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Öğrencinin Adı ve Soyadı	Yaşadığı yerdeki doğal ve beşeri unsurları ayırt etme	Izgara okuma ve kodlama	Bildiği bir yerin krokisini çizme	Krokide kullandığı şekilleri açıklayan bölüm oluşturma	Kroki üzerinde yönleri kullanarak yer tarif etme	Toplam Puan

Puanlama Anahtarı:

5= Çok iyi

4= İyi

3 =Orta

2= Geliştirilmeli

1= Zayıf

### Değerlendirme:

Bu etkinlik sonunda yapılacak değerlendirmede öğrencilerin alabileceği en yüksek puan 25'tir. Buradan öğrencilerin yüzde olarak puanı da hesaplanabilir. Örneğin öğrenci 20 puan almış ise, yüzde puanı 80'dir (  $(20 / 25) \times 100 = 80$  ).

Öğrencilerin ölçekteki her bir ölçüte göre eksikleri var ise her bir öğrenci için bu eksiklerin olduğu alanlar belirlenerek gereken önlemler alınmalıdır.



## Bölgemizi Tanıyoruz

**Projenin adı:** Bölgemizi tanıyoruz

**Projenin amacı:** Yaşadığı bölgenin yüzey şekillerini tanıma

**Kullanılan araç ve gereçler:** Karton ya da mukavva; kuru tarım ürünleri, kalın yünler ya da oyun hamuru vb.

**Projenin hazırlık aşamasında;**

- Projenizi nasıl yapacağınızı planlayınız.
- Projede kullanılacak araç ve gereçleri belirleyiniz.
- Bölgenizin yer şekillerini gösteren fiziki haritalardan ya da bu konuda yazılmış kaynaklardan yararlanınız.
- Projenizi plana göre gerçekleştiriniz.

**Projenin İçeriği;**

- Karton ya da mukavva üzerine bölgenizin yer şekillerinin sınırlarını gösteren bir harita çiziniz ya da uygun bir harita yapıştırınız.
- Bölge haritasında dağların ve diğer yer şekillerinin olduğu yerlere uygun malzemeleri yapıştırarak yer şekillerini gösteriniz.
- Gösterdiğiniz yer şekillerinin özelliklerini açıklayan bir metin yazınız.

**Projeyi sunma;**

- Hazırladığınız projeyi sınıfınızda sergileyiniz.
- Sunumunuzda projeyi nasıl planladığınızı, karşılaştığınız sorunlar, bulduğunuz çözüm yolları ve projeniz hakkındaki düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.



## KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZ, K. (2003). **Aktif Öğrenme** İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- AÇIKGÖZ, K. (1992). **İşbirlikli Öğrenme: Kuram, Araştırma, Uygulama**. Malatya : Uğurel Matbaası.
- AKBAŞ, O. (2004). **Türk Millî Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının(Değerlerinin) İlköğretim İkinci Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi**, G.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı Basılmamış Doktora Tezi
- AKBABA, B. (2003). **Tarih Öğretiminde Fotoğraf Kullanımı**. G.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tarih Eğitimi Ana Bilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi
- AKKÖK, F. (1996). **İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- ATATÜRK, Mustafa Kemal, (1981). **Nutuk**, Ankara:Türk Tarih Kurumu.
- AVRUPA KONSEYİ (2001). **Demokratik Yurttaşlık Eğitimi**.
- BACANLI, H. (2000) **Gelişim ve Öğrenme**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- BAĞLI, M.T. ve ESEN, Y. (2003). **Ders Kitaplarında İnsan Hakları: İnsan Haklarına Duyarlı Ders Kitapları İçin** (Ed), İstanbul: Türkiye Toplumsal ve Ekonomik Tarih Vakfı Yay.
- BANKS, James A. ve diğerleri, (1997). **World: Adventures in Time and Places**. New York: Macmillan McGraw-Hill.
- BARTH, J. L. ve DEMİRTAŞ, A. (1997). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Ankara: YÖK, Dünya Bankası Millî Eğitim Geliştirme Projesi.
- BEST, F.(2000). **Tüm İnsanlar... İnsan Hakları Eğitimi İçin El Kitabı**, Çev. Mesut GÜLMEZ, Ankara: UNESCO Yayınları
- BİNBAŞIOĞLU, C. (2000) **Okulda Ders Dışı Etkinlikler** İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- BİNBAŞIOĞLU, C. (2003) **Eğitim ve Öğretim Üzerine Yazılar**. Ankara: Nobel Yay.
- BİRLEŞMİŞ MİLLETLER (1989) **Çocuk Hakları Sözleşmesi**.
- CARTER, R. (1998) **Handbook of Primary Geography**. England: The Geographical Association.
- CLAUDE, R. P. (2003) **Yaygın İnsan Hakları Eğitimi** ( çev. Dr. Mehmet ÇEVİK), İstanbul.
- ÇAYIR, K. (2002). "İnsan Hakları Eğitimi Dersi Senaryoları", **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri**, Kasım.
- DANACIOĞLU, E. (2001). **Geçmiş İzleri**. İstanbul:Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- DAVID E. K. – MARTY, M. A. (2000). **Yanıbaşımızdaki Tarih**. Çev. Nalan Özsoy. İstanbul:Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- DAVID, O. – ALISON R. (2001) **Teaching Geography The Essential Guide Continium**. England :
- DERYAKULU, D. (2001). "Yapıcı Öğrenme" **Sınıfta Demokrasi**. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- DEWEY, J. (1996) **Demokrasi ve Eğitim**. çev. M. Salih OTARAN, İstanbul: Başarı Yay.
- DEWEY, J. (2000) "Temel Eğitimde Tarihin Amacı" çev. Bahri ATA **Millî Eğitim**, sayı:147.
- DOĞANAY, A. (2003). "Öğretimde Kavram ve Genellemelerin Geliştirilmesi", **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, (Ed: C. ÖZTÜRK-D. DİLEK), Ankara: Pegem Yay.
- DOĞANAY, H. (2003) **Coğrafyaya Giriş**. Erzurum: Aktif Yayıncılık.
- DOĞANAY, H. ( 2002 ) **Coğrafya Öğretim Yöntemleri**. Erzurum: Aktif Yayınevi.
- ELVERDİ, İ. ve ŞİMŞEK, M. (1998) **Ankara**, Ankara: ATO Yayınları
- EROL, O. (1987 ) "Ortaöğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi" **Orta Öğretim Kurumlarında Sosyal Bilimler Öğretimi ve Sorunları**, Ankara: TEDV.Yay .
- ERDEN, M. ve AKMAN, Y. (1998) **Gelişim, Öğrenme-Öğretme**. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- ERDEN, M. (tarihsiz). **Sosyal Bilgiler Öğretimi** Ankara: Alkim.
- ERKAN, S. (1997). **Örnek Grup Rehberliği Etkinlikleri**, İlk ve Orta Öğretim İçin. Ankara: Pegem Yayınları.
- FOLEY, M. –JONIKOUN, J. (1996) **Primary Geography**. England: Stanley Thornes Publishers.
- IŞIK, H. (2002). **Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler (6. Sınıf) Programı Tarih Üniteleri İle İlişkilendirilmesine Yönelik Bir Uygulama: Pasinler Örneği**. G.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tarih Eğitimi Ana Bilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

- GARDNER, William, DEMİRTAŞ, Abdullah ve DOĞANAY, Ahmet (1997) **Sosyal Bilimler Öğretimi**. Ankara: YÖK, Dünya Bankası Millî Eğitim Geliştirme Projesi.
- GÜLMEZ, M.(1996). **İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi**, Ankara: TODAİ Yayınları.
- GÜNGÖRDÜ, E. ( 2003 ). **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Ankara
- GÜRKAYNAK, İ. ve Diğerleri (2001). **Ben İnsanım: Özgürüm, Haklarım Var**. Ankara: EARGED Yay.
- GÜRKAYNAK, İ. ve Diğerleri (1998) **Yurttaş Olmak İçin**, İstanbul: Umut Vakfı Yay.
- GUNNING, D. (1978). **The Teaching of History**, London:
- KAŞIKÇI, N.- YILMAZ, H. (2001) **Mora'dan Viyana'ya Osmanlı'nın Avrupası**. Ankara: Türk Metal Sendikası Yay.
- KEPENEKÇİ-KARAMAN, Y. (2000) **İnsan Hakları Eğitimi**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- KISAKÜREK, M. A. (1997). **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi.
- KIRSCHENBAUM, H. (1995). **Enhance Values and Morality in Schools and Youth Settings**. Massachusetts: Allyn&Bacon Company.
- KUZGUN, Y. (1997). **Grup Rehberliği El Kitabı**. Ankara: MEB Yayını.
- LAURIE, R. (1998). **Critical Thinking Activities**, Scholastic Professional Books.
- LEMING, J. S, **Teaching Values in Social Studies Education, Past Practices and Current Trends**, [http://www.usoe.k12.ut.us/curr/char\\_ed/fedproj/hist/teaching.htm](http://www.usoe.k12.ut.us/curr/char_ed/fedproj/hist/teaching.htm)
- LEVSTIK, Linda S. ve BARTON, Keith C. (2001). **Doing History: Investigating with Children in Elementary and Middle Schools** (2nd edition) Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- MORGÜL, M. (1999). **Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba**. Ankara : Kök Yayıncılık.
- NAS, Recep (2003) **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi** (Program, Yöntem, Etkinlik) Bursa: Ezgi Kitabevi.
- NAYLOR, D. T. ve DIEM, R. A. (1987). **Elementary and Middle School Social Studies**. New York: Random House.
- NICHOL, John, (1996) **Tarih Öğretimi**, çev. Mustafa SAFRAN, Ankara
- ÖZÇAĞLAR, A. ( 2003 ). **Coğrafyaya Giriş**. Ankara: Hilmi Usta Matbaacılık.
- ÖZGÜÇ, N. – TÜMERTEKİN, E. ( 2002 ). **Coğrafya Geçmiş Zaman Kavramları**. İstanbul: Çantay Yayınları.
- ÖZTÜRK, C. ve DİLEK, D. (2002). **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Ankara:PegemA Yayıncılık.
- ÖZTÜRK,C. ve OTLUOĞLU, R. (2002). **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller**. Ankara:PegemA Yayıncılık.
- PAYKOÇ, F. (1991). **Tarih Öğretimi**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fak. Yay.
- PIAGET, Jean (1941) **Okulda Kendi Kendini İdare: Okulda Self-Government**. çev. Kazım Nami DURU. İstanbul: Maarif Matbaası.
- RICHARDSON, Kim, ve GREEN, Trevor (2003) **Citizenship**, Letts Educational.
- RYAN, K. (1991) “Moral and Values Education”, **The International Encyclopedia Of Curriculum** Ed.by. Arie Lewy, Advances in Education, Pergaman Pres.
- RYAN, K. and BOHLIN, E., (1999) **Building Character in Schools**, California: Jossey-Bass Inc.
- SAFRAN, Mustafa ve ATA, Bahri (1998). “Okul Dışı Tarih Öğretimi” **G.Ü.Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, C:18, S: 1, ss.87-94.
- SAFRAN, Mustafa ve KÖKSAL, Hüseyin (1998). “Tarih Öğretiminde Yazılı Kanıtların Kullanılması” **G.Ü.Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, C:18, S: 1, ss.71-86.
- SARI, İbrahim(2002) **Tarih Ünitelerinin İşlenişinde Bir Yöntem Olarak Sözlü Tarih**, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi
- SELÇUK, Z. (2003). **Gelişim ve Öğrenme**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- SENEMOĞLU, Nuray. (1997). **Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya**. Ankara: Spot Matbaacılık.
- SIMON, S. and the Others (1972) “Values Clarification”, **A Handbook of Practical Strategies for Teachers and Students**, New York: Hart Publishing Company, Inc.
- SÖNMEZ, V. (1999) **Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu**. İstanbul: MEB Yayını.
- ŞAHİN, C. (2003). **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu: Sosyal Bilgiler**.(ed.) Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- ŞAHİN-YANPAR, Tuğba (2001). "Oluşturmacı Yaklaşımın Sosyal Bilgiler Dersinde Bilişsel ve Duyuşsal Öğrenmeye Etkisi" **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi**, (1/2), 465-481.

- ŞAHİN-YANPAR, Tuğba (2002). "Öğretimde Planlama" **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, ed. Cemil ÖZTÜRK ve Dursun DİLEK, Ankara: Pegem Yay. ss.367-401.
- STRADLING, R. (2003). **20.Yüzyıl Avrupa Tarihi Nasıl Öğretilmeli?** Çev. Ayfer ÜNAL, İstanbul: Türkiye Toplumsal ve Ekonomik Tarih Vakfı Yay.
- TARHAN, G.(2003). "Amacımız;.." **Eğitim Gönüllüleri** sayı:3, s.11.
- TED (1995) **İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları**, Ankara:TED Yayınları
- TEK, Ö. B. (1996). **Genç Başarı Ekonomi Ders Kitabı**, İstanbul: Genç Başarı Eğitim Vakfı Yayını.
- ÜLGEN, G. (1996). **Kavram Geliştirme, Kuramlar ve Uygulamalar** Ankara : Hacettepe Üniversitesi Yay.
- VELLA, Y. (2001) " Yaratıcı Tarih Öğretimi" çev. Bahri ATA, **Millî Eğitim**, sayı:150.
- VEUGELERS, W. (2000), "Diferente Ways Of Teaching Values", **Education Review, Vol 52, Issue 1**.
- YAVUZ, K. E., (2002). **Duygusal Zeka Gelişimi**, Ankara:Ceceli Okulları yay.
- WELTON, D. A. and MALLAN, J. T. (1999). **Children and Their World**, Boston: Houghton Mifflin Company.

## ARA DİSİPLİN ALANINDA KATKI SAĞLAYAN KURUM VE KURULUŞLAR

1. Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, İstanbul
2. Uğur Kariyer Merkezi, İstanbul
3. Genç Başarı Eğitim Vakfı, İstanbul
4. Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul
5. Millî Eğitim Bakanlığı Beşevler Sağlık Eğitim Merkezi
6. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü

## KATKI SAĞLAYAN KURUM VE KURULUŞLAR

1. TÜBA (Türkiye Bilimler Akademisi)
2. Toplumsal Tarih Vakfı
3. İstanbul Politikalar Merkezi
4. Sabancı Üniversitesi, İstanbul
5. Türkiye Zekâ Vakfı
6. Türkiye Bilişim Derneği

## YARARLANILAN İNTERNET ADRESLERİ

[www.cografya.8k.com](http://www.cografya.8k.com)

[www.e-cografya.com](http://www.e-cografya.com)

[www.cografyadunyasi.8m.net](http://www.cografyadunyasi.8m.net)

[www.cografyalar.com](http://www.cografyalar.com)

[www.sanalkutuphane.net](http://www.sanalkutuphane.net)

[www.kultur.gov.tr](http://www.kultur.gov.tr)

[www.egitek.meb.gov.tr](http://www.egitek.meb.gov.tr)

[www.cevre.gov.tr](http://www.cevre.gov.tr)

[www.orman.gov.tr](http://www.orman.gov.tr)

[www.turizm.gov.tr](http://www.turizm.gov.tr)

[www.enerji.gov.tr](http://www.enerji.gov.tr)

[www.SosyalCogafyaDizileri.com](http://www.SosyalCogafyaDizileri.com)

[www.cografya.gezisi.com](http://www.cografya.gezisi.com)

[www.tema.org.tr](http://www.tema.org.tr)

[www.tika.gov.tr](http://www.tika.gov.tr)

[www.biltek.tubitak.gov.tr](http://www.biltek.tubitak.gov.tr)

[www.hkmo.org.tr/haritalar](http://www.hkmo.org.tr/haritalar)

<http://bucatarih.sitemynet.com>

[www.sitesforteachers.com](http://www.sitesforteachers.com)

[www.ncss.org](http://www.ncss.org)

<http://tdk.org.tr>

[www.ulakbim.gov.tr](http://www.ulakbim.gov.tr)

[www.bilim.org](http://www.bilim.org)

[www.bilimtarihi.gen.tr](http://www.bilimtarihi.gen.tr)

[www.kronoloji.gen.tr](http://www.kronoloji.gen.tr)

[www.elma.net.tr](http://www.elma.net.tr)

[www.yenibilim.com](http://www.yenibilim.com)

[www.atominsan.com/bilim\\_tarihi](http://www.atominsan.com/bilim_tarihi)

[www.filozof.tripod.com](http://www.filozof.tripod.com)

[www.teknoturk.org](http://www.teknoturk.org)

[www.e3tam.com/destek/IcadlarTarihi](http://www.e3tam.com/destek/IcadlarTarihi)

## SÖZLÜK

**AKRAN DEĞERLENDİRME:** Öğrencilerin kendi gruplarındaki arkadaşlarını değerlendirmeleridir.

**ARA DİSİPLİNLER:** Derslerle yaşam arasında bağlantı kuran alanlardır.

**ANLAM ÇÖZÜMLEME TABLOLARI:** Öğrencilerin de katıldığı bir etkinlik ile kavramların özelliklerinin gösterildiği tablolardır. Anlam Çözümleme Tabloları kavramların tanımlayıcı ve ayırt edici özelliklerinin öğrenilmesinde etkili biçimde kullanılabilir. Anlam Çözümleme Tablosu bir defa hazırlandıktan sonra kavramları pekiştirmek için de kullanılabilir.

**BECERİ:** Uygun öğrenme ve öğretim ortamında bireyin, hazır bulunuşluk düzeyine göre düşünsel ve davranışsal bir çabaya girmesi sonucu bir işi kolaylıkla ve ustalıkla yapar hâle gelmesidir.

**DEĞER:** Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır.

**DERECELENDİRME ÖLÇEKLERİ (RUBRİK):** Derecelendirme ölçekleri, performansı tanımlayan kriterleri içeren puanlama rehberidir. Herhangi bir çalışmanın puanlanması için geliştirilmiş ölçütleri içeren bir araçtır.

**GİRİŞİMCİ:** Yeni bir ürün yaratmak veya bir işi yürütmek amacıyla daha iyi yollar geliştirmek için risk alan kişidir.

**İŞBİRLİĞİNE DAYALI ÖĞRENME (KUBAŞIK ÖĞRENME) :** Öğrencilerin küçük gruplar hâlinde belirli amaçlara ulaşmak için tüm kaynak ve çabalarını birleştirdikleri öğrenme türüdür. İşbirliğine dayalı öğrenme türünde, öğrenciler ortak amaçlara dönük olarak çalışırlar.

**KANITI TANIMA VE KULLANMA:** Kanıt, bir şeyin doğruluğu ve gerçekliği konusunda kullanılan her türlü belgedir. Birincil kaynak, olayın geçtiği döneme ait kaynaklardır. İkincil kaynaklar ise; bu kaynaklara dayanılarak hazırlanmış telif eserlerdir. Birincil kaynaklar yazılı, görsel ve işitsel dokümanlardan ve nesnelere dayanarak oluşmaktadır. Gazeteler, mektuplar, kimlikler, günlükler, nüfus verileri, haritalar, mimari çizimler, fotoğraflar, aile fotoğrafları, filmler, videolar, sözlü tarih kayıtları, görüşme kayıtları, müzik kayıtları, buluntular, aletler, silahlar, atadan kalma aletler, malzemeler, giysiler, icatlar, mezar taşları birincil kaynaklardır.

**KAVRAM :** Kavram; bir şey üzerine ve özellikle o şeyin nitelikleri ya da imleri üzerine taşıdığımız genel düşünceye verilen addır. Temel kavramlar, yüksek düzeyde soyutlamalar taşıyan sözlü örüntülerdir. Kavramlar soyut olup belli bir hüküm taşırlar.

**KAVRAM AĞLARI:** Öğrencilerin izlenimlerini, düşüncelerini yazılı öğretim araçlarındaki (ders kitabı, dergi, ansiklopedi, vs.) kavram ve ilkelerle uyumlu bir biçimde sergileyen grafik araçlardır.

**KAVRAM HARİTASI :** Temel bir kavram etrafında, bu temel kavramla ilişkili diğer kavramları ve bunların birbirleriyle olan ilişkilerini gösteren şematik yapılardır.

**KAZANIM:** Öğrenme süreci içerisinde, planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde öğrencide görülmesi beklenen bilgi, beceri ve tutumlardır.

**KÜLTÜR ÖGESİ :** Toplumlar halinde yaşayan, karşılıklı etkileşim içindeki insanların çevrelerindeki koşullara uyum gereksinimi içinde şekillenen, kuşaktan kuşağa simge sistemleri, özellikle de eğitim ve dil aracılığıyla aktarılan, insanları benzer davranmaya iten idealler, değerler ve davranışlar bütünüdür.

Kültür ögesi: Kültürü anlamlı hale getiren, onu yansıtan her türlü maddi öge, duygu ve davranıştır.

Sözlü kültür ögesi: Kültürün aktarılmasını veya sürekliliğini sağlayan her türlü sözlü gelenek ögesidir(masal, destan, deyim, atasözü vb.). Nasreddin Hoca Fıkraları, Dede Korkut Hikâyeleri vb.

Yazılı kültür ögesi: Sözlü kültür öğelerini görsel ve yazılı biçime aktaran her türlü işaret sistemidir (yazı, resim vb.).

**KÜME:** Ünitenin işlenmesi çalışmalarında üniteadaki problemlerden ve konulardan doğan ilgi ve ihtiyaçlara göre genel olarak amaçları aynı olan fakat farklı yetenek seviyelerindeki 3 – 7 öğrenciden oluşturulan gruplara küme denir.

**MEKÂNİ ALGILAMA:** Bir cismin şeklini göz önünde canlandırabilme, mekânla ilgili çizimleri okuma, mekâna ait bilgileri kullanarak kâğıt üzerinde çeşitli çizimler yapabilme ve bir yeri kâğıt üzerine çizilmiş hâli ile karşılaştırabilme becerisidir. Mekâni algılama becerisi varlıklar arasındaki ilişkiyi anlamayı mümkün kılar. Bu sayede coğrafi kavramların algılanması, bunlar arasındaki ilişkilerle, sebep ve sonuçlarının açıklanabilmesi mümkün olur. Mekâni algılama becerisi sadece ortamda olan unsurları fark edip söyleme, onların niceliği ve niteliklerini tanıma ile ilgili değildir. Özellikle mekânın farklı şekillerde ifade edilmesinde, yani en basit anlamıyla çizilmesinde mekâni algılama becerisi çok önemlidir.

**ÖĞRENCİ ÜRÜN DOSYASI (PORTFOLYO) :** Öğrencilerin bir ya da birkaç alandaki çalışmalarını, harcadığı çabayı, geçirdiği evreleri gösteren başarılarının koleksiyonudur. Öğrencinin gelişimini, velisinin ve öğretmenlerinin izleyebilmesine olanak sağlayan bir çalışmadır. Sınıf içi etkinliklerin bir araya getirilip, yansıtılmasıyla oluşan öğrenci ürün dosyası, aynı zamanda hem öğretmen hem de öğrenci için bir değerlendirme yöntemidir.

**ÖĞRENME ALANI:** Öğrencilere kazandırılacak birbiriyle ilişkili tema, kavram, beceri, anlayış tutum ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği bilgi ve becerileri organize eden yapıdır.

**ÖN BİLGİ:** Gözlem, deney ya da çeşitli zihinsel çıkarımlar yoluyla bireyin önceden edindiği bilgilerdir. Ön bilgiler yapılandırıcı yaklaşımda özel bir öneme sahiptir. Çünkü ön bilgilerin ışığında yeni kazanılan bilgilerin incelenmesi, yorumlanması ve anlamlandırılarak beyinde yapılandırılması söz konusudur.

**ÖZ DEĞERLENDİRME:** Belli bir konuda bireyin kendini değerlendirmesidir.

**PERFORMANS DEĞERLENDİRME:** Performans değerlendirme, öğrencinin bilgiyi nasıl anladığı ve nasıl kullandığı hakkında bilgi veren bir değerlendirme türüdür. Öğrencinin var olan bilgilerini bir ürüne veya aktiviteye dönüştürmesini, günlük yaşamındaki problemleri nasıl çözeceğini ve problem çözmek için sahip olduğu bilgi ve becerileri nasıl kullanacağını inceleyerek süreç içinde değerlendirilmesidir.

**PROJE :** Proje; öğrencilerin genellikle somut bir ürüne ulaşmak için tek başına veya küçük gruplar hâlinde bir görev üzerinde uzun bir süre bireysel veya birlikte çalışmalarınıdır. Projelerin temel amacı, öğrencilerin kendi öğrenmelerinden sorumlu olmalarına yardım etmek ve onları başkalarıyla işbirliği içerisinde çalışmaya motive etmektir.

**SİMÜLASYON :** İncelenen bir gerçek hayat sisteminin belli bir zaman diliminde istenilen gerçek karakteristiklerini tahmin etmek amacıyla sistemin matematiksel, mantıksal bir modelinin geliştirilmesi ve bu sistem üzerinde deneyler yapılması sürecidir. Simülasyon yazılımları, laboratuvarında pahalı veya ulaşılamayan materyal veya araç gereci, tehlikeli maddeleri veya işlemleri, öğrencilerin henüz ulaşmadığı beceri düzeylerini, çok uzun zaman alacak deneyler sonucunda yapılandırılacak olan kavram ve modelleri inceleme fırsatları verir. Eğitici ortamda simülasyonlar, gerçekte olayların taklit veya kopyalarının güçlü bir teknikle öğretilmesidir. Simülasyonlar, öğrencileri motive eder, olayların gerçek ortamda nasıl bir tepki vereceğini öğretir. Simülasyon gerçek olayları basitleştirir. Öğrenci olayları, gerçek ortamlara benzer ortamlarda öğrenir.

**SOSYAL BİLGİLER:** Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Siyaset Bilimi ve Hukuk gibi Sosyal Bilimlerin ve Yurttaşlık Bilgisinin konularının, öğrenme alanlarını yansıtan bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi.

**TARİHSEL EMPATİ :** Dönemin şartlarına uygun olarak geçmişteki insanların düşünce, amaç ve duygularını anlama becerisidir.

**TOPLUM HİZMETİ UYGULAMALARI:** Yaşamları boyunca insanlığa hizmet etmek amacıyla, demokratik süreçlere katılan gönüllü yardım kuruluşlarında görev alan bireyler yetiştirmek ve öğrencileri küçük yaşlardan itibaren sosyalleşmeyi amaçlayan uygulamalardır. Çocuk Esirgeme Yurdu'na ziyaret, gönüllü çevre kuruluşlarında çalışmak gibi.

**TUTUM:** Tutum; bireylerin belli bir kişiyi, grubu, kurumu veya bir düşünceyi kabul ya da reddetme şeklinde gözlenen, duygusal bir hazır oluşluk hali veya eğilimdir. Tutum bir bireye atfedilen bir eğilimdir. Gözlenebilen, ortaya konan davranış değil, davranışa hazırlayıcı bir eğilimdir.